

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ YÖNELİMLERİ VE KAYGI
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

74220

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Öznur BAYKAN

Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayla AKBAŞ

T 74220

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

MAYIS 1998

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

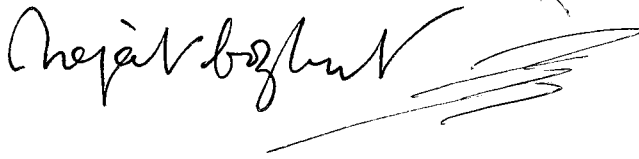
LİSE ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ YÖNELİMLERİ VE KAYGI
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Öznur BAYKAN

Tezin kabul edildiği Enstitü Yönetim Kararı Tarih ve Numarası: 14.05.98 98/8

Prof.Dr.Nejat BOZKURT Prof.Dr.İlkay KASATURA Yrd.Doç.Dr.Ayla AKBAS

MAYIS 1998

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, Kocaeli ili merkez ilçe genel lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki yönelimleri ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın bulgularına dayanılarak genel lise birinci ve ikinci sınıf öğrencileri için öneriler getirilmiştir.

Araştırmanın yürütülmesinde ve rapor haline getirilmesinde bir çok kişinin emeği geçmiştir. Envanterleri içtenlikle yanıtlayan genel lise öğrencilerine teşekkür ederim.

Araştırmanın raporlaştırılması aşamasında doktora tezinden yararlandığım Prof. Dr. İlkay Kasatura'ya, tezin düzenlenmesi aşamasında yardımcı olan arkadaşım Öğr. Gör. Yıldız Öztan Ulusoy'a teşekkür ederim.

Çalışmamın tüm aşamalarında yol gösterici olan ve katkıda bulunan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ayla Akbaş'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarında maddi ve manevi destek olan anneme, babama ve kardeşime teşekkür ederim.

Öznur Baykan

ÖZET

Bu araştırma da, lise öğrencilerinin cinsiyet, yaş, branş, anne ve babanın öğrenim durumu ile anne ve babanın mesleği değişkenlerine göre mesleki yönelimleri ile durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla Kocaeli merkezindeki genel liselerden random yoluyla, dörtyüzelli öğrenci (N=450) örnekleme alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin mesleki yönelimlerini ölçmek için Kepçeoğlu'nun (1990) geliştirdiği "Mesleki Yönelim Envanteri", kaygı düzeylerini ölçmek için Le Compte ve Öner (1982) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış "Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri" kullanılmıştır.

Elde edilen verilerin istatistiksel çözümleri SPSS programında yapılmıştır. Buna göre verinin varyans analizi, grupların ortalamalar arası farkının önem düzeyini belirlemek için de t testi analizleri yapılmıştır. Bu işlemler için $p < .05$ önemlilik düzeyi kullanılmıştır. Sonuçta; mesleki yönelim bakımından erkek öğrencilerin; teknik ve fen ile idare ve ekonomi puanları yüksek, kız öğrencilerin ise; edebiyat ve dil ile güzel sanatlar alanındaki puanları erkek öğrencilere kıyasla yüksek bulunmuştur. Lise birinci sınıf öğrencilerinin güzel sanatlar alanındaki puanları ise, lise ikinci sınıf öğrencilerine kıyasla yüksektir. Fen bölümü öğrencilerinin teknik ve fen, tıp ve sağlık alanındaki puanları diğer gruplara göre daha yüksektir. Türkçe – matematik bölümü öğrencilerinin ise; idare ve ekonomi ile güzel sanatlar alanındaki puanları diğer gruplara göre daha yüksektir. Sosyal bilgiler bölümü öğrencilerinin de, edebiyat ve dil alanındaki puanları diğer gruplara kıyasla yüksek bulunmuştur. Annenin öğrenim düzeyi ile sosyal bilimler bölümü öğrencilerinin t testi sonuçları anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Durumluk-Sürekli Kaygı bakımından kız öğrencilerin durumluk kaygı ve sürekli kaygı puanları erkek öğrencilere kıyasla yüksek bulunmuştur.

SUMMARY

In this study the relation between career orientation according to the variables of sex, age, branch, education level of parents and occupations of parents and state and trait anxiety levels has been observed. To this aim, four hundred and fifty students (N=450) have been selected through random sampling from the high schools in Kocaeli. In the research, "Inventory of Vocational Direction" by Kepçeoğlu (1990), has been used to measure the vocational directions of students and "State and Trait Anxiety Inventory" adapted to Turkish by Le Compte and Öner (1982) has been used to measure their anxiety levels. Statistical analysis of the obtained data has been done with the SPSS program. Based on this, variance analysis and also t – test analysis to find out the significance level the difference between the group averages have been made. Significance level has been taken as $p < .05$. The results indicate that in terms of vocational direction, male students have higher scores in technical subjects, science, administration and economy where as female students have higher scores in literature, language and fine arts. High school first grade students have higher scores in fine arts compared to the second grade students. Students in the science branch have higher scores in technical subjects, science, medicine and health than the students in other groups. Students in Turkish-Mathematics branch have higher scores in administration, economy and fine arts than the students in other groups. The literature and language scores of the social science branch students are found out higher compared to the others. The mother's education level and the t – test results of the social sciences students have shown a significant difference.

In terms of state – trait anxiety, the state anxiety and trait anxiety scores of female students have been found to be higher than those of the male students.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
SUMMARY.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
BÖLÜM I	
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Problem Cümlesi.....	5
Alt Problemler.....	6
Denenceler.....	6
Sayıtlar.....	8
Sınırlılık.....	8
Tanımlar.....	8
Araştırmanın Önemi.....	10
BÖLÜM II	
İLGİLİ YAYINLAR	
Meslek Seçimi ile İlgili Kuramsal Yayınlar.....	11
Kaygı ile İlgili Kuramsal Yayınlar.....	24
Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	36
Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	43
BÖLÜM III	
YÖNTEM.....	46
Araştırmanın Yöntemi.....	46

Evren.....	46
Örneklem.....	46
Verilerin Toplanması.....	47
Ölçme Araçları.....	47
1. Mesleki Yönelim Envanteri.....	47
2. Durumluk - Sürekli Kaygı Envanteri.....	49
Veri Çözümleme Teknikleri.....	50
BÖLÜM IV	
BULGULAR	51
BÖLÜM V	
TARTIŞMA VE YORUM.....	112
BÖLÜM VI	
VARGI VE ÖNERİLER.....	122
KAYNAKLAR.....	125
EKLER.....	135
EK I Mesleki Yönelim Envanteri.....	135
EK II Durumluk - Sürekli Kaygı Envanteri.....	150
EK III Kişisel Bilgi Anketi.....	153
EK IV Evreni Oluşturan Okulların ve Öğrencilerin Sayısı.....	155
EK V Araştırma Örneğine Giren Genel Liselerin ve Öğrencilerin Sayısı.....	156

TABLolar LİSTESİ.....	51
1. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	51
2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Teknik ve Fen Puanları t Testi Tablosu.....	51
3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilimler Puanları t Testi Tablosu.....	52
4. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Tıp ve Sağlık Puanları t Testi Tablosu.....	53
5. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre İdare ve Ekonomi Puanları t Testi Tablosu.....	53
6. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Edebiyat ve Dil Puanları t Testi Tablosu.....	54
7. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Güzel Sanatlar Puanları t Testi Tablosu.....	55
8. Öğrencilerin Yaşlara Göre Dağılımı.....	55
9. Öğrencilerin Sınıflara Göre Teknik ve Fen Puanlarının t Testi Tablosu.....	56
10. Öğrencilerin Sınıflara Göre Sosyal Bilimler Puanlarının t Testi Tablosu.....	56
11. Öğrencilerin Sınıflara Göre Tıp ve Sağlık Puanlarının t Testi Tablosu.....	57
12. Öğrencilerin Sınıflara Göre İdare ve Ekonomi Puanlarının t Testi Tablosu.....	58
13. Öğrencilerin Sınıflara Göre Edebiyat ve Dil Puanlarının t Testi Tablosu.....	58
14. Öğrencilerin Sınıflara Göre Güzel Sanatlar Puanlarının t Testi Tablosu.....	59
15. Öğrencilerin Branşlara Göre Dağılımı.....	60
16. Öğrencilerin Branşlara Göre Teknik ve Fen Puan Ortalama ve Standart Sapması.....	60

17. Öğrencilerin Teknik ve Fen Puan Ortalamalarının Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirleyebilmek İçin Yapılan Varyans Analizi..61	61
18. Öğrencilerin Branşlara Göre Teknik ve Fen Puanları t Testi Tablosu.....62	62
19. Öğrencilerin Branşlara Göre Sosyal Bilimler Puan Ortalama ve Standart Sapması.....63	63
20. Öğrencilerin Sosyal Bilimler Puan Ortalamalarının Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirleyebilmek İçin Yapılan Varyans Analizi...63	63
21. Öğrencilerin Branşlara Göre Tıp ve Sağlık Puan Ortalama ve Standart Sapması.....64	64
22. Öğrencilerin Tıp ve Sağlık Puan Ortalamalarının Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirleyebilmek İçin Yapılan Varyans Analizi...65	65
23. Öğrencilerin Branşlara Göre Tıp ve Sağlık Puanları t Testi Tablosu.....65	65
24. Öğrencilerin Branşlara Göre İdare ve Ekonomi Puan Ortalama ve Standart Sapması.....66	66
25. Öğrencilerin İdare ve Ekonomi Puan Ortalamalarının Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirleyebilmek İçin Yapılan Varyans Analizi...67	67
26. Öğrencilerin Branşlara Göre İdare ve Ekonomi t Testi Tablosu.....67	67
27. Öğrencilerin Branşlara Göre Edebiyat ve Dil Puan Ortalama ve Standart Sapması 68	68
28. Öğrencilerin Edebiyat ve Dil Puan Ortalamalarının Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirleyebilmek İçin Yapılan Varyans Analizi...69	69
29. Öğrencilerin Branşlara Göre Edebiyat ve Dil Puanları t Testi Tablosu....70	70
30. Öğrencilerin Branşlara Göre Güzel Sanatlar Puan Ortalama ve Standart Sapması 71	71
31. Öğrencilerin Güzel Sanatlar Puan Ortalamalarının Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirleyebilmek İçin Yapılan Varyans Analizi..71	71
32. Öğrencilerin Branşlara Göre Güzel Sanatlar Puanları t Testi Tablosu.....72	72
33. Öğrencilerin Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....73	73
34. Öğrencilerin Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Teknik ve Fen Edebiyat Puanları t Testi Tablosu.....73	73
35. Öğrencilerin Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Bilimler Puanları t Testi Tablosu.....74	74

36. Öğrencilerin Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Tıp ve Sağlık Puanları t Testi Tablosu.....	75
37. Öğrencilerin Annelerin Öğrenim Durumuna Göre İdare ve Ekonomi Puanları t Testi Tablosu.....	75
38. Öğrencilerin Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Edebiyat ve Dil Puanları t Testi Tablosu.....	76
39. Öğrencilerin Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Güzel Sanatlar Puanları t Testi Tablosu.....	76
40. Öğrencilerin Babaların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	77
41. Öğrencilerin Babaların Öğrenim Durumuna Göre Teknik ve Fen Edebiyat Puanları t Testi Tablosu.....	78
42. Öğrencilerin Babaların Öğrenim Durumuna Göre Sosyal Bilimler Puanları t Testi Tablosu.....	78
43. Öğrencilerin Babaların Öğrenim Durumuna Göre Tıp ve Sağlık Puanları t Testi Tablosu.....	79
44. Öğrencilerin Babaların Öğrenim Durumuna Göre İdare ve Ekonomi Puanları t Testi Tablosu.....	79
45. Öğrencilerin Babaların Öğrenim Durumuna Göre Edebiyat ve Dil Puanları t Testi Tablosu.....	80
46. Öğrencilerin Babaların Öğrenim Durumuna Göre Güzel Sanatlar Puanları t Testi Tablosu.....	81
47. Öğrencilerin Annelerin Mesleklerine Göre Dağılımı.....	81
48. Annelerin Mesleklerine Göre Teknik ve Fen Puan Ortalama ve Standart Sapması	82
49. Annelerin Mesleklerine Göre Teknik ve Fen Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	83
50. Annelerin Mesleklerine Göre Sosyal Bilimler Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	83
51. Annelerin Mesleklerine Göre Sosyal Bilimler Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	84
52. Annelerin Mesleklerine Göre Tıp ve Sağlık Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	85

53. Annelerin Mesleklerine Göre Tıp ve Sağlık Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	85
54. Annelerin Mesleklerine Göre İdare ve Ekonomi Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	86
55. Annelerin Mesleklerine Göre İdare ve Ekonomi Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	87
56. Annelerin Mesleklerine Göre Edebiyat ve Dil Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	87
57. Annelerin Mesleklerine Göre Edebiyat ve Dil Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	88
58. Annelerin Mesleklerine Göre Güzel Sanatlar Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	89
59. Annelerin Mesleklerine Göre Güzel Sanatlar Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	89
60. Öğrencilerin Babaların Mesleklerine Göre Dağılımı.....	90
61. Babaların Mesleklerine Göre Teknik ve Fen Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	90
62. Babaların Mesleklerine Göre Teknik ve Fen Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	91
63. Babaların Mesleklerine Göre Sosyal Bilimler Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	92
64. Babaların Mesleklerine Göre Sosyal Bilimler Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	92
65. Babaların Mesleklerine Göre Tıp ve Sağlık Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	93
66. Babaların Mesleklerine Göre Tıp ve Sağlık Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	94
67. Babaların Mesleklerine Göre İdare ve Ekonomi Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	94
68. Babaların Mesleklerine Göre İdare ve Ekonomi Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	95

69. Babaların Mesleklerine Göre Edebiyat ve Dil Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	96
70. Babaların Mesleklerine Göre Edebiyat ve Dil Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	96
71. Babaların Mesleklerine Göre Güzel Sanatlar Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	97
72. Babaların Mesleklerine Göre Güzel Sanatlar Puan Ortalamalarının Varyans Analizi Tablosu.....	98
73. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Durumluk Kaygı Puanları t Testi Tablosu.....	98
74. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sürekli Kaygı Puanları t Testi	99
75. Öğrencilerin Sınıflara Göre Durumluk Kaygı Puanları t Testi Tablosu...	99
76. Öğrencilerin Sınıflara Göre Sürekli Kaygı Puanları t Testi Tablosu.....	100
77. Öğrencilerin Branşlara Göre Durumluk Kaygı Puan Ortalama ve Standart Sapması.....	101
78. Öğrencilerin Durumluk Kaygı Puan Ortalamalarının Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirleyebilmek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi.....	102
79. Öğrencilerin Branşlara Göre Sürekli Kaygı Puan Ortalama ve Standart Sapması.....	102
80. Öğrencilerin Sürekli Kaygı Puan Ortalamalarının Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğini Belirleyebilmek İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi.....	103
81. Öğrencilerin Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Durumluk Kaygı Puanları t Testi Tablosu.....	104
82. Öğrencilerin Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Sürekli Kaygı Puanları t Testi Tablosu.....	104
83. Öğrencilerin Babaların Öğrenim Durumuna Göre Durumluk Kaygı Puanları t Testi Tablosu.....	105
84. Öğrencilerin Babaların Öğrenim Durumuna Göre Sürekli Kaygı Puanları t Testi Tablosu.....	105

85. Annelerin Mesleklerine Göre Durumluk Kaygı Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	106
86. Annelerin Mesleklerine Göre Durumluk Kaygı Puan Ortalamalarının Varyans Analizi.....	107
87. Annelerin Mesleklerine Göre Sürekli Kaygı Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	107
88. Annelerin Mesleklerine Göre Sürekli Kaygı Puan Ortalamalarını Varyans Analizi.....	108
89. Babaların Mesleklerine Göre Durumluk Kaygı Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	109
90. Babaların Mesleklerine Göre Durumluk Kaygı Puan Ortalamalarının Varyans Analizi.....	109
91. Babaların Mesleklerine Göre Sürekli Kaygı Puanları Ortalama ve Standart Sapması.....	110
92. Babaların Mesleklerine Göre Sürekli Kaygı Puan Ortalamalarını Varyans Analizi.....	111

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın konusunu oluşturan problem durumu ortaya konulmuş; problem cümlesi ve alt problemler verilmiş; bu problemlere bağlı denenceler sunulmuş; araştırma ile ilgili önemli bazı temel kavramların tanımları yapılmış; sayıtlar, sınırlıklar ve araştırmanın önemi açıklanmıştır.

Problem Durumu

Bilim çağının yaşandığı günümüzde, bireyin yaşamı boyunca severek yapacağı mesleğini doğru seçmesi önemlidir. Günümüzde hızlı teknik gelişmeyle birlikte meslek sayılarının artması, bireyin kendi ilgi ve yeteneklerine uygun olarak doğru seçim yapmasını güçleştirmektedir.

Meslek seçimi bireylerin belirli bir yaştan sonra ki yaşamlarında onların başarılı ve mutlu olarak gelişmelerini ve böylece kendilerini gerçekleştirmelerini etkileyecek en önemli olaylardan biridir (Kepçeoğlu 1994). Meslek seçimi, bir kimsenin çeşitli meslekler arasından en iyi yapabileceğini düşündüğü faaliyetleri içeren ve kendisine yeterli bir doyum sağlayacağına inandığı birine yönelmesidir (Kuzgun 1986). Mesleki seçim yapma zaman içinde oluşan uzun bir süreçtir (Kepçeoğlu 1994). Sürekli gelişen ve değişen toplumumuzda meslek seçimi giderek zorlaşmakta ve karmaşık bir hal almaktadır (Kuzgun 1982). Meslek seçiminde önemli faktörlerden biri, mesleki olgunluktur. Bireyin seçeceği mesleğe bedeni, zihni, duygu hayatı ve karakter bakımından yeterli olgunluğa sahip olup olmamasıyla ilgilidir. Seçilen meslek bireyin yeteneklerine uygun olmayabilir. Bu durumlarda kişide bazı tatminsizlikler, meslek

değiřtirmeye varan ilgisizlikler, verimde dūřüklükler ortaya çıkabilmektedir (Özcan 1985).

Meslek sahibi olma bireye yaşamı boyunca bağımsız bir geçim olanağı sağlamanın yanında, bireyin kendine ve çevresine olan sorumluluklarını da yerine getirme fırsatı verir. Bireyin mesleğini belirlemede vereceğı karar, onun zekası, ilgileri, yetenekleri, kişilik özellikleriyle yakından ilgilidir.

Yapılan incelemelere göre insan yaşamının ortalama % 70'ini işyerinde geçirmektedir. Bu da meslek seçimine ne kadar önem verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Her birey daha çocukluktan itibaren ileride ne olacağı konusunda planlar yapar. Önceleri duygusal, hayallere dayanan meslekler zaman içinde daha gerçek, sağlam temellere oturmuştur. Gençlerin çoğu ilköğretimi bitirdikten sonra bütün hayatlarını geçirecekleri mesleklerini seçmeyi tesadüflere bırakmaktadırlar. Doğru bir seçim için bireyin, kendi yeteneklerini, ilgilerini, seçeceği mesleğin özelliklerini bilmesi gerekmektedir. Raslantılarla bir meslek seçmek, insan gücünü boşa harcamaktır. Birey başarılı ve mutlu olamayacağı bir meslek seçmek yerine kendi ilgileri, yetenekleri doğrultusunda mesleğini belirlemelidir.

Günümüzde bireyin yeteneklerine uygun bir meslekte çalışması, hem birey hem de toplum açısından yarar sağlar. Bir toplumun gelişmiş olup olmadığı, o toplumun sanayileşmesiyle ve mesleklerdeki uzmanlaşmanın sayısı ile de yakından ilgilidir. Genellikle insanlar hangi işi bulurlarsa o işe elverişli olduklarını zannederler. Böylelikle elverişli olmayan mesleklere saplanırlar. Meslek seçilirken gereğı kadar bu konu üzerinde durulmadığından bu tutum insanların yanlış mesleklere girmesine yol açmaktadır (Kantarcioglu 1974). Meslek yaşamındaki başarı bireyin kimlik duygusunu güçlendirir, bu kimliğe toplumsal bir temel de sağlar. Bireyin işi onun kimliğinin belirgin bir parçasıdır. Meslek toplumsal sınıfı ve eğitim düzeyini de gösterir (Onur 1991).

Bireyin mesleğini belirlemesi ergenlik çağındakiler için, daha da karışık bir durumdur. Birey kendine, çevresindekilere duyduğu güvensizlik, ergenlik çağının getirdiği hızlı gelişimler sonucu vücutta ortaya çıkan değişiklikler ve bunalımlar, meslek seçiminde doğru bir tutum ve davranış oluşturmayı zorlaştırır. Ancak birey kendi gerçeklerini dikkate almadan, kendine hayali meslekler seçebilir. Bu mesleklere "ergenlik meslekleri" de denilebilir. Çünkü, bu meslekler, bireyi toplumda yükseltmekte, statüsünü artırmakta, ailelerinden uzakta bir başka çevreye girmelerine yardımcı olmaktadır. Bunun yanında ailenin istekleri, arzuları, bazı mesleklerin zaman zaman daha ön planda olması, bireye çevreden yapılan telkinler, meslekler hakkında bireyin yeterli bilgiye sahip olmaması da meslek seçiminde önemli rol oynamaktadır.

Meslek seçiminde bireyin anne-babasının yardımcı olması önemlidir. Ancak her zaman gerektiğinde yardımcı oldukları söylenemez. Çünkü anne-baba çocuğunun yeteneklerini, ilgilerini, beklentilerini yeterince bilememektedir. Bazen de mesleklere önyargıyla yaklaşabilmekte hatta olmak istedikleri ama olamadıkları meslekleri ya da kendi mesleklerini seçmelerini çocuklarından beklemektedirler.

İnsanla meslek arasındaki etkileşimi belirleyen başka etmenlerde vardır. Bunlar güdülenme (para, statü, hizmet, yaratıcılık vb.) ve doyum kaynakları (para, statü, ün, vb.)'dir. Bu sebeple öğrencilere meslekler hakkında bilgi verilmelidir. Öğrencinin ilgi duyduğu, yönelmeyi düşündüğü mesleğin bilmediği yönlerini göstermek, varlığından haberdar olmadığı ya da yanlış bilgilere sahip olduğu mesleği tanıtmak, o meslek hakkında bilgilenmesini sağlamak, bazı mesleklere karşı belirlenmiş değişmesi zor peşin yargılı düşünceleri eleştirme alışkanlığı kazandırmak, topluma yararlı olan her mesleğin önemli olduğunu anlatmak gerekir (Özcan 1985).

Performanslarımızda gösterdiğimiz başarı düzeyinin, kişiliğimizin başarı düzeyinin bir göstergesi olduğu inancımız bizde öncelikle kaygı yaratır (Özer 1990). Kaygı kazanılmış bir beceridir. Bir başka şeyi kazanırken, onun uğruna, farkında olmadan

öğrendiğimiz bir davranış bütünüdür. Kaygılanma alışkanlığını kazanmış birçok insan, kaygılanmamalarının ellerinde olmadığından yakınırlar. Kaygı duygusu, öğrendiğimiz akılcı ve gerçekçi olmayan bir inanış ya da düşünce kalıbının ürünüdür. Bu düşünce tarzının, akılcı olmasa da, kendine has bir mantık akışı vardır (Özer 1990).

Kaygı duygusunun ortaya çıkmasına yol açan ortamlardaki bazı ortak yönleri; desteğin çekilmesi, olumsuz bir sonucu beklemek, iç çelişki, belirsizlik şeklinde sayabiliriz (Cüceloğlu 1996). Kendimize, başarılı-başarısız, takdir edilen-edilmeyen, becerikli-beceriksiz gibi toptancı değer yargıları yükleyerek; bu değerleri, yaptıklarımızın, performanslarımızın değerlerine koşullu olarak kazandığımızı inanır hale gelmiş isek, kaygılı bir yaşam tarzı sürdürmeyi öğrenmişiz demektir (Özer 1990).

Kimileri sürekli huzursuzluk içinde yaşar. Genellikle mutsuzdur. Doğrudan doğruya çevreden gelen tehlikelere bağlı olmayan bu kaygı türü içten kaynaklanır. Özdeğerlerinin tehdit edildiğini zannetmesi ya da içinde bulunduğu durumları stresli olarak yorumlaması sonucu birey kaygı duyar ki bu sürekli kaygıdır (Spielberger 1966) Klinik psikologlarına ve psikiatlara baş vuran hastaların büyük bir çoğunluğu sürekli kaygı belirtilerinden şikayetçidirler (Öner 1985).

Kaygı, insanın temel duygularından biri olarak kabul edilebilir. Hepimiz, tehlikeli gördüğümüz durumlarda kaygı duyarız. Dişçi koltuğunda otururken, sınav kapısında beklerken, uçağa binmeden önce tedirgin ve huzursuz oluruz. Tehlikeli koşulların yarattığı bu kaygı türü genellikle her bireyin yaşadığı geçici, duruma bağlı bir kaygıyı oluşturur (Öner 1985).

Tehlikeli koşulların yarattığı korku ve tedirginlik, bireyin yaşadığı geçici ve normal bir kaygı olarak kabul edilir. Kişinin o anda içinde bulunduğu duruma doğrudan doğruya bağlı olmayan sürekli kaygı ise bir kişilik özelliğini belirler. Sürekli kaygı, bireyleri birbirinden ayırd eden bir özelliktir (Öner 1985). Sağlığın korunması ve aşama

yapılabilmesi için belirli bir düzeyde stres vericilere ihtiyaç vardır. Ancak bu düzey kişiden kişiye değişiklik gösterebilir. Kaygı temelde kişiye rahatsızlık veren olayın kendisinden değil, o olayın kişi için taşıdığı anlamdan kaynaklanmaktadır. Birçok öğrenci sınavla birlikte, kişiliğinin, varlığının değerlendirildiğini düşünür. Bu değerlendirmenin doğurduğu kaygı akıl yürütme ve soyut düşünme yönündeki zihinsel faaliyeti bozar. Bu sebeple yüksek sınav kaygısı öğrenci başarısızlığına yol açan önemli faktördür (Baltaş 1995).

Öğrencilerin içinde buldukları kaygı durumu doğru ya da yanlış mesleğe yönelmelerini etkileyebilir. Meslek seçiminde önemli olan öğrencilerin kişilik özelliklerini ve meslekleri tanıması ve kendisine uygun bir mesleğe yönelmesi ya da yöneltilmesidir (Aslan Dönmezer Yalçınkaya 1991). Bu nedenle lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki yönelimleri ve kaygı düzeylerinin araştırılması önem kazanmaktadır. Öğrencilerde ki bu özellikler arasındaki bağıntının gelecekteki mesleğin doğru seçimi ve bireylerin mutluluğu açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma Kocaeli ili merkez ilçe genel lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki yönelimleri ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi saptamak üzere yapılmıştır. Lise öğrencilerinin cinsiyet, yaş, branş, anne ve babanın öğrenim durumu, anne ve babanın mesleği değişkenleri açısından mesleki yönelimlerini belirlemek üzere "Mesleki Yönelim Envanteri"; durumluk ve sürekli kaygılarını belirlemek üzere de "Durumluk - Sürekli Kaygı Envanteri" uygulanmış ve aralarındaki ilişki araştırılmıştır.

Problem Cümlesi

Kocaeli ili merkez ilçesi, genel lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki yönelimleri ve kaygı düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şunlardır.

1. Kız öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanterinden aldıkları puanlar erkek öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanterinden aldıkları puanlardan daha mı yüksektir?
2. Kız öğrencilerin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar erkek öğrencilerin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden puanlardan daha mı yüksektir?
3. İkinci sınıf öğrencilerinin Mesleki Yönelim Envanterinden aldıkları puanlar, birinci sınıf öğrencilerinin Mesleki Yönelim Envanterinden aldıkları puanlardan daha mı yüksektir?
4. Birinci sınıf öğrencilerinin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar ikinci sınıf öğrencilerinin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlardan daha mı yüksektir?
5. Fen bölümü öğrencilerinin, Mesleki Yönelim Envanterinden ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar, Türkçe-Matematik, Sosyal öğrencilerinin aynı ölçeklerden aldıkları puanlardan daha mı yüksektir?
6. Annesi ve babası üniversite mezunu olan öğrencilerin, annesi ve babası lise ve daha alt öğrenim almış öğrencilere kıyasla Mesleki Yönelim Envanterinden , Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar daha mı yüksektir?
7. Annesi ev hanımı, babası çiftçi olan öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanterinden ve Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar, annesi ve babası diğer meslek gruplarındaki öğrencilerin puanlarından daha mı yüksektir?

Denenceler

1. Mesleki Yönelim Envanterine göre;
  - a) Kız öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanteri puanları, erkek öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanteri puanlarından yüksektir.

b) İkinci sınıf öğrencilerinin Mesleki Yönelim Envanteri puanları, birinci sınıf öğrencilerinin Mesleki Yönelim Envanteri puanlarından yüksektir.

c) Fen bölümü öğrencilerinin Mesleki Yönelim Envanteri puanları, sosyal bilimler bölümü ve türkçe-matematik bölümü öğrencilerinin Mesleki Yönelim Envanteri puanlarından yüksektir.

d) Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanteri puanları, diğer öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanteri puanlarından yüksektir.

e) Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanteri puanları, diğer öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanteri puanlarından yüksektir.

f) Annesi kamu kesiminde görevli olan öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanteri puanları, diğerlerine göre yüksektir.

g) Babası kamu kesiminde görevli olan öğrencilerin Mesleki Yönelim Envanteri puanları, diğerlerine göre yüksektir.

2. Durumluk - Sürekli Kaygı Envanterine göre;

a) Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere kıyasla Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar daha yüksektir.

b) Birinci sınıf öğrencilerinin, Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar, ikinci sınıf öğrencilerine göre daha yüksektir.

c) Fen ve türkçe-matematik öğrencilerinin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar, sosyal bilimler öğrencilerine göre daha yüksektir.

d) Annesi lise ve daha alt öğrenim görmüş öğrencilerin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar, annesi üniversite ve lisansüstü öğrenim görmüş öğrencilere göre daha yüksektir.

e) Babası lise ve daha alt öğrenim görmüş öğrencilerin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar, babası üniversite ve lisansüstü öğrenim görmüş öğrencilere göre daha yüksektir.

f) Annesi ev hanımı olan öğrencilerin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar, annesi kamu kesiminde görevli, özel sektörde görevli, serbest meslek sahibi olan öğrencilere göre daha yüksektir.

g) Babası çiftçi olan öğrencilerin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden aldıkları puanlar, babası kamu kesiminde görevli, özel sektörde görevli, serbest meslek sahibi olan öğrencilere göre daha yüksektir.

Sayıtlar

1. Araştırmada, kullanılan araçların geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.
2. Araştırmada, ankete cevap veren öğrencilerin içten ve samimi olduklarına inanılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma Kocaeli ili merkez ilçesindeki genel liselerle sınırlıdır.
2. Araştırma, sadece 1996-97 öğretim yılında genel liselerde ki birinci ve ikinci sınıf öğrencilerini kapsamaktadır.
3. Araştırmada, genel lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki yönelimleri ölçülecektir.
4. Araştırmada, genel lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ölçülecektir.

Tanımlar

Meslek. - Bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan sistemli etkinlikler bütünüdür (Kuzgun 1988).

Meslek Seçimi. - Bireyin girmek istediği meslekler arasından birini ayırması ve buna girmek için çaba göstermesidir (Kuzgun 1988).

Mesleğe Yönelme. – Belirli bir meslek alanının seçimiyle ilgili olarak meslekler, mesleki rehberlik ve meslek kararının desteklenmesidir (Özcan 1985).

Korku. - Canlıların görünen ya da görünmeyen tehlikeler karşısında, iyi kavranılmayan, farklı bir olaya karşı gösterdikleri doğal tepkidir (Yavuzer 1991).

Stres. – Organizmanın bedensel ve ruhsal sınırlarının tehdit edilmesi ve zorlanmasıyla ortaya çıkan durumdur (Baltaş-Baltaş 1995).

Kaygı. – Temeli bilinçsiz olan fakat birey tarafından bilinçli olarak tespit edilen bir korku, tedirginlik ve endişe duygusu olup fizyolojik değişmelerle ve sözel yollarla iletilebilen bir duygudur (Öner 1972).

Durumluk Kaygı. Tehlikeli koşulların yarattığı genellikle her bireyin yaşadığı geçici, duruma bağlı bir kaygıdır (Öner 1985).

Sürekli Kaygı. - Objektif kriterlere göre nötr olan durumların birey tarafından tehlikeli ve özünü tehdit edici olarak algılanması sonucu oluşan hoşnutsuzluk ve mutsuzluk duygusudur (Öner 1985).

Durumluk Kaygı Envanteri. - Kısa ifadelerden oluşan bir öz değerlendirme anketidir. DSK olarak kısaltılmıştır (Öner 1985).

Sürekli Kaygı Envanteri. - Kısa ifadelerden oluşan bir öz değerlendirme anketidir. DSK olarak kısaltılmıştır (Öner 1985).

Mesleki Yönelim Envanteri. - Gençlerin mesleki yönelimlerini ölçmeyi amaçlayan ölçektir. MYE olarak kısaltılmıştır (Kepçeoğlu 1994).

Araştırmanın Önemi

Bir ülkenin geleceğini belirleyen ülkenin gençleridir. Ülke için, kendini geliştirmesini bilen, düşünebilen, araştırmaya, bilime değer veren geleceğe iyi hazırlanmış genç kuşaktan daha önemli bir yatırım olamaz. Gençlerin topluma katkıda bulunabilmeleri için çalışmaları gerekir. Bireyin severek yapacağı meslek onun yaşamını olumlu etkiler.

Gençlerin mesleki yönelimleri ve yaşadıkları kaygı onların yaşamlarında önemli rol oynamaktadır. Bu araştırmayla genel lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki yönelimleri ve kaygı düzeylerine ilişkin varolan durumları saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin bu iki ayrı özelliğinin cinsiyet, yaş, branş, anne ve baba öğrenim durumu, anne ve babanın mesleği ile ilişkileri belirlenmiş, öğrencilerin mesleki yönelimleri ve kaygı düzeylerine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM II

Bu bölümde ülkemizde ve yurtdışında yapılan kuramsal ve araştırmayla ilgili yayınlara yer verilmiştir.

I. MESLEK SEÇİMİ İLE İLGİLİ KURAMSAL YAYINLAR

Meslek seçimi, bireyin kendisine açık meslekleri, çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi gereksinmelerini dikkate alarak, istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesidir (Kuzgun 1982). Meslek seçimi insan hayatında psikolojik bir gelişme sonucudur. Meslek seçimi, küçük yaşlardan başlayıp gelişerek son ergenlik çağlarında ve daha sonra şekil kazanır, somutlaşır (Tan 1996). Mesleklerin sayısındaki artışla beraber, meslek seçiminde gittikçe güçleşmektedir, (20.-30.000) alternatif arasından karar vermeyi gerektirmektedir. Özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren mesleklerin anlamı ve kapsamlarında büyük değişiklikler olmuştur.

1950'lerden sonra meslek seçimi sorununa oldukça farklı bir biçimde yaklaşıldığı görülür. Son 25 yıllık dönem de, meslek seçimini bireyin bilinçli ya da bilinç dışı gereksinmeleri, ilgi, tutum ve değer yargıları, umut ve beklentileri ile açıklayan çeşitli kuramların ileri sürüldüğü bir dönem olmaktadır (Kuzgun 1988).

Onur'a (1991) göre, meslek seçiminde aşağıdaki etkenler rol oynamaktadır.

Bireysel temeller: Toplumsal sınıf, etnik köken, cinsiyet, zeka gibi karmaşık etkenler bireyin meslek seçimini etkiler. Örneğin kadınların mesleğe yönelmesinde cinsiyetleri, engelleyici bir etken olduğu, buna karşılık yüksek sosyo-ekonomik düzeyin, yaratıcı zekanın olumlu rol oynadığı bilinmektedir (Onur 1991). Bireyin fiziksel özellikleri, cinsiyet, beden yapısı, görme ve işitme durumu, meslek seçimi üzerinde önemli rol oynar (Kepçeoğlu 1994).

Rol modelleri: İnsanlar mesleklerini çoğunlukla o meslekten birisiyle özdeşleşerek seçerler. Rol modeli olan kişi geleneksel toplumlarda baba ya da amcadır. Ancak günümüzde kitle iletişim araçları yakında olmayan rol modellerini de iletmektedir. Bu kitle iletişim araçlarından bireyler etkilenmekte yaşamlarını şekillendirmektedir.

Deneyim: İnsan mesleğini daha önce yaşadıklarına göre de seçebilir. Bireyin daha önceden yaşadıkları, tecrübeleri hayatının gelişimi üzerinde etkilidir.

İlgiler: Bireyin ilgileri, tercihleri, değerleri etkiler (Onur 1991). Bireyin ihtiyaçları, duyguları, tutumları, değerleri, ilgileri ve yetenekleri mesleğinin seçiminde önemli rol oynar (Kepçeoğlu 1994).

Kişilik: Meslek seçimi birey ile işi arasındaki uygulugu da yansıtır (Onur 1991).

Bir gencin meslekler hakkında doğru ve ayrıntılı bilgi sahibi olması meslek seçim kararını çeşitli yönlerden etkileyebilmektedir. Meslek seçimi kişinin o alanda, ileride iş bulma olasılığını etkiler; bazı iş kollarında iş bulma olanağı düzensiz, bazılarında ise daha kararlı ve düzenlidir. Kişinin başarı ve başarısızlığını belirler; bir işte başarıyı etkileyen gayret, şans, yetenek, sabır, gibi birçok faktörler vardır. İnsanlar yetenek ve kişilik özellikleri yönünden birbirlerinden farklıdır. Bir kimse, sahip olduğu nitelikleri gerektiren ve sahip olmadığı nitelikleri gerektirmeyen işlerde daha büyük bir olasılıkla başarılı olabilmektedir. Bireyin işinden hoşlanıp hoşlanmayacağını etkiler, eğer yapılan iş bireyin duygusal ihtiyaçlarını karşılayamıyorsa mutsuzluk vermektedir. Hayatın diğer yönlerini de etkiler, kişinin değer yargıları, hayat görüşü, idealleri seçtiği meslek tarafından belirlenmektedir. Demokratik bir toplumun insangücünü nasıl kullanacağını da etkilemektedir (Kuzgun 1988).

Muller (1961), mesleğin temel özelliklerini şu şekilde grup ve alt grupları ayırmıştır:

1. Mesleğin temel boyutları
  - a) Sosyal bir problem olarak meslek,
  - b) Meslek tasvirinin temel boyutları,

2. Meslek tarihçesi,
3. Mesleğin önemi, sosyal çevre ve meslek ilişkisi,
4. Mesleki görevler (meslekte neler yapılmaktadır?),
5. Meslekte çalışanların sayısı,
6. Mesleğe giriş imkanları,
7. Mesleğe hazırlık,
8. Mesleğe giriş yolları,
9. Meslekte çıraklık ve staj süresi,
10. Meslekte yükselme imkanları,
11. Birbirine yakın meslekler,
12. Meslekteki ücret ve maaş durumu,
  - a) Mesleğe ilk girişteki ücret ve maaş,
  - b) Ücret ve maaş dışında mesleğin sağladığı imkanlar,
  - c) Mecburi mesleki harcamalar,
  - d) Meslekte çalışanların miktarı,
  - e) Meslekte en usta ve ehliyeti olanların maaş ve ücretleri,
  - f) Ortalama ücret ve maaş,
13. Çalışma şartları,
14. Mesleki organizasyonlar olup olmadığı,
15. Tipik iş yerleri (Özcan 1985).

Super, mesleki gelişim evrelerinin herbiri için bireyden beklenen bazı tutum ve davranışlar olarak tanımlamıştır. Bunlara "mesleki gelişim görevleri" denir. Mesleki gelişim görevleri kavramları doğal olarak "mesleki olgunluk" kavramını ortaya çıkarmıştır (Kuzgun 1996). Meslek seçiminde en önemli faktör, meslek olgunluğudur. Meslek olgunluğu, ferдин seçeceği mesleğe bedeni, zihni, duygu hayatı ve karakter bakımından yeterli olgunluğa sahip olup olmamasıyla ilgilidir (Özcan 1985).

Mesleki karar, bireyin yaşamını değiştirmektedir. Bu karar sürecinde bireyin zeka, ilgi, istek ve beklentileride etkili olmaktadır. Kuzgun (1988), meslek seçimi kararının yaşamın belli bir anına özgü bir olay olmayıp yaşamın ilk yirmi yılında gelişen bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Meslek gelişimi tersine çevrilemez, geri dönülemez bir süreç olup bireyin istekleri ile ona sağlanan olanakların bir uzlaşmasıdır (Kuzgun 1988).

Walter'e göre; kişi meslek seçiminde, meslekler arasından kendine uygun olmayanları veya uygun olmayacağını düşündüklerini ayırır. Buna "olumsuz seçim" denir. Daha sonra kendisine en uygun olanı seçer. Buna da "olumlu seçim" adı verilir. Bu seçimlerde objektif ve subjektif faktörler önemli rol oynarlar. Objektif faktörler arasında sosyal güvenlik, ekonomik yönden mesleğin sağlayacağı avantajlar (ücret, meslekte yükselme imkanları) sayılabilir. Subjektif faktörler ise; zeka, yetenek, ilgi, kişilik özellikleri ve sosyal saygınlıktır (Özcan 1985).

Uysal'a göre; meslek seçimi için, üç alandaki amaçlardan hemen hepsi ele alıp, incelenmelidir. Çünkü toplumda bütün bu ferdi özellikleri gerektiren işler vardır. İnsan gücü planlamasında, işe göre insan seçmek gerekli olduğuna göre, bir taraftan işlerin çözümlenmesi yapılırken, diğer taraftan toplumdaki fertlerin çeşitli psikolojik özelliklerini de tanımak gerekir (Özcan 1985).

Öğrencilere meslekler hakkında bilgi vermenin başlıca amaçlarını da şöyle sıralayabiliriz:

1. Her öğrenciye, ilgi duyduğu ve yönelmeyi düşündüğü mesleğin, kendisince bilinmeyen yönleri hakkında ayrıntılı bilgi vermek.
2. Öğrenciye, varlığından haberdar olmadığı ya da hakkında yanlış ve eksik bilgi sahibi olduğu meslekleri tanıtmak ve böylece onun görüş alanını genişletip daha zengin bir seçenek grubu arasından uygun seçimi yapmasına yardımcı olmak.
3. Öğrencilere çeşitli mesleklere karşı kalıplaşmış inanış ve peşin yargılarını eleştirme alışkanlığı kazandırmak.

4. Toplumla yararlı ve kişinin kendini gerçekleştirmesine olanak veren her mesleğin saygıya değer olduğu görüşüne erişmesinde öğrenciye yardımcı olmaktır (Kuzgun 1988).

Meslek Seçimi Teorileri

A) Klasik Meslek Seçimi Teorisi

Bu teori, klasik meslek kavramına ağırlık verir ve meslek seçiminin, durgun, değişmez bir iç eğilim olduğunu kabul eder. Bu görüşe göre, bir mesleğin icrasındaki başarı, ancak belirli bir iktidara sahip olmakla mümkündür. İlkçağlardan beri (Platon), bu görüş günümüze kadar etkisini sürdürmüştür. Yapılan bir iş veya ortaya konan bir eser, istidat ve kabiliyetle ilişki içine sokularak açıklanmaya çalışılır. İyi bir doktor, avukat, mühendis, öğretmen vb. ancak alanlarında istidat ve kabiliyetli iseler, başarılı olabilirler. Bunun dışında meslekte başarı için, başka nitelikleri aramaya gerek yoktur. Bu bakımdan seçilecek meslek, istidat ve kabiliyetlere uygun olmalıdır (Özcan 1985).

B) Rasyonel Meslek Seçimi Teorisi

Bu teori uzun vadede rasyonel bir süreç olarak meslek seçiminin dinamik yönüne ağırlık verir. Meslek seçimi, fert için en faydalı olanın seçilmesidir. Ferde azami faydayı sağladığı gibi, eğitim harcamaları ve eğitim masrafları bakımından asgari seviyede olmalıdır. Yani seçim, fert için en ekonomik seçim olmalıdır. Bu görüş, böylece faydayı ön plana almış olmaktadır (Özcan 1985).

C) Psikolojiye Ağırlık Veren Meslek Seçimi Teorileri

1) Psikoanalitik Görüş

Bu görüşe göre, meslek seçimi, özellikle çocukluk ve aile içindeki tecrübe ve yaşantılarla açıklanmaya çalışılır. Çocuklukta ruhi gelişme dönemlerindeki (oral, anal,

gizlilik) gelişmeler meslek seçimini etkiler. Bu dönemdeki saplantılar, gelecekteki meslek seçiminde bilinçsiz bir şekilde etkilerini sürdürürler. Bu görüşün temsilcileri Holland ve Moser'dir (Özcan 1985).

2) Gelişim Psikolojisinin Görüşü

Bu görüşe göre, insanın şahsiyeti, psikolojik gelişme aşamalarından geçerek oluşur. Her aşamanın kendine has bir karakteri vardır. Bir aşama, kendinden önceki aşamanın üstüne temellenir ve kendinden sonraki aşamayı etkiler. Bu durumda meslek seçimi, daha önceki gelişme ile sıkı bir şekilde ilgilidir. Bu görüşün temsilcileri Ginzberg, Super, Tiedemann, O'Hara ve diğer gelişim psikologlarıdır (Özcan 1985).

3) Sosyolojik Görüş

Bu görüşe göre, meslek seçimi, mesleğe katılma olarak kabul edilir. Meslek seçiminde ferdi niteliklere daha az önem verilir. Genel, kültürel ve sosyal şartlar, ekonomik durum, aile ilişkileri gibi sosyal belirleyicilere daha fazla önem verilir. Meslek seçimi kavramı, meslek rolünün öğrenilmesi olarak anlaşılır. Yani meslek seçimi sosyalleşme şartlarından biri olarak kabul edilir. Scharmann, Daiheim sosyal faktörlerin önemini vurgularlar (Özcan 1985).

4) Doğru Karara Önem Veren Görüş

Bu görüşte meslek seçimi, ferdin mantıki ve bağımsız bir kararı olarak anlaşılır. Fert, zihni ve duyguya ait kararları genellikle "en iyi karar verme prensiplerini" dikkate alarak vermelidir. Yani fert olumlu ve olumsuz tarafların neler olduğunu tarttıktan sonra, kendisi için en doğru ve kesin kararı verir. Heinz Ries'in görüşü bu yöndedir (Özcan 1985).

5) Etkileşmeye Ağırlık Veren Görüş

Bu görüşte meslek seçimi, etkileşim süreci olarak anlaşılır. Bu bakımdan sosyolojik veya sosyal psikolojik görüşlere daha yakındır. Ferdin verdiği karar, devamlı ilgili kişiler ve diğer insanlarla etkileşim neticesinde şekillenir, değişir, renklenir, düzenlenir, düzeltilir ve kanalize edilir. Sibernetiğin gelişmesiyle bu görüş daha da önem kazanmıştır. Lange, bu teorinin en iyi temsilcisidir (Özcan 1985).

Mesleğe Yönelme

Mesleğe yönelme, daha önceleri psikotekniğe bağlı bir bilim olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumda daha çok başarı önem kazanmış, çevre şartları geri plana itilmiştir. Ancak sonradan sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler de dikkate alınmaya başlanmıştır. Sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler, ferdin "ben'i" ile içinde bulunduğu ve mensup olduğu toplum arasındaki karşılıklı etkileşimin nicelik ve niteliğini, diğer taraftan üretimde verimlilik ve başarıyı tayin ederler (Özcan 1985).

Dar anlamıyla mesleğe yönelme, ilmi bakımdan mesleki araştırmayı ifade eder. Boş iş yerlerinin tesbiti, iş pazarı, mesleklerin özellikleri, coğrafi durum, bölge özellikleri gibi konuları kapsar. Geniş anlamıyla mesleğe yönelme, belirli bir meslek alanının seçimiyle ilgili olarak meslekler, mesleki rehberlik ve meslek kararının desteklenmesi konusundaki bütün bilgileri kapsar. Yani mesleğe yönelme, meslekler hakkındaki bilgileri, mesleki dayanışmayı ve dayanışma neticesinde verilecek kararın uygulamaya konulmasıyla ilgili bilgileri kapsar. Meslek seçiminde yol gösterme ve bu konuyla ilgili bilgilerin planlı ve bir bütünlük içinde verilmesidir (Özcan 1985).

Mesleğe yönelmenin amacı, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörleri dikkate alarak, fert ve meslek arasındaki en uygun ilişkileri tesbit etmektir. Bunun sonucu,

kişinin kendi istidat ve kabiliyetleri ile sosyo-ekonomik ve kültürel imkanlarına en uygun meslek alanlarına yönltilmesiyle toplum kalkınmasına hizmet eden bir ilim haline gelmiştir. Meslek seçimi de, tesadüflere ve şansa bağlı olmaktan çıkıp daha mantıki ve rasyonel, ilmi hale gelmiştir (Özcan 1985).

Mesleğe Yöneltilmenin Tarihçesi

İlk meslek bürosu 1908 yılında kurulmuştur. Meslek rehberliğinin başlangıcı ve meslek bürosunun kurucusu F. Parsons'dur (Kuzgun 1988). Mesleki rehberlik kavramını ilk kez kullanan da Parsons'dur (1909), meslek için hazırlanmada, mesleğe giriş yollarını aramada, mesleği seçmede, etkili ve başarılı bir meslek adamı haline gelmede bireylere dönük bir yardım süreci olarak açıklamıştır (Kepçeoğlu 1994).

Almanya'da ilk mesleğe yöneltilme bürosu 1911 yılında kurulmuştur. Ancak herkese sosyal yardım için kurulan "Genel Rehberlik Bürosu'nun" kuruluş tarihi 1913 yılıdır. 1930'lu yıllarda Almanya'nın büyük şehirlerinde mesleğe yöneltilme büroları resmen açılmıştır (Özcan 1985).

Parsons'a göre, mesleğe girmeye aday olan birisinin tahsilini tamamlaması ve meslekler hakkında bilgi sahibi olması gereklidir. Bürosunda çok basit olarak "Şekilleri Algılama, Okuma ve Yazma Hızı" gibi nitelikleri ölçmek için tecrübeler yapmakta, başvuran adaylara mesleki ilgilerine göre, bazı sorular ihtiva eden sorgu cetvelleri uygulamaktaydı. Bu metotlar, Amerika ve Avrupa'da Hugo Münsterberg'in gayretleriyle daha fazla gelişme kaydetmiştir.

Mesleğe yöneltilme konusunda çalışan bilim adamlarının üzerinde anlaştıkları ve meslek seçimi ve mesleğe yöneltilme olayının psikolojik olarak bir sistem haline getirilmesini sağlayacak geniş kapsamlı bir teori henüz ortaya konmamıştır. Her bilim

adamı, kendi görüşüne uygun bir teori ortaya koymuştur. Ancak teori yerine, mesleğe yöneltmede faydacı metotlar geliştirilmiştir. Bu durumda bir taraftan zeka, ilgi, karakter özelliklerinin analizi, öte yandan meslek ve meslek gruplarının istediği şartların analiziyle yetinilmiştir. İngiltere'de psikolojik yöneltme ve rehberlik faaliyetleri bağımsız bir kuruluş olan "Milli Sanayi Psikolojisi Enstitüsü" tarafından yürütülmektedir. Bu enstitü, dünyanın en eski ve en tanınmış uygulamalı psikoloji enstitüsüdür (Özcan 1985). İlköğretimin ikinci kademesini oluşturan 12-14 yaş grubu öğrencileri için kişilik gelişimine ilişkin sorunların çözümüyle birlikte mesleğe yöneltme çalışmaları da yer almak durumundadır (Bakırcıoğlu 1994). Mesleğe yöneltmede, seçim kararını verecek bireyin sahip olduğu kişisel özellikler ve değerler, dikkate alınmalıdır (Kepçeoğlu 1994).

Mesleğe Yöneltmenin Psikolojik Temelleri

Mesleğe yöneltmede ilk adım, gencin istidat ve kabiliyetlerinin tesbit edilmesi, daha sonra bunlara en uygun olan, mesleğin hangisi olacağına karar verilmesidir (Özcan 1985). Mesleğe yöneltmenin birinci aşaması "psikolojik teşhisi" ikinci aşaması ise, mesleklerle ilgili istidat ve kabiliyetler, eğilimler arasındaki uyumu ilgilendirir. Bu aşama, aynı zamanda bir karar verme aşamasıdır. Aytaç'a (1963) göre ferdin mesleğe yöneltme açısından önem taşıyan istidat ve kabiliyetlerini şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

A) Fizyolojik Yetenekler

Ferdin bedeni yapısı ile algı ve tepkilerinin niteliklerini belirler. Algı hızı, uyarıcıların kavranmasındaki sürati gösterir. Algı hızı duyu organlarının kavrama hızıyla da ilgilidir. Farklı uyarıcılara yapılan tepki hızı da meslek seçimi için önem taşır (Özcan 1985).

B) Psikolojik Yetenekler

Mesleğe yöneltme açısından en önemli konu, istidatlar, yetenekler, bunların teşhisi ve ilgilerdir.

1) İlgiler

İlgi, bir şeyin bizim için önemli olması bizi ilgilendirmesidir. Bedeni ve zihni ihtiyaçlarımızı karşıladığı anda, o şey bizi ilgilendirir.

Donald Super'e göre, ilgiler kişinin tabii gelişimine paralel olarak gelişir ve üç grupta toplanabilirler:

a. İfade edilmiş ilgi, meslek ilgisinin sözle ifade edilmesidir.

b. Davranışla ortaya konan ilgi, işe katılma ile kendini gösterir. Kişi davranışıyla ilgilerini ifade edebilir.

c. Ölçülen ilgi, standart ilgi envanterleriyle ölçülen ve değerlendirilen ilgilere (Özcan 1985). Meili'e (1978) göre, ilgiler, psiko-fizyolojik faktörler, istidat ve kabiliyetler, zeka, mizaç, duygu hayatı, yaşantı ve tecrübelerin etkisi altındadır. Öte yandan meslekler de çok karmaşıktırlar, ayrıca her mesleğin birbirinden farklı yönleri vardır. Mesleğe yöneltmede, mesleğin hangi yönlerinin, mesleğe yöneltilecek kişiye uygun, hangi yönlerinin uygun olmadığına iyice düşünülüp taşınıldıktan sonra, yöneltme yapılması gerekir (Özcan 1985)

2) Mesleğe yöneltmede zeka ve yeteneklerin yeri:

Ries (1971) göre, zekayı tarif etmek ve belirlemek için yapılan araştırmalar genellikle üç grupta toplanabilir: Bunlar;

1. Biyolojik görüşler; zeka ve yeteneği öğrenmeden daha çok soyaçekimle açıklamaya çalışır. Pek çok biyolojik görüş ırkçılık görüşlerine kadar uzanır.

2. İşlem görüşleri; zekayı sezgici bir yaklaşımla ele almışlardır. Zeka hakkında bir görüş ortaya atılması, sanki önemsiz bir mesele gibi görülmüştür.
3. Yapı-fonksiyon görüşleri; teorinin gerçek kurucusu Piaget'tir. Zeka gelişimini biyolojik, psikolojik, sosyolojik açıdan bir bütünlük içinde ele almasıdır (Özcan 1985).

Arnold'a (1968) göre, yeteneğin bazı niteliklerini özetlersek; Yetenek, anlam, ilişki ve özellik bağıntılarını gösteren zekadan daha geniş kapsamlıdır, yeteneklerin gelişmesi, çevre şartlarına bağlı olup bir amaca yöneliktir, yetenek, iç ve dış şartlardaki faktörlerin işe karıştığı karmaşık bir vakadır, yetenekler, ortaya konan eser ve başarıyla kendilerini gösterirler (Özcan 1985).

3. Psiko-sosyal Yetenekler ve Karakteristikler

Psiko-sosyal kabiliyetler ve karakter özelliklerinin mesleğe yöneltmede etkili rol aldığını söyleyebiliriz. Türkiye'de de mesleğe yöneltme alanında çalışacak elemanların en kısa zamanda yetiştirilerek, bu alana gereken önemin verilmesi gerekmektedir (Özcan 1985).

Mesleki Gelişim Kuramları

Mesleki gelişim bireylerin meslek seçiminde son derece önemlidir.

1. Psikoanalitik kuram ilk kuram olarak ortaya çıkmıştır. Bireyin meslek gelişimi onların psiko-seksüel gelişimiyle paralellik gösterir. Meslek seçimini etkileyen en önemli etmen onların cinsel gelişim düzeyidir. İlk kez kişiliğe ve kişiliğin yapısına dikkat çekmesi bakımından önemlidir (Kepeçoğlu 1994).

2. Ginzberg ve Arkadaşlarının kuramı (1951) meslek seçimi konusunu bir gelişimsel süreç olarak almakta, süreci dönemler halinde incelemektedir. 5-11 yaşları arası fantazi

seçim dönemi, 11-17 yaşları arasında deneme dönemi, 17 yaşlarından başlayarak gerçekçi seçim dönemi olmak üzere üç dönemde incelemektedir. (Kepçeoğlu 1994).

3. Hoppock'un kuramı (1963), bu görüşe göre, bireyler bilinçli ya da bilinçsiz oldukları bazı duygusal ihtiyaçlarını ve değerlerini doyumak amacıyla meslek seçerler, seçilen meslek bireyin kendi ihtiyaçlarını en iyi karşılayacağını sandığı meslektir, ister belirgin olarak algılsın, ister bireyin yöneldiği davranışlara bakılarak sadece hissedilir bir düzeyde olsun, bireyin bütün ihtiyaçları onun meslek seçimini etkiler, bireyin ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların doyurulma düzeyi sürekli değişiklik gösterdikçe, bireyin meslek seçimi de sürekli değişiklik gösterir (Kepçeoğlu 1994).

4. Roe'nun kuramına göre (1957), bireyin meslek gelişimi doğrudan doğruya çocukluk yıllarında geliştirilen ilgilere ve bu ilgilerin temelinde yatan ihtiyaçların nasıl karşılandığına bağlıdır (Kepçeoğlu 1994). Roe, meslek seçme kararında psikolojik gereksinmelerin önemine ağırlık verilmiştir. Meslekleri "insanlarla" veya "insan olmayanla" ilgilenmeyi gerektiren meslekler olarak ayırmıştır (Kuzgun 1988).

Roe'nun kuramında çocuk ile anne-baba arasındaki ilişkinin düzeyi ve çocuğun psikolojik gereksinmelerinin karşılanması meslek gelişimi belirleyen ana etkidir. Roe, çocuk ve aile arasındaki ilişkinin düzeyinden hareketle ana-baba tutumları şu şekilde belirtilmiştir;

- a) Çocuğunu kabul eden ana-baba; çocuğun kapasitesini ve sorumluluğunu kabul ederek gelişim düzeyine saygı duyarlar. Bağımsız davranmaya yöneltirler.
- b) Çocuğunun üzerine aşırı düşen ana-baba; çocuklarının kontrol ve yönlendirilmesinde, enerji ve zamanlarının büyük çoğunluğunu harcayan adeta kendilerini adayan ailelerdir. Sevgi koruma ve saygı görme ihtiyacı ise anne babaya bağımlı olursa doyurulur. Çocuğun kendini gerçekleştirmesine olanak verilmez. Bu gruba giren bir başka aile örneği de "aşırı istekçi" ailelerdir. Bunlar da çocuklarından hep mükemmel iş

yapmalarını isterler. Bunun için de çocuğu aşırı ve sıkı bir eğitime tabi tutarlar. Eğer çocukları üstün özellikler gösterirse ancak o zaman ona sevgi ve saygı gösterirler.

c) Çocuklarına soğuk davranan ana-baba; bu tür aileler çocuklarıyla ya da onların yaptığı şeylerle olumlu olarak ilgilenmezler. Bu tür aileler ya ihmal edici ya da reddedicidir. Çocuğunu red eden ana-babalarda çocuğun fiziksel gereksinimlerini karşılar görülmesine rağmen, diğer gereksinimlerini kasıtlı olarak ihmal ederler. Çocuğunu ihmal eden ana-babalar ise, onu bir takım doyumlardan yoksun bırakan, ancak bunu kasıtlı olarak yapmayan ailelerdir. Reddedici ana-babaların çocukları, sevgisiz bir ortamda yetiştikleri için, başkalarına karşı savunucu hatta saldırgan eğilim göstereceklerdir. Üzerine aşırı düşülen çocuklar da bağımlı kişilik geliştireceklerdir. Kabul edici ana-babaların çocukları sevilme ve saygı görme gereksinimlerini doyurdukları için bu duygular bilinç dışı bir güdü haline gelmeyecek, meslek seçerken de insan veya insanlarla ilgili olmayan şeylere karşı savunucu olmayan bir tutum geliştireceklerdir (Tuzcuoğlu 1994).

5. Holland (1959), görüşünü kişilik tiplerine ve bireyin kendi uyum yönelimine dayandırmaktadır. Gerçekçi, entelektüel, sosyal, geleneksel, girişimci, artist olarak altı tip kişilik sayılmaktadır (Kepçeoğlu 1994).

6. Super'e göre ise (1957), mesleki gelişim devamlı bir süreç, meslek seçimiye sentez yapma işidir. Bu da öğrenmeyle yakından ilişkilidir. Bireyin mesleki gelişimi, bireyle çevresi arasındaki sıkı bir etkileşimin ürünüdür. Bireylerin mesleki gelişimlerinde onların yetenek, ilgi ve ben'lik tasarımlarının önemli yeri olduğunu; mesleki gelişimin türlü dönemlerden geçerek zamanla ve yeni yaşantılarla değiştiği; mesleki seçimde ailenin ekonomik düzeyinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Kepçeoğlu 1994).

Benlik tasarımının oluşması ve bir mesleki tercihe dönüşmesi süreci bir gelişim süreci boyunca gerçekleşmektedir. Bu süreci Super (1970) şu basamaklara ayırmıştır:

1. Büyüme (14 yaşa kadar)

2. Araştırma (15-24 yaşlar)

Araştırma dönemi şu alt basamaklara ayrılmaktadır:

a. Geçici Dönem (15-17 yaşlar): İlgi, gereksinme, yetenek ve değerlerin dikkate alınarak bir takım geçici kararlara varıldığı ve hayali olarak tartışıldığı dönem.

b. Geçiş Dönemi (18-21): Bireyin bir işe ya da profesyonel eğitime başladığı ve gerçek olguları daha çok dikkate aldığı dönem.

c. Sınama Dönemi (22-24): Uygun bir alanın bulunduğu ve kişinin ilk işe yerleştiği dönem.

3. Yerleşme (25-44)

4. Koruma (45-64)

5. Çöküş (65 ve sonrası) (Kuzgun 1988).

7. Bireylerde mesleki gelişim konusunu inceleyen öteki görüşler arasında, **Tiedeman ve O'Hara (1963)**, dikkati çeker. **Steffire (1966)**, görüşünü on önerme içinde toplar (Kepçeoğlu 1994). Tiedeman ve O'Hara'ya göre, benlik bireyin kendini algılamasından çok kendini değerlendirmesidir. Meslek seçimi süreci, mesleki kimliğin gelişme süreci olup, benlik bu kimliğin merkezidir (Kuzgun 1988). Meslek seçimi bir kimlik gelişimidir. Gerek eğitimde gerek daha sonra çalışma hayatında sorunlarla uğraşan bireyin mesleki kimliği ve benliği birbirini etkiler. Bu kuram aynı zamanda benlik kavramını, bireyin kendisini algılamasından çok değerlendirmesi olarak kabul etmektedir. Meslek seçim süreci, mesleki kimliğin gelişim süreci olup, benlik bu kimliğin merkezidir.

II) KAYGI İLE İLGİLİ KURAMSAL YAYINLAR

Öyle insanlar vardır ki, işleri yolunda olsa da kaygılıdırlar. Bu kişiler günlük sorunlar karşısında da kendilerini yetersiz bulurlar, kolayca çöküntüye girerler. Belirsiz

kaygılar ve aşırı duyarlık göstermeleri, sıkıntılı ve gergin olmalarına, umutlarını kolayca yitirmelerine neden olur. Yanlış yapmaktan korktukları için karar vermede güçlük çekerler. Büyük zorlukla bir karara ulaşabilseler bile, yapmış olabilecekleri yanlışlar ve bunların doğurabileceği olumsuz sonuçlar üzerinde aşırı bir kaygı sürdürürler. Bu insanlar üzüntü, sıkıntı yaratmada hayal güçlerini sınırsız kullanırlar. Herhangi bir üzüntü konusu ortadan kalktığında kendilerini üzecek yeni bir sorun bulurlar. Günlük olaylara ilişkin kaygılarına, geçmişte yapılmış yanlışlar ve gelecekte ortaya çıkabilecek güçlükler eklenir. Kaygılı insanlar çoğunlukla kaygılarının mantık dışı olduğunu kabul ederler. Bu insanların olaylara bakış biçimleri oldukça karamsardır. Günlük yaşamda karşılaşılan sorunları bile dünyanın sonu gelmişçesine yaşarlar.

Öner (1985), diğer araştırmacılar farklı olarak iki ayrı çeşit kaygıdan söz eder. Kaygı, insanın temel duygularından biri olarak kabul edilebilir. Hepimiz, tehlikeli gördüğümüz durumlarda kaygı duyarız. Dişçi koltuğunda otururken, sınav kapısında beklerken, uçağa binmeden önce tedirgin ve husursuz oluruz. Tehlikeli koşulların yarattığı bu kaygı türü genellikle her bireyin yaşadığı geçici, duruma bağlı kaygıyı oluşturur. Bu durumluk kaygıdır.

Korku ve kaygı günlük dilimizde çoğu kez eş anlamlı kullanılır. Ancak, eş anlamlı değildirler. Korkuyla kaygıyı ayırtmaya yardımcı olabilecek ipuçlarından bir tanesi olayların nitelikleriyle ve bunlara dayalı olarak doğurabilecekleri çeşitli olası sonuçlarla ilgili yapılacak değerlendirmelerdir. Kişi hem korku, hem de kaygı yaşayabilir. Korku ve kaygıyı asıl ayırdettiren ölçüt, olaydan çok, olaya verilen anlamların niteliğine bağlı olduğuna göre, kişi bir olay karşısında kendini hem korkutup hem de kaygılandırabilir (Özer 1990).

Kaygının korku duygusuyla ortak bazı yönleri vardır. Her iki duygu da yaklaşmakta olan bir tehlikeye karşı geliştirilmiş duygusal tepkilerdir. Her iki duyguya da bazı bedensel belirtiler eşlik edebilir (Geçtan 1996). Horney (1945) korku ve kaygıyı

sık sık eş anlamda kullanarak iki kavram arasındaki yakınlığı belirtmeye çalışmıştır. Korkuyu yaratan tehlike açık ve nesnel olmasına karşın, kaygıyı yaratan tehlike gizli ve öznel. Kaygının yoğunluğu, içinde bulunulan durumun "kişi için taşıdığı önemle" orantılıdır, kişi bu duyguyu yaratan gerçek nedenlerin farkında değildir (Geçtan 1995).

Bazı psikologlar korkuyla kaygı arasında üç önemli fark bulunduğunu söylerler:

1. **Kaynak;** korkunun kaynağını biliriz, ancak kaygının kaynağı belirsizdir,
2. **Şiddet;** korku kaygıdan daha şiddetlidir,
3. **Süre;** korku daha kısa sürelidir, kaygıysa uzun süre devam eder (Cüceloğlu 1996).

Korkuda tehlike nesnel, kaygıda tehlike gizli ve öznel. Korku dışarıdaki tehlike ile orantılı, kaygıda ise durumla orantısız bir tehlike vardır. Dış tehlike ortadan kalktığında korku duygusu kaybolur, kaygıda ise içsel tehlikeler sürekli. Korkunun nedeni, kişinin o anki yaşantısında varolan tehlikedir, kaygının nedeni ise kişinin daha önceki yaşantılarından kaynaklanmaktadır. Korku duygusu yaratan tehlike karşısında gösterilen tepki, başkalarınca olağan karşılanır ve anlaşılır; kaygıda ise gösterilen tepki ile varolan durum arasındaki ilişki başkalarına göre olağandışıdır ve anlaşılmaz. Korku karşısında birey kendini savunmak için bilinçli olarak bazı önlemler alırken; kaygıda ise kişiliğini korumak için bilinçdışı savunma mekanizmalarına başvurulur (Sargın 1990).

Genel olarak kaygılı durumda bulunan bir kişide bu durumla birlikte olan öznel ve nesnel birçok yakınma ve belirti bulunabilir. Bunlar önem sırasıyla ruhsal olandan bedensel olana doğru şöyledir: Endişe, gerginlik, güvensizlik, korku, panik, şaşkınlık, tedirginlik, ağız kuruluğu, baş ağrısı, baş dönmesi, bulantı, çarpıntı, güçsüzlük, halsizlik, iştahsızlık, kan basıncı düşmesi ya da yükselmesi, kas gerginliği, mide-barsak yakınmaları, solunum sayısında artma, terleme, titreme, uykusuzluk (Köknel 1995). Kaygılı insan da yüz kası seğirmeleri, yanakların kızarması, göz kırpması hızında artış olabilir (Pease 1997). Özellikle boyun ve omuz bölgelerinde daha çok duyulan kas gerilimi, sık idrar yapma, uyku düzensizlikleri, terleme, avuç içlerinin sürekli soğuk ve

ıslak olması, görünür bir neden olmadan kan basıncının ve nabız hızının artması, kalp çarpıntılarını gibi bedensel belirtiler de bazen kaygılı insanların durumuna eşlik edebilir (Geçtan 1996).

Kaygı kaynağı belirsiz korkudur. Kaygı durumunda duygusal tepkinin şiddeti tehditle orantılı değildir, tehditin varlığından bağımsız olarak devam eder (Baltaş-Baltaş 1995). Kaygı, dıştaki nesnelere doğrudan ilişkisi olmayan organizma için olan bir duyumsamadır (Perls Hefferline Goodman 1996). Sorunun ne olduğunu bilmeden belirsiz korku olarak tanımlanabilen kaygı, gerginlik, sinirlilik, hoş olmayan duygusal durumdur (Yavuzer 1991).

Kaygı, nevroz belirtilerinin en başta gelenidir. Bir insan; baskıya alındığında, onu hissetmese bile, o kendini huzursuzluk, nabız atışında hızlanma ya da soluk alıp vermede bozuklukla belli eder (Perls Hefferline Goodman 1996).

Korku ve kaygı arasındaki benzerliklere dayanarak psikologlar korku sırasında ortaya çıkan fizyolojik oluşumların kaygı anında da gözlenebileceğini ileri sürmektedir. Bir tehlike karşısında emin olmamak ve çaresizlik kaygının kendine has özelliğidir. Kaygı da sorun bilinmemekte, korku ayrıca daha şiddetli ve kısa süreli olmaktadır (Arkonaç 1986).

Kaygı, kökenini bireyin çocuklukta ki yaşantılarından alır. Bu yaşantılar çocuğun ana - babası ve öğretmenleri gibi yetişkinlerin yanısıra, yaşlılarıyla olan ilişkilerini de içerir. Kaygı, çocuğun çevresinde kaygılı insanların varlığı ile gelişir. Reddedici ve küçük düşürücü tutumlar çocuğun kaygılı bir insan olarak gelişmesine katkıda bulunur. Çocukluğu izleyen ergenlik döneminde de ana-baba ya da diğer yetişkinlerin alaycı tutumları ergenin üzerinde yıkıcı etkiler yaratır. Çocuğun eğitiminde ceza yöntemleri hakça, doğru olarak uygulandığında kaygıya neden olmaz. Ama ceza uygulamalarına ana - babanın kendi kaygıları ve ya itici davranışları da eşlik eder ise çocuk da kaygılı bir

insan olur (Geçtan 1996). Bazı ana-babalar, iyi niyetli olmalarına karşın, eğer gerekli eğitimden ve görenekten yoksun ve kişilikleri yeterince gelişmemiş ise, birbirine karşı düşen istek ve öğütleri çocuğun şaşkınlığa düşmesine ve kaygılar geliştirmesine neden olabilir. Çocuğun ilk toplumsallaşma deneyimlerinde karşılaştığı güçlükler kaygının yerleşmesine neden olabilir. Arkadaş ilişkilerinde karşılaştığı itici ve küçük düşürücü davranışlar, özellikle evde de benzer tepkilerle karşılaşıyorsa, çocukta yıkıcı izler bırakabilir (Geçtan 1996). Böylesi koşullarda yetişen çocukta düşman bir dünya içinde yaşamakta olduğu duygusu gelişir. Kaygılı insanın kendini yeteneksiz, yetersiz bulmasının gerisinde, düşmanca eğilimlerinden kaynaklanan kendini lanetleme duyguları bulunur. Kaygı sadist ve mazoşist eğilimlerin de eşlik ettiği bir duygudur. Kişiliğin bir bölümü diğer bölümüne eziyet ederek hen sadist hem de mazoşist eğilimlere doyum sağlar (Geçtan 1996).

Kimileri sürekli huzursuzluk içinde yaşar. Genellikle mutsuzdur. Doğrudan doğruya çevreden gelen tehlikelere bağlı olmayan bu kaygı türü içten kaynaklanır. Özdeğerlerinin tehdit edildiğini zannetmesi ya da içinde bulunduğu durumları stresli olarak yorumlaması sonucu birey kaygı duyar bu da sürekli kaygıdır (Öner 1985).

Tehlikeli koşulların yarattığı korku ve tedirginlik, bireyin yaşadığı geçici ve normal bir kaygı olarak kabul edilir. Kişinin o anda içinde bulunduğu duruma doğrudan doğruya bağlı olmayan sürekli kaygı ise bir kişilik özelliğini belirler. Sürekli kaygı, bireyleri birbirinden ayırd eden bir özelliktir (Öner 1985). Kaygı duygusuna son vermek güçtür. Kaygının alanı giderek genişler. Mantığa uyulmayan kaygılar sonucu, çocukluk yaşantılarının izlenimleri yetişkin yaşamda da dış dünyaya yönelik olumsuz genellemelere yol açabilir. Kaygı duygusunun yoğunluğu oranında davranışlar da aksar, algılama ve dikkat bozuklukları ortaya çıkar (Geçtan 1996).

Kaygı duygusunu yaşamamak için geliştirilen kaçınma tepkileri iki biçimdedir: İlkinde, kişi kendisinde kaygı yaratan durumlardan uzak durmaya çalışır. Bir diğer

mekanizmada kişi, çevresinden ve kendi iç dünyasından kaynaklanan ve kaygı yaşamasına neden olan durumları algılamamaya çalışır. Yetişkin insanda bu, kaygı yaratabilecek nitelikteki düşünce ve duyguları, seçici bir biçimde bilincinden uzak tutma yoluyla gerçekleştirilir. Bazı insanlar ise kaygı duygusundan kaçınmak için alkol ya da uyuşturucu ilaçlar kullanırlar. Yetişkin insanın kaygıdan kaçınmak için kullandığı bir diğer yöntem de, kaygı yaratabilecek duygusal tepkilerin yerine böyle bir etki yaratmayacak tepkiler verme biçiminde görülür. Bu tür kaçınma tepkileri, bir insanın kaygılarının ilk bakışta dıştan gözlemlenebilmesini engelleyebilir. Gerçekten de sürekli tedirgin oldukları halde sakin bir insan izlenimini veren kişilerin sayısı fazladır. Günümüzde pek çok sayıda insan, kaygılarını aşırı denetim altına almalarının bedelini psikosomatik hastalıklarla ödemektedirler. Bazen insanın iç dünyasından kaynaklanan olumsuz duyguların yarattığı tedirginlik ve kaygı biçim değiştirerek belirli durumlara yönelik panik tepkileri biçiminde yaşanır.

Çoğu insan kaygılarının farkında değildir, kiminde ise yaşadığı tedirginliğin olağandışı bir durum olduğunu farkedemez bile. Kişinin bilincinde olmadığı bu tür mekanizmalar kaygıyı tümünden ortadan kaldırmadığı gibi, bu kez farklı türde kaygıların yaşanmasına neden olur (Geçtan 1996). Kaygı bulaşıcıdır, kaygılı insan çoğu zaman çevresindeki kişileri de kendi sistemine sokmayı başarır. Kaygıyla birlikte yaşanan bir diğer duygu da, çaresizliktir. Kimi insanda kaygı birden ortaya çıkan panik nöbetleri biçiminde de yaşanabilir. Çarpıntı, soluk alma güçlüğü, aşırı terleme, bayılma duygusu ve baş dönmesi, yüz ve ellerde soğukluk ve soğuma, göğüs ve mide bölgelerinde yoğun bir ağırlık duygusu yaşanır (Geçtan 1996).

Hangi biçimde yaşanırsa yaşansın kaygı ve buna eşlik eden çaresizlik duyguları, günlük yaşamın sorumluluklarını üstlenebilmek için gerekli beceri geliştirememiş ve gerçek benliğine yabancılaşmış olmanın belirtileridir. Bu insanın kaygılarından kurtulabilmesi için tek yol, kendi varoluş sorumluluğunu üstlenebilmesidir. Bu sorumluluk gereğinde kendimiz için başka insanların desteği ve yardımını alabilmeyi

içerir (Geçtan 1996). Kişi, kaygıyı gelecekte kötü birşey olacakmış gibi algılar ve anlatır. Çok hafif tedirginlik ve gerginlikten panik derecesine varan değişik şiddette olabilir. Kaygının ruhsal ve fiziksel belirtileri vardır. Bu belirtiler kaygının etkisiyle oluşan savunma düzenlerine göre ortaya çıkar (Köknel 1995).

Alışılmamış bir durum, çevre, nesne, kişi ya da engelle karşılaşıldığında çoğunlukla kaygı duyulur. Bu tür kaygı kısa sürer ve şiddetli değildir.

- 1) Belirli bir nesnenin yarattığı korku sonucu duyulan kaygı.
- 2) Belirli bir nesne olmaksızın, herhangi bir şeyi ya da durumu tasarlamamanın yarattığı kaygı. (Burada korku vereceği sanılan, beklenen bir kaygı, başka bir deyişle, korku kaygısı söz konusudur).
- 3) Zorlu, takınaklı düşünce ve tutsaklıkların verdiği kaygı.
- 4) Doğal afetler ve umulmadık, beklenmedik olaylar ve felaketler sonunda duyulan kaygı.
- 5) Ruh hastalıklarında görülen kaygı (Köknel 1995).

KORKU

Korku, kaygı, stress denince herkes birşeyler anlar, düşünür. Bireylerin düşündüğü ya sözcüklerin günlük hayatta kullanıldığı anlamdadır, ya da bunları birey yaşamıştır ve onları hatırladığı için anlar. Bunları yaşantılar sayabiliriz.

Korku, çevrede bulunan ve baş edilmesi ya da kaçınılması gereken korkunç bir nesneye karşı duyumsandır. (Baltaş 1995). Korku en yaygın heyecan biçimlerindedir. Aslında her korku, canlıyı uyaran ve kendini savunmasını sağlayan yararlı bir mekanizmadır. Canlı, kaçarak, saklanarak, zorda kalınca da savaşı göze alarak kendini korumaya çalışır. İnsana yeni olan, bilinmeyen herşey ürküntü verir (Yörükoğlu 1987). Korku canlı varlıkların görünen ya da görünmeyen tehlikeler karşısında,

kavranılmayan, farklı bir olaya karşı gösterdikleri doğal tepkidir. Yaşa bağlı olmaksızın, korkunun en önemli karakteristiği, uyarının ani ve beklenmeyen bir anda ortaya çıkmasıdır (Yavuzer 1991).

Ergenlikte korku üç genel grupta incelenebilir:

- 1) **Objelere karşı duyulan korkular:** Yılan, köpek, uçak gibi objelere karşı duyulan korkular.
- 2) **Sosyal ilişkilerde duyulan korkular:** Diğer insanlarla tanışmak, topluluk önünde konuşmak gibi korkular.
- 3) **Ergenin kendisiyle ilgili korkuları:** Yoksulluk, ölüm, okulda ya da işinde başarısızlığa uğrama korkuları (Yavuzer 1991).

STRES

Stres, organizmanın bedensel ve ruhsal sınırlarının tehdit edilmesi ve zorlanmasıyla ortaya çıkan durumdur (Baltaş-Baltaş 1995). Stres, bireyin ihtiyaçlarının karşılanmamasından ortaya çıkan duygusal gerilimdir. Çocukluk stresleri, temel ihtiyaçların karşılanamamasından kaynaklanabildiği gibi, erişkinle çocuğun algılama farklılıklarından da kaynaklanabilir (Yavuzer 1996).

Günümüzde stresin kaynakları, nelerin strese sebep olduğu, kişiye yaşattığı etkilerin neler olduğunu öğrenmek önemli bir konudur. Kişilik yapısını ve davranışı inceleyen biyolojik, fizyolojik, bütün kuramlar ve bütün ruhbilim öğretileri daima kaygıya (anxiety) yer vermişlerdir. Kimi kaygıyı kişiliği oluşturan ilk, temel güç olarak kabul etmiş; kimisi de ikincil olarak oluşan, ama kişiliğin yapılanmasında, gelişmesinde ve davranışın ortaya çıkmasında önemli rolü bulunan bir etken olarak değerlendirmiştir (Köknel 1995).

KAYGI VE KİŞİLİK KURAMLARI İLE İLGİLİ YAYINLAR

Kişilik kuramlarının pek çoğu sağlıklı kişilik için kaygıyı temel olarak almaktadır. Freud (1963) gerçekçi kaygıyla nevrotik kaygıyı ayırtmaktadır. Erickson (1950) korkuya karşın kaygının tartışmasını yaparken, Freud'un görüşünü savunmaktadır. Kierkegaard (1944) orjinal kaygıyı sürekli kaygıdan; May (1950) normal kaygıyı nevrotik kaygıdan ayırmaktadır. Maslow (1968) kendini gerçekleştirebilmeye ilişkin hoş bir gerilimden, Alpert ve Haber'de (1960) kolaylaştırıcı ve engelleyici kaygıları ayırttıkları (Akkoyun 1988).

Karen Horney, Erich Fromm'da kaygı kişiliğin temelinde bulunan temel güç; Freud, Adler, Sullivan'da çevreyle olan ya da iç çatışmalar sonucu oluşan ikincil bir güç olup, kişiliğin gelişmesinde, yapılanmasında, davranışın ortaya çıkmasında önemli rolü bulunduğu kabul edilmiştir. Bütün ruhbilim öğretilerinde, kişiliğin gelişmesinde ve davranışın ortaya çıkmasında iç ve dış çatışmayla kaygının varlığı ortak olarak kabul edilen iki öge olmuştur (Köknel 1995).

Horney, kaygının içgüdüsel dürtülerin varlığına karşı geliştirilen korkudan çok, baskı altına alınmış dürtülerimize karşı duyulan korku sonucunda oluştuğuna inanır. Cinselliğin kendi başına kaygı olmadığı görüşündedir. Çocukluk yılları kaygılarının sonraki kaygılar zincirine bir temel oluşturduğunu kabul eder, ancak tümüyle çocukluk yıllarına ait tepkiler olduğu görüşünde değildir (Geçtan 1988). İnsan bütün yaşamı boyunca her an içten ve dıştan gelen birden çok dürtü ya da güdüyle karşılaşır. Bunlar arasında seçim yapma zorunluğunu duyar. İnsan yaşamı çatışma ve çelişkilerle doludur. Önemli olan bu çelişkilerin yarattığı kaygıyı bir güç olarak kullanabilmektir (Köknel 1995).

Öner (1980), genellikle olumsuz olarak bilinen kaygının bireyin yaşamını belirli koşullarda olumlu etkileyebileceğini söylemiştir. Herhangi bir duygu halinde, temelde üç ana boyut dikkatimizi çeker. Bunlardan ilki, duygu hali ile ilişkili gözükene, kişinin

genelde dış çevresinde oluşan bir "olaydır". Dış çevre olayları, duygu sürecinin başlamasına neden olacaktırlar, ancak hangi duygu halinin oluşacağını tayin etme gücüne sahip değillerdir. Duygu hallerinde önemli bir başka boyut fizyolojik düzeyde gösterdiğimiz davranışlar ya da tepkilerdir. Fizyolojik davranışların yanısıra, gözlenebilir davranışlarımızda da değişimler söz konusudur (Özer 1990).

Olaylar, düşünceler ve davranışlar / fizyolojik tepkilerdir. Bu üç boyut arasında belirli farklılıklardan ve nedensellik ilişkisi vardır. Genelde, davranışsal ve fizyolojik boyut herhangi bir duygu halinin son noktası ya da ürünüdür ve kolayca gözlenebilmektedir. Dış çevre olayları da kolay gözlenebilir. Davranışsal boyutun aksine, duygu sürecinin sonunda ve bir ürün olmaktan çok, sürece başlama işareti veren malzemelerdir. Düşünce boyutu ise, bu malzemeyi işleyen, ona şekil veren olaylar ve davranışlar arasında, dış çevrede değil de iç çevremizde oluşan boyuttur. Bu boyutta yer alan iç çevre olaylarını, yani düşüncelerimizi kendimizin bile gözlemesi oldukça zordur. Düşüncelerimiz, son derece hızlı oluşan ve akıp giden süreçlerdir (Özer 1990). Kaygı hali bilinçli bir şekilde idrak edilen gerginlik, korku, endişe hisleri eşliğinde sinir sisteminin uyarılmasından ibarettir (Köknel 1989).

Yüksek düzeydeki kaygı özellikle olumsuz yönde yeni ve göreceli olarak az işlenmiş tepkilerdeki öğrenim başarısını, zor ve baskı altına alıcı şartlardaki algılama başarısını etkilemektedir. Aynı zamanda, doğru tepkide bulunma olasılığının başlangıçtan yüksek olduğu durumlardaki tepki başarısını ve nahoş uyarıcılara gösterilen antipatik tepkinin şartlandırılmasında olumlu etkide bulunmaktadır (Ditfurth 1991).

Kaygı konusunda üç değişik tez gelişmiştir; birinci tez, insanlarda kalıtıma bağlı ve belirgin bir kaygı potansiyeli vardır. Bu kaygı, kültürel gelişmelere uygun olarak yenilmek zorudur. Bu böyleyse, çok can sıkıcı bir durumdur. İkinci tez, bu, gelişmiş insanda kaygı tepkisinin uzun vadede dumura uğrayabileceği teziydi. Üçüncü tez ise,

tinbilimsel'dir. Yani kaygı tarihsel bir kategoridir; içgüdüsel bir olgu olmaktan çok, toplumsal grubun kendi içindeki değişken ilişkilere ve tarihsel gelişime bağlıdır (Ditfurth 1991).

Freud (1952) göre kaygı nevrozlarını "birincil kaygılar" ve "eşdeğerli kaygılar" diye nitelendirmiştir (Ditfurth1991). Freud'a (1920) göre kaygı, fiziksel ya da toplumsal çevreden gelen tehlikelere karşı bireyi uyarma, gerekli uyumu sağlama ve yaşamı sürdürebilme işlevlerine katkıda bulunur. Ne var ki kaygı, "nevrotik kaygıda " da olduğu gibi, gerçek dışı ve mantığa aykırı bir nitelik alırsa, uyum sağlamaya yardımcı olan işlevini yitirir ve normaldışı davranışların kaynağı olur. Kaygı birçok önemli sorunun bir araya toplandığı bir düğüm noktası ve çözümü tüm ruhsal varlığımıza ışık tutacak bir bulmacıdır". Ego sürekli üç ayrı tehlike karşısındadır: (1) Engellenmeler ve dış dünyadan gelebilecek saldırılar, (2) id'in içgüdüsel ve gerçek dışı istemleri, (3) süperegonun cezalandırılması. Kaygı, egonun tehlikeden kaçış yollarının bir anlatımı olduğundan, bu üç tür tehlikeye karşı üç tür kaygı geliştirilir (Geçtan 1995).

1. Gerçeklik Kaygısı

"Korku ile eş anlamlıdır. Dış dünyada tehlikeli bir durumun varlığının algılanmasından doğan ürkütücü bir duygudur. Yaşam için zorunlu bir objenin çevrede bulunmaması ya da yaşamın sürdürülmesini tehlikeye sokan bir objenin ya da durumun ortaya çıkmasından doğar. Freud, organizma için tehlike yaratan durumların algılanması sonucu yaşanan korkunun doğuştan var olabileceğinden söz etmişse de, bazı gerçeklik kaygılarının öğrenme süreçleri sonucu edinildiğini de kabul etmiştir. Bir çok korkunun oluşumunda kalıtım ve yaşantının birlikte rol oynadığı görüşündeydi.

2. Vicdani Kaygı

Egoda suçluluk ya da utanç duygusu yaratır. Özellikle, süperegonun vicdan diye bilinen bölümünün tehlikeli saydığı durumlarda ortaya çıkar. Ebeveyn otoritesinin içerikleşmiş bir ögesi olan vicdan, benlik ideallerinin ya da kusursuzluğa yönelik

beklentilerine uygun düşmeyen düşünce eylemlerinden ötürü, egoyu cezalandırmakla tehdit eder. Kökeninde çocukluk yıllarındaki cezalandırıcı ana-baba ile simgelenen nesnel ve gerçek bir korku bulunur. Buna neden olan durumlardan kaçabilme imkanı yoktur.

3. Nevrotik Kaygı

İçgüdülerden gelen tehlikenin algılanmasıyla ortaya çıkar. Bu, bir bakıma, ego içgüdülerin birden boşalma istemlerini engelleyemezse sonucun ne olabileceği korkusudur. Kişi kaygının kaynağının bilincinde değildir, böyle bir duyguyu neden yaşadığını bilemez (Geçtan 1995).

Kaygı Nasıl Ölçülür?

İnsanlarda kaygının şiddetinin ölçülmesi, hem bireyin kişiliğini tanımak hem de davranışı değerlendirmek bakımından önemlidir. Ancak kaygının şiddetini nesnel olarak ölçebilecek yeterli ve geçerli bir yöntem bulunamamıştır. Genel de kullanılan yöntemlerin başında, sağlıklı kişilere kaygı veren filmlerin izletilmesi sırasında ortaya çıkan belirtilerin değerlendirilmesi gelir. Ne var ki bu durum yapay olup, denekler kaygı veren olayların geçeceğini bildiklerinden beklenen kaygı düzeyine ulaşamaz. Yapay bir kaygıyı yok etmek için, doğal kaygı yaratan durumlardan yararlanılmıştır. Bunun için paraşütle atlayan, sınav kapısında bekleyen denekler incelenir. Bu durumda bulunan deneklerin kaygılarının ölçülmesinde çeşitli dereceli ölçekler ve bunları tamamlayan fizyolojik, biyokimyasal yöntemler kullanılır (Köknel 1995).

Bireyler karşılaştıkları zor durumlar karşısında savunma mekanizmaları geliştirirler. Savunma düzenleri, özellikle iç çatışmalardan kaynaklanan kaygı karşısında, bir sınır içinde kişiliği korur (Özer 1990). Savunmada kaygının biçimine, şiddetine, süresine, kişiliği oluşturan katmanların gelişmesine ve özelliklerine göre çeşitli

düzenlemeler oluşur. Bunların bir kısmı olumlu, başarılı savunma düzenleridir, kişiliğin gelişmesinde ve ruh sağlığının sürdürülmesinde önemli rol oynar. Diğerleri, kaygıya karşı kişilik gelişmesini olumsuz olarak etkileyen, ruh sağlığını bozan savunma düzenleridir (Köknel 1995). Kişi tehlikeyle baş edemezse, ondan kaçınmazsa, kullanılabilir tek yol bu tehlikeyi yok saymak olur. Kaygı ve çöküntü duygularını hafifletmek amacıyla birçok insan zaman zaman yadsıma yöntemini kullanır (Geçtan 1995).

III) YURT İÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde Türkiye'de, mesleki yönelim ve kaygı konusunda yapılmış olan bazı araştırmalar açıklanmıştır.

A) Mesleki Yönelimle İlgili Araştırmalar

Selçikoğlu (1960-1961), lise son sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin ancak % 38'inin hangi mesleğe gireceğini tesbit ettiklerini, % 23'ünün ise iki meslek arasında kararsız kaldığını, % 7'sinin hayata atılmak istediğini, % 32'sinin ise hiç bir meslek için kararlı olmadığını göstermiştir (Özcan 1985).

Uysal (1969), bireysel ve toplumsal faktörlere göre lise öğrencilerinin meslek seçimleri konusunda yaptığı araştırmasında, öğrencilerin meslek seçimine bireysel (özel yetenek, ilgi gibi) faktörlerin değil, toplumsal faktörlerin etki ettiğini vurgulamıştır.

Uysal (1970), Kuzgun (1982) araştırmalarında erkek çocukların mekanik yetenekte kızlardan önemli derecede üstün olduklarını ortaya koymuşlardır.

Türker (1974) ve Uysal (1970) alt ve üst sosyo ekonomik düzeyden gelen çocukların umut düzeyleri arasından önemli fark bulmamışlardır. Bütün öğrenciler

yüksek öğrenim görmek istemektedirler. Ama okulda gerekli becerilere sahip olmadıkları için eğitime uzun süre devam edememektedirler (Kuzgun 1988).

Şemin (1975), İstanbul'da 2300 çocuk üzerinde yaptığı bir araştırmada, sosyo-ekonomik statü bakımından çocukların meslek arzuları incelenmiştir. İyi bir geçime sahip olmayan aile çocukları, teknik işlere çok az ilgi göstermişlerdir (% 3). Oysa teknik alanlarda çalışan elemanlara ülkemizin çok daha fazla ihtiyacı vardır. Araştırmada meslek arzuları incelendiğinde, en büyük grup sosyo-ekonomik durumu iyi olmayan çocukların (%49.4) genelde kızlarda olmak üzere, öğretmen olmak istedikleri, erkek çocukların çoğunun subay olmayı tercih ettikleri görülmüştür. Burada dikkati çeken, öğrencilerin yeteneklerine göre değil, para ihtiyaçlarına göre hareket etmeleridir. Bu mesleklerin seçiminde öğretmen liseleri ve askeri liselerin parasız yatılı öğrenci kabul etmelerinin de büyük payı vardır. Ekonomik durumu iyi olan grup ise (%23.4); erkek çocuklar başta olmak üzere, doktorluk birinci, yine erkekler çoğunlukta olmak üzere mühendislik ikinci sıradadır. Onları bu mesleklere yöneltenin belirli bir sosyal gruba ait olmalarıdır. Ekonomik durumu iyi olmayan grup çocuklarında (deneklerin 1/4'ü), doktorluk, mühendislik, öğretmen ve subaylığa heves edenler vardır, bunlar kendi durumlarını ailelerinin seviyesinden daha üstün bir duruma çıkartmayı arzu edenlerdir. Bunlarda sosyal tabaka değiştirme eğilimleri görülmektedir. Çünkü bu meslekler toplumda daha fazla itibar görmektedir. Çocukların meslekleri sosyal saygınlıklarına, içinde yaşadıkları grupların mesleklere karşı takındıkları tutumlara göre, değerlendirdikleri, meslekler hakkında açık-seçik bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir (Özcan 1985)

Ceylan (1981) Merzifon' da çiftçi ve zanaatkar çocuklarının genellikle öğretmenlik, assubaylık, polislik ve hemşirelik mesleklerini tercih ettiklerini saptamıştır. Çocukların meslek tercihleri ana-babalarından daha fazla eğitim gerektiren mesleklerde yoğunlaşmaktadır (Kuzgun 1988).

Kuzgun (1982), Ankara liselerinden birinde yaptığı deneysel araştırmada kızların sadece sosyal hizmet ilgisi yönünden erkeklerden üstün olduğunu, buna karşılık erkeklerin mekanik ve bilim ilgisi yönünden kızlardan üstün olduğunu bulmuştur.

Kağıtçıbaşı (1988), Türkiye' de mesleklerin zaman içinde prestij değişimleri üzerinde durmuş, bunları genel değerler sistemine bağlamıştır.

Bozkurt (1995), genel, meslek ve teknik liselerde yaptığı araştırma sonucunda; erkek öğrencilerin teknik ve fen, idare ve ekonomi mesleki yönelimlerinin kızlara göre daha yüksek olduğunu; sosyal bilimler, tıp ve sağlık, edebiyat ve dil ile güzel sanatlar alanlarında ise kız öğrencilerin mesleki yönelimlerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu gösteren bulgular elde etmiştir. Babanın öğretim düzeyi ile öğrencilerin teknik ve fen, sosyal bilimler ve güzel sanatlar mesleki yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunurken; tıp ve sağlık, idare ve ekonomi alanlarında bir ilişki gözlenmemiştir. Babaları lise ve dengi okul mezunu ile üniversite ve yüksekokul mezunu olan öğrencilerin teknik ve fen ile güzel sanatlar alanlarına ilgileri daha fazla iken, babaları okur-yazar olmayanlar ile okur-yazar ve ilkökul mezunu olanların sosyal bilimler alanına olan ilgileri daha fazla bulunmuştur. Babanın öğretim düzeyi ile öğrencilerin mesleki yönelimleri arasında bulunan ilişki, annenin öğretim düzeyi açısından da aynıdır. Öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi ile teknik ve fen , sosyal bilimler ile güzel sanatlar mesleki yönelim alanlarında anlamlı bir ilişki bulunurken; tıp ve sağlık, idare ve ekonomi ile edebiyat ve dil alanlarında bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin baba meslekleri ile teknik ve fen, tıp ve sağlık, idare ve ekonomi ile edebiyat ve dil mesleki yönelim alanları arasında anlamlı bir fark gözlenmemesine rağmen; sosyal bilimler ile güzel sanatlar yönelim alanları ile baba meslekleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Babaları serbest meslek sahibi olan öğrencilerin, mesleki yönelimleri; babaları memur-subay, esnaf ve zenaatkar, çiftçi, işçi ve işsiz olanlardan daha düşüktür. Bu bulgulara karşılık, babaların memur-subay ile serbest meslek sahibi olan öğrencilerin güzel sanatlar mesleki yönelimleri yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin anne meslekleri ile

teknik ve fen, sosyal bilimler mesleki yönelimleri arasında anlamlı bir fark bulunurken; diğer mesleki yönelim alanları arasında bir fark bulunamamıştır. Anneleri memur olan öğrencilerin teknik ve fen yönelim alanı en yüksek iken, anneleri ev hanımı olan öğrencilerin sosyal bilimler mesleki yönelimleri en yüksektir (Bozkurt 1995).

Yurt İçinde Kaygı İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Rüstemli (1975), bir özdeğer ölçeğinin kriter geçerliliğini konu edindiği çalışmasında, Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinden elde edilen sürekli kaygı puanlarını kriter olarak kabul etmiştir. Araştırmacı, sürekli kaygı seviyesi yüksek olan öğrencilerin, düşük olanlara kıyasla kendilerinden daha az hoşnut olduklarını ve gerçek-ideal özdeğerleri arasında büyük farklılık bulunduğunu ileri sürmüştür. Yüksek kaygılı öğrencilerin özdeğerleri düşük, düşük kaygılı öğrencilerin ki ise yüksek çıkmıştır (Öner 1975).

LeCompte ve LeCompte (1978), düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen çocuklarda, kaygı seviyesi, yüksek sosyo-ekonomik seviyeden gelenlere kıyasla daha yüksek bulunmuştur. LeCompte'un (1979) çalışmasında çocuk yetiştirme tutumlarının bazı ana boyutlarda toplandığı, bu tutumların ise sosyo-ekonomik düzey ve annenin eğitim derecesine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

LeCompte ve Öner üniversite ve lise öğrencilerinin durumluk ve sürekli kaygı verilerini Amerikalı öğrencilerinin ki ile karşılaştırmışlardır. Türk öğrencilerinin kaygı seviyeleri, biraz yüksek bulunmuştur. Cinsiyet ve yaş değişkenlerinin kaygı seviyesiyle anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmüştür.

Kozacıoğlu (1982), düşük, orta, yüksek sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden üç İstanbul Lisesinde 150 öğrenci ile bunların ebeveyni üzerinde STAI kullanarak bir

çalışma yapmıştır. Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin kaygı düzeyleri ile ebeveynin çocuk yetiştirme ve aile tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Öğrenci grupları arasında kaygı ortalaması itibariyle önemli farklar olmamasına karşın düşük sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin yüksek olma eğilimi gösterdiklerini bulmuştur (Küçükturan 1987).

Özkan (1984), gençlerin kaygı ve korkularıyla ilgili olarak yapılmış bir araştırma ilginç sonuçlar vermektedir. 15-17 yaşlarında 359 liseli genç arasında yürütülen bu ankete göre gençlerin yüzde 20'sinden çoğunu sürekli kaygılandırıan konular sıklık sırasına göre şöyle sıralanmıştır. Bunlar; iş bulma, acı çekerek ölme, ölümden sonra ne olacağı korkusu, hayvanlardan korkma, üniversiteye girememe korkusu, meslek seçme kaygısı, başarısızlık korkusu.

Şahin (1985), başarı düzeyi farklı üç grup lise öğrencisinin kaygı düzeylerini karşılaştırmıştır, araştırmada lise 1. sınıfta 45.42, lise 2. sınıfta 45.19 olarak durumluk kaygı tesbit etmiştir. Sürekli kaygı puan ortalamalarını ise lise 1. sınıfta 44.19, lise 2. sınıfta 44.80 olarak saptamıştır (Şahin 1985).

Gençlerin sürekli veya bazen çektiklerini bildirdikleri kaygı ve korkular birlikte ele alındığında ilk sıraya girenler şöyledir: Hayvan korkusu, dünya savaşı korkusu, üniversiteye girme kaygısı, meslek seçimi kaygısı, yıkıcı ve öldürücü teknoloji kaygısı, amaçlarını gerçekleştirme kaygısı, iş bulma kaygısı, eş seçmeyle ilgili kaygı. Bu kaygılar öğrencilerin yüzde 55-85'nce belirtilmiştir (Yörükoğlu 1985).

Baltaş (1985), üniversite giriş sınavına hazırlayan bir dersanedeki 5212 öğrenci üzerinde yaptığı bir araştırmada üniversite giriş sınavına hazırlanan öğrencilerin kaygı düzeylerinin, genel cerrahi hastalarının kaygı düzeyinden yüksek olduğunu bulmuştur. Araştırmada kız öğrencilerin erkeklerden daha kaygılı olduğuda ortaya çıkmıştır (Baltaş 1986). Sınav kaygısı eğitim başarısı üzerindeki en önemli engeldir. Türkiye'de,

Üniversite Giriş Sınavı'na hazırlanan 4711 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada, öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin, ameliyat olacak hastaların kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğunu ortaya konmuştur (Baltaş ve ark. 1988). Baltaş (1995), kolejlere giriş sınavlarına hazırlanmayan çocuklarda stres düzeyi, hazırlananlardan daha yüksek bulunmuştur. (Baltaş 1995). Ortaokul giriş sınavına hazırlanan çocuklar üzerinde yapılan bir araştırma (Baltaş ve Demirhindi 1981), benzer sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik koşulları paylaşan ve giriş sınavına hazırlanmayan çocukların daha büyük stres altında olduğunu ortaya koymuştur. Çünkü bu çocuklar, kendilerinin bir yatırım ve hazırlık yapmaya değmediklerini düşünerek, bir azınlık problemi yaşarlar. Bu araştırmadan stres doğuran faktörün sınava hazırlanmak olmayıp, ailelerin tutumları olduğu görülmüştür. Daha sonraki 10 yıl içindeki gelişmeleri değerlendirmek amacıyla yapılan bir başka araştırmada, psikometrik ölçümlerle, biyokimyasal laboratuvar ölçümleri arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Bu sürede çocukları giriş sınavına hazırlanan ailelerin artması, konunun toplumsal prestij yerine gelmesi nedeniyle, özellikle kız öğrencilerin stres düzeyinde artış görülmüştür (Baltaş- Baltaş 1990). Yüksek kaygının orta zekalıların başarısını olumsuz etkilediğini, çok başarılı öğrencilerin başarılarının kaygının yüksek ya da düşük olmasına bağlı olmadığını, az başarılı öğrencilerin başarısının kaygıdan fazla etkilenmediğini göstermektedir. Ancak tehdit edici faktörlerin varlığı yüksek kaygılıların başarısını daha da olumsuz etkilemektedir (Baltaş 1995).

Küçükturan'a göre (1987) ilkokul çocuklarındaki fen bilimleri kaygısıyla ilgili araştırmada, kızların fen bilimlerine olan ilgisinin erkeklere oranla daha az olduğu saptanmıştır. Bu sonucu açıklayacak kalıtsal bir neden bulunamamıştır.

Cengiz (1988), ÖSYM I. basamak sınavının kız ve erkek öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygılarını artırıcı yönde manidar etkide bulunduğunu, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla etkilendiğini vurgulamıştır.

Araştırmalar kaygı duyan kişilerde adrenalin salgısının arttığını, güzel film seyredenlerde idrarla atılan adrenalin ve noradrenalin miktarının azaldığını buna karşılık korkunç, heyecanlı film seyredenlerde çoğaldığını göstermiştir (Köknel 1995).

Gelişim dönemine göre ortaya çıkan korku ve kaygı belirtileriyle ilgili kaygı bozuklukları türünün değiştiğini doğrulamaktadır. On iki yaşından küçük çocuklarda en sık ayrılık kaygısı bozukluğu görölürken, (Kashani ve Orvaschel 1990; Anderson ve ark. 1987), daha büyük çocuk ve ergenlerde en sık rastlanan, aşırı kaygı duyma bozukluğudur (Kashani ve Orvaschel 1988: 1990: Keller ve ark. 1992) (Öy: İlgen: Ekmekçi: Türkmen: Yılmaz: Başoğlu: 1995).

Kaymak (1995) sınav kaygısı, okul başarısı ve zeka arasındaki ilişkileri ve bunların cinsiyete göre nasıl değiştiğini 60 kişilik bir orta okul örneklemini üzerinde incelemiştir. Bulgular sınav kaygısı-okul başarısı ilişkisini araştırırken zeka ve cinsiyeti göz önüne almanın önemini göstermiştir. Sınav kaygısı-okul başarısı arasındaki olumsuz ilişi yalnızca normal zekadaki kız öğrenciler için bulunmuştur (Kaymak 1995).

İlgar (1996)'a göre, öğrencilerin kaygı düzeyleriyle akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yürütölen bir araştırmada, düşük kaygı grubundaki öğrencilerin daha başarılı olduğuna dair bulgular elde edilmiştir. Benzer şekilde, düşük sınav kaygısı yaşayan kişilerin etkili çalışma alışkanlıklarına sahip oldukları ve akademik görevlerini ertelemekten kaçındıkları saptanmıştır (İlgar 1996). Ebeveynlerin çocuklarının öğrenimleriyle ilgili beklentileri ise, çocukları için kendi öğrenimlerinden daha fazlasını arzuladıkları şeklinde-dir. Sınav kaygısını azaltmayla ilgili yapılan bir araştırmada etkin çalışma alışkanlıklarının kazanılmasının sınav kaygısını azaltaca saptanmıştır. Sınav kaygısı, sınava iyi hazırlanmamanın bir sonucudur (İlgar 1996).

Yurt Dışında Mesleki Yönelimle İlgili Araştırmalar

Terman (1947), Frankel (1958-1960), Gowan (1960) lise öğrencilerinin başarılarıyla sosyo-ekonomik düzeyleri arasında yakın ilişki olduğunu saptamıştır (Kuzgun 1988).

Lehman ve Witty (1934), 8,5 ile 18,5 yaş arasında kız ve erkek öğrenci grubunun meslek tavırlarını incelemiştir. Kızların estetik, insan hizmetleri ve öğretim işlerini, erkekler ise bedensel faaliyet, yönetim, örgütlenmeyle ilgili işleri tercih etmektedirler. Douwan ve Adelson'un, bin şehir çocuğunun mesleki emel düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocukların % 67'sinin babaları ile aynı düzeyde mesleklere yönelerek durumu korumaya çalıştıklarını, % 33'ünün ise babalarından daha aşağı düzeyde mesleklere yöneldiklerini saptamışlardır. Empey (1956), aşağı sınıftan lise öğrencilerinin, aşağı düzeyden mesleklere yöneldiklerini ama meslek statülerinin babalarının mesleklerinden daha üst düzeyde olduğunu belirtmektedir.

Bennett ve ark. (1963), Uysal (1970), Kuzgun (1982), araştırmalarında erkeklerin mekanik yetenekte kızlardan önemli derecede üstün olduğunu söylemişlerdir. Carter ve Strong (1931), erkeklerin matematik, mekanik, ikna ve açıklama ilgi alanlarında kızlardan daha üstün puanlar aldıklarını, kızların ise dil, edebiyet, sosyal hizmet ve büro işleri alanlarına daha çok ilgi duyduklarını vurgulamışlardır. Betz ve ark. (1981), genellikle erkekler nesnelere kılzarsa insanlarla çalışmayı gerektiren alanlara yönelmektedirler. Böylece erkekler mühendislik, yöneticilik, tüccarlık gibi alanlara, kılzarsa öğretmenlik, banka, büro memurluğu, sosyal hizmet uzmanlığı, hemşirelik gibi meslekleri seçmektedirler. Kızlar genellikle kadın meslekleri olarak bilinen mesleklerde kendilerine başarı şansı görmektedirler.

Wagmen (1965), Thomson (1966), Gribbons ve Jones (1965), lise ve yüksekokul öğrencilerinin genel olarak yetenekleri geliştirme ve başarılı olma, ilginç iş etkinlikleri, kendini ifade edebilme gibi değerlerine üst sıralarda, liderlik, ün ve statü sahibi olmaya ise alt sıralarda yer vermektedirler.

Yurt Dışında Kaygı İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Spielberger (1960), Duke üniversitesinde yaptığı bir araştırmada, kaygı seviyesi ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi araştırmış, kaygı seviyesi yüksek olan çocukların notlarının düşük, kaygı seviyesi düşük olan çocukların notlarının yüksek olduğunu bulmuştur.

Cole'un (1970) kaygı konusunda yer alan araştırma sonuçları yeterli bilgi vermektedir. Onbinden fazla liseli öğrenciyi kapsayan kaygı konuları şöyle özetlenebilir: Sağlıkla ilgili kaygılar, kişiliği ile ilgili kaygılar, aile ve evle ilgili kaygılar, toplum içindeki durumuyla ilgili kaygılar, kız-erkek arkadaşlığı ile ilgili kaygılar, din ve ahlak konularındaki kaygılar, okulla ilgili kaygılar, meslek seçimi ile ilgili kaygılar (Yörükoğlu 1985).

Sarosan ve arkadaşları (1964), Öner (1972) yaptıkları araştırmalarda başarısız olan, güç öğrenen, okuldan atılan öğrencilerin çoğunlukla yüksek kaygılı olduğunu kanıtlayan bulgular elde etmiştir (Sargın 1990).

Diaz-Guerrero, orta öğretimden 196 çift Amerikalı ve Meksikalı kız ve erkek öğrenciyi, cinsiyet ve sosyo ekonomik seviyeye göre karşılaştırarak, sınav kaygısı sonuçlarını incelemiştir. Düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen çocuklarda sınav kaygısı, yüksek sosyo-ekonomik seviyeden gelen çocuklara kıyasla anlamlı seviyede yüksek bulunmuştur (Yurtbay 1986).

Douglas (1979) ilkokul çocukları üzerinde yaptığı çalışmada, kaygı ile ilgili öz-kayıt ölçümlerinde kızların yüksek puan toplamalarının cinsiyet farklarından ileri gelip gelmediğini araştırmıştır. Araştırmanın sonucuna göre kaygı düzeyleri açısından kızlarla erkekler arasında görülen farklılık önemli bulunmuştur.

Williams (1991) 116 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmasında özgüven ve sınav kaygısının akademik başarı üzerindeki etkisini araştırmış ve şu sonuçları bulmuştur. Akademik başarısı yüksek öğrencilerin sınav kaygısı düşük, özgüvenleri yüksektir. Akademik başarıları düşük öğrencilerin sınav kaygısı yüksek, özgüvenleri düşüktür

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, veri toplama teknikleri, ölçme araçları, bilgi toplama süreci ve veri çözümleme tekniklerine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Genel lise öğrencilerinin mesleki yönelimleri ve durumluk-sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Evren

Araştırmanın evreni, 1996 - 1997 öğretim yılında Kocaeli merkezinde bulunan; Atılım Lisesi, Derince Lisesi, Gazi Lisesi, İnkılap Lisesi, İzmit Namık Kemal Lisesi, Mimar Sinan Lisesi, Ondokuz Mayıs Lisesinin birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarına devam eden 7165 öğrenciden oluşturmaktadır. Okullardaki öğrencilerin sınıf ve cinsiyetlere göre dağılımı Ek IV'de verilmiştir.

Örnekleme

Araştırma Kocaeli merkezinde, Atılım Lisesi, Derince Lisesi, Gazi Lisesi, İnkılap Lisesi, İzmit Namık Kemal Lisesi, Mimar Sinan Lisesi, Ondokuz Mayıs Lisesinde okuyan birinci ve ikinci sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Kocaeli merkez ilçesinde bulunan 7 genel lise ve 4554 öğrenci örnekleme oluşturmaktadır. Araştırma örneklemine lise üçüncü sınıflar alınamamıştır. Bunun sebebi lise üçüncü sınıfların kredili sistemde

olmaları ve okulda bulunan öğrencilerin kredi tamamlama dışında derslerde bulunmamalarıdır. Örnekleme oluşturan öğrencilerin sınıf ve cinsiyetlere göre dağılımı Ek V’de verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, araştırmanın bağımlı değişkeni olan bireyin mesleki yönelim düzeyinin ölçülmesinde Muharrem Kepçeoğlu (1990) tarafından geliştirilmiş olan Mesleki Yönelim Envanteri, kaygı düzeyinin ölçülmesinde Le Compte ve Öner (1982) tarafından geliştirilmiş olan Durumluk – Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Araştırmada bağımsız değişkenler olarak ele alınan bireyin mesleki yönelim ve kaygı düzeylerini etkileyen faktörlere ilişkin bilgilerin toplanması için araştırmacı tarafından bir “ Kişisel Bilgi Formu” geliştirilmiştir.

1. Mesleki Yönelim Envanteri

Mesleki Yönelim Envanteri Ülkemizde lise ve dengi okullarda öğrenim gören gençlerin bir yükseköğretim programına yönelmelerinde onların ilgi ve isteklerini belirlemek üzere, hazırlanmıştır. Mesleki Yönelim Envanteri lise ve dengi okulların bütün sınıflarında okuyan öğrencilerin yükseköğretim programlarına olan ilgi ve isteklerini belirleyerek onların gerçekçi tercihler yapabilmelerine yardım etmek amacıyla kullanılabilir.

Mesleki Yönelim Envanterinin, bir açıklama ile birlikte, her biri 6 durumu içeren 60 maddesi ve 360 seçeneği vardır. Her maddede verilen 6 seçenekten her biri bir yönelim alanı ile ilgili bulunmaktadır. Cevaplayan kişi, öncelikle olmak veya yapmak istediği durumu gösteren seçeneklerden istediği kadar seçim yapabilmektedir. Her maddede verilen seçenekler, yerine göre, bazen kişinin olmak istediği bir meslek adamı, bazen de bir meslekle ilgili bir etkinlik biçiminde ifade edilmiştir. Bunların her bir

yönelim alanına göre dağılımında gerekli denge sağlanmıştır. Envanterde yer alan mesleki yönelim alanları belirlenirken, Ülkemizde bir mesleğe yönelten mevcut yükseköğretim programlarının tamamı dikkate alınmıştır.

Mesleki Yönelim Envanterinde, 6 ayrı mesleki yönelim alanı belirlenmiştir. Teknik ve Fen (biyoloji, fizik, kimya, matematik, astronomi, uzay bilimleri, mühendislikler, fen bilimleri öğretmenlikleri, teknik eğitim öğretmenlikleri, çeşitli teknikerlikler, v.b.).

Sosyal Bilimler (antropoloji, arkeoloji, sanat tarihi, tarih, coğrafya, felsefe, hukuk, psikoloji, eğitim uzmanlıkları, sosyal bilimler öğretmenlikleri, sınıf öğretmenliği, mesleki eğitim öğretmenlikleri, v.b.).

Tıp ve Sağlık (tıp doktorluğu, diş hekimliği, eczacılık, veteriner, hemşirelik, sağlık idaresi, tıbbi teknisyenlikler, v.b.).

İdare ve Ekonomi (kamu yönetimi, iktisat- ekonomi, işletme, maliye ve muhasebe, turizm ve otelcilik, v.b.).

Edebiyat ve Dil (basın, yayın ve gazetecilik, halkla ilişkiler, radyo ve televizyon, Türk dili ve edebiyatı, halk bilimi, filolojiler, yabancı dil öğretmenlikleri, v.b.).

Güzel Sanatlar (mimarlık, şehir ve bölge planlamacılığı, resim, heykel, grafik, bale, tiyatro, şan, opera, seramik ve cam, fotoğraf, sinema ve televizyon, müzik, iletişim sanatları, v.b.) (Kepçeoğlu, 1994, s. 8-9).

Mesleki Yönelim Envanteri cevap kağıdı üzerinde cevaplanacak biçimde düzenlenmiştir. Envanterin cevaplanması için her biri bir yönelim alanı ile ilgili olmak üzere 6 ayrı cevap anahtarı hazırlanmalıdır. Her alanla ilgili olarak hesaplanan puanlar doğrudan cevap kağıdı üzerine yazılabilmektedir.

Mesleki Yönelim Envanteri, bir grup lise öğrencisi ve bir grup üniversite öğrencisi üzerinde üçer haftalık ara ile tekrar uygulanmıştır. İlk-test ve son-test puanları arasında ortalama .86 ile .89 arasında bir ilişki belirlenmiştir. Testin-yarısı yöntemiyle yapılan karşılaştırmalarda iki yarı arasında yönelim alanlarına göre ortalama .70 ile .95 arasında ilişki saptanmıştır. KR-21 Formülüyle hesaplanan ilişki kat sayıları ise, ortalama .85 ile .94 arasında bulunmuştur. Bütün bu bulgular envanterin güvenilirliği için birer gösterge sayılabilir (Kepçeoğlu, 1994, s. 11).

Mesleki Yönelim Envanteri normal sınıf şartlarında öğrencilere kolaylıkla uygulanabilir. Cevaplama 30-35 dakikalık sürede gerçekleşebilir. Mesleki Yönelim Envanteri Ek I'de verilmiştir.

2. Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri

Kaygı yaşantılarındaki bu ayırımın yapılması Spielberger'in (1966) İki Faktörlü Kaygı Kuramı ile, kaygı türlerinin ölçülmesi de Spielberger ve arkadaşlarının (1970) Durumluk - Sürekli Kaygı Envanteriyle mümkün olmuştur (Öner,1985, s.1).

Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri, Spielberger ve arkadaşları tarafından (1970) geliştirilmiştir. Spielberger'in İki Faktörlü Kaygı Kuramından kaynaklanmıştır (Spielberger, 1966). Kısa ifadelerden oluşan bir öz-değerlendirme anketidir. Başlangıçta normal yetişkinlerde kaygıyı araştırma amacı için geliştirilmiş olan bu ölçeğin, sonraki denemelerde lise öğrencilerine, psikiyatrik bozuklukları ve fiziki hastalıkları olan bireylere de uygun olduğu görülmüştür.

Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri, toplam kırk maddeden oluşan iki ayrı ölçeği içerir. Durumluk Kaygı Ölçeği bireyin belirli bir anda ve belirli koşullarda kendini nasıl hissettiğini betimlemesini; içinde bulunduğu duruma ilişkin duygularını dikkate alarak

cevaplamasını gerektirir. Sürekli Kaygı Ölçeği ise bireyin genellikle nasıl hissettiğini betimlemesini gerektirir (Öner, 1985, s. 2).

Her iki ölçek için de cevap seçenekleri dörder tanedir. Seçeneklerin ağırlık değerleri 1'den 4'e kadar değişir. Ölçekler 20'şer ifadeden oluştuğuna göre, her ölçekten elde edilen toplam puan değeri 20 ile 80 arasında değişir. Puanın yüksek olması kaygı seviyesinin yüksek olduğuna işaret eder. Ölçeklerde iki tür ifade bulunur. Bunlara doğrudan ve tersine ifadeler diyebiliriz. Doğrudan ifadeler olumsuz duyguları; tersine dönmüş ifadeler ise olumlu duyguları dile getirir. Durumluk Kaygı Ölçeğinde on tane tersine dönmüş ifade vardır. Bunlar; 1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 16, 19 ve 20'nci maddelerdir. Sürekli Kaygı Ölçeğinde ise tersine dönmüş ifadeler ise 21, 26, 27, 30, 33, 36, 39'uncu maddelerdedir. Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçekleri bireysel ya da grup halinde uygulanabilir. Uygulanması sırasında zaman kısıtlaması yoktur.

Envantere önce Durumluk Kaygı Ölçeğinin verilmesi daha uygundur. Sürekli Kaygı Ölçeği ise ikinci sırada verilmelidir. Bu sıralama, Durumluk Kaygı Ölçeğinin testle ilgili ya da test koşullarında ortaya çıkacak tedirginlik, vesvese ve heyecan gibi duygusal olaylara duyarlı olmasına dayanmaktadır (Öner, 1985, s. 3- 4). Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri Ek II'de verilmiştir.

Veri Çözümleme Teknikleri

Öğrencilerin, mesleki yönelimleri, durumluk-sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi tarama amacıyla toplanan veriler, varyans analizi, t testi, tukey testi, analiz türü istatistiksel işlemler aracılığıyla çözümlenmiştir. İstatistiksel işlemler SPSS programında yapılmıştır. Frekans ve yüzdelerde tablolaştırılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

1. Mesleki Yönelim Envanterinden alınan puanlara göre; öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf, branş, ana-babanın öğrenim durumu, ana-babanın mesleği ile ilgili verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

TABLO 1

ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

KIZ		ERKEK	
213	% 47	237	% 53

1. a) Tablo 1’de görüldüğü gibi kız öğrencilerin (N=213), yüzdesi 47, erkek öğrencilerin (N=237), yüzdesi 53’tür.

TABLO 2

ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE TEKNİK VE FEN PUANLARI t TESTİ TABLOSU

Boyut: Tek.Fen.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p	
Kız Öğrenciler	213	8,13	6,97	-9,72	.000 *	
Erkek Öğrenciler	237	15,63	9,12			

Tablo 2’de görüldüğü gibi Mesleki Yönelim Envanteri teknik ve fen puanları ile cinsiyetleri arasında bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda erkek öğrencilerin (N= 237), ortalaması $X= 15,63$, kız öğrencilerin ki ise (N= 213), ortalaması $X=8,13$ olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin standart sapması 9,12 ve kız öğrencilerin standart sapması 6,97’dir. Buna göre, $p< .05$ önem düzeyinde t değeri -9,72 olarak bulunmuştur.

TABLO 3

**ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE SOSYAL BİLİMLER
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Sos.Bil.

Grup	N	$\bar{X}$	S	T	p
Kız Öğrenciler	213	9,35	6,29	-,53	.596
Erkek Öğrenciler	237	9,64	5,43		

Tablo 3’te görüldüğü gibi sosyal bilimler puanları ile cinsiyete göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda erkek öğrencilerin (N= 237), ortalaması $X=9,64$, kız öğrencilerin (N= 213), ortalaması $X= 9,35$ olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin standart sapması 5,43 ve kız öğrencilerin standart sapması 6,29’dur. Uygulanan t testi sonucunda $p<.05$ önem düzeyinde t değeri -,53 olarak bulunmuştur.

Tablo 4’te görüldüğü gibi tıp ve sağlık puanları ile cinsiyete göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda erkek öğrencilerin (N= 237), ortalaması $X= 11,57$ kız öğrencilerin (N=213), ortalaması $X= 13,43$ olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin standart sapması 8,84 ve kız öğrencilerin standart sapması 12,14’tür. Uygulanan t testi sonucunda $p<.05$ önem düzeyinde t değeri 1,87 olarak bulunmuştur.

TABLO 4

**ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE TIP ve SAĞLIK PUANLARI
t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Tıp.Sağ.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Kız Öğrenciler	213	13,43	12,14	1,87	.062
Erkek Öğrenciler	237	11,57	8,84		

TABLO 5

**ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE İDARE ve EKONOMİ
PUANLARININ t TESTİ TABLOSU**

Boyut: İd. Eko.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Kız Öğrenciler	213	5,01	3,32	-6,35	.000 *
Erkek Öğrenciler	237	7,92	5,92		

Tablo 5'te görüldüğü gibi idare ve ekonomi puanları ile cinsiyete göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda erkek öğrencilerin (N=237), ortalaması $X= 7,92$ kız öğrencilerin (N=213), ortalaması $X= 5,01$ olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin standart sapması 5,92 ve kız

öğrencilerin standart sapması 3,32'tür. Uygulanan t testi sonucunda $p < .05$ önem düzeyinde t değeri $-6,35$ olarak bulunmuştur.

TABLO 6

**ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE EDEBİYAT ve DİL
PUANLARININ t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Ed.Dil.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Kız Öğrenciler	213	12,95	8,56	7,53	.000 *
Erkek Öğrenciler	237	7,93	5,35		

Tablo 6'da görüldüğü gibi edebiyat ve dil puanları ile cinsiyete göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda erkek öğrencilerin (N=237), ortalaması $X = 7,93$ kız öğrencilerin (N=213), ortalaması $X = 12,95$ olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin standart sapması 5,35 ve kız öğrencilerin standart sapması 8,56'dır. Uygulanan t testi sonucunda $p < .05$ önem düzeyinde t değeri 7,53 olarak bulunmuştur.

Tablo 7'de görüldüğü gibi güzel sanatlar puanları ile cinsiyete göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda erkek öğrencilerin (N=237), ortalaması $X = 8,24$ kız öğrencilerin (N=213), ortalaması $X = 10,46$ olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin standart sapması 6,05 ve kız öğrencilerin standart sapması 7,74'tür. Uygulanan t testi sonucunda $p < .05$ önem düzeyinde t değeri 3,41 olarak bulunmuştur.

TABLO 7

**ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE GÜZEL SANATLAR
PUANLARININ t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Güz. San.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	P
Kız Öğrenciler	213	10,46	7,74	3,41	.001 *
Erkek Öğrenciler	237	8,24	6,05		

TABLO 8

ÖĞRENCİLERİN YAŞLARA GÖRE DAĞILIMI

YAŞ	KIZ VE ERKEK	%
14 ve aşağısı	4	,9
15 - 16	319	70,9
17 - 18	123	27,3
19 ve yukarısı	4	,9
TOPLAM	450	100

1. b) Tablo 8'de kız ve erkek öğrencilerin yaşlara göre yüzdeleri görülmektedir. Buna göre, 14 yaş ve daha aşağısı olan grubun (N= 4), yüzdesi 9'dur; (15-16) yaş grubunun (N=319), yüzdesi 70,9; (17-18) yaş grubunun (N=123), yüzdesi 27,3; 19 yaş ve yukarısı olan grubun (N=4) yüzdesi 9 olarak bulunmuştur.

TABLO 9

ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA GÖRE TEKNİK ve FEN PUANLARININ t TESTİ TABLOSU

Boyut: Tek.Fen.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise Birinci Sınıf	202	11,56	7,98	-1,10	.270
Lise İkinci Sınıf	248	12,50	9,72		

Tablo 9’da görüldüğü gibi teknik ve fen puanları ile sınıflara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda lise birinci sınıf öğrencilerinin (N=202), ortalaması $\bar{X}= 11,56$ ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin (N=248), ortalaması $\bar{X}= 12,50$ olarak bulunmuştur. Lise birinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 7,98 ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 9,72’dir. Uygulanan t testi sonucunda $p<.05$ önem düzeyinde t değeri -1,10 olarak bulunmuştur.

TABLO 10

ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA GÖRE SOSYAL BİLİMLER PUANLARININ t TESTİ TABLOSU

Boyut: Sos.Bil.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise Birinci Sınıf	202	9,78	5,73	,90	.368
Lise İkinci Sınıf	248	9,28	5,95		

Tablo 10’da görüldüğü gibi sosyal bilimler puanları ile sınıflara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda lise birinci sınıf öğrencilerinin (N=202), ortalaması $X= 9,78$ ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin (N=248), ortalaması $X= 9,28$ olarak bulunmuştur. Lise birinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 5,73 ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 5,95’tir. Uygulanan t testi sonucunda $p< .05$ önem düzeyinde t değeri ,90 olarak bulunmuştur.

TABLO 11

ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA GÖRE TIP ve SAĞLIK PUANLARININ t TESTİ TABLOSU

Boyut: Tıp.Sağ.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise Birinci Sınıf	202	13,09	10,75	1,16	.248
Lise İkinci Sınıf	248	11,93	10,39		

Tablo 11’de görüldüğü gibi t₁ ve sağlık puanları ile sınıflara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda lise birinci sınıf öğrencilerinin (N=202), ortalaması $X= 13,09$ ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin (N=248), ortalaması $X= 11,93$ olarak bulunmuştur. Lise birinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 10,75 ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 10,39’dur. Uygulanan t testi sonucunda $p< .05$ önem düzeyinde t değeri 1,16 olarak bulunmuştur.

TABLO 12

**ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA GÖRE İDARE ve EKONOMİ
PUANLARININ t TESTİ TABLOSU**

Boyut: İd.Eko.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise Birinci Sınıf	202	6,27	4,23	-1,03	.302
Lise İkinci Sınıf	248	6,77	5,67		

Tablo 12’de görüldüğü gibi idare ve ekonomi puanları ile sınıflara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda lise birinci sınıf öğrencilerinin (N=202), ortalaması $X=6,27$ ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin (N=248), ortalaması $X=6,77$ olarak bulunmuştur. Lise birinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 4,23 ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 5,67’dir. Uygulanan t testi sonucunda $p < .05$ önem düzeyinde t değeri -1,03 olarak bulunmuştur.

TABLO 13

**ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA GÖRE EDEBİYAT ve DİL PUANLARININ
t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Ed.Dil.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise Birinci Sınıf	202	10,19	6,91	-,29	.773
Lise İkinci Sınıf	248	10,40	7,92		

Tablo 13'te görüldüğü gibi edebiyat ve dil puanları ile sınıflara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda lise birinci sınıf öğrencilerinin (N=202), ortalaması $X= 10,19$ ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin (N=248), ortalaması $X= 10,40$ olarak bulunmuştur. Lise birinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 6,91 ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 7,92'dir. Uygulanan t testi sonucunda $p < .05$ önem düzeyinde t değeri -,29 olarak bulunmuştur.

TABLO 14

**ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA GÖRE GÜZEL SANATLAR
PUANLARININ t TESTİ**

Boyut: Güz.San.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise Birinci Sınıf	202	10,13	7,58	2,31	.021*
Lise İkinci Sınıf	248	8,60	6,38		

Tablo 14'te görüldüğü gibi güzel sanatlar puanları ile sınıflara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda lise birinci sınıf öğrencilerinin (N=202), ortalaması $X= 10,13$ ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin (N=248), ortalaması $X= 8,60$ olarak bulunmuştur. Lise birinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 7,58 ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin standart sapması 6,38'dir. Uygulanan t testi sonucunda $p < .05$ önem düzeyinde t değeri 2,31 olarak bulunmuştur.

1. c) Tablo 15'te kız ve erkek öğrencilerin branşlara göre yüzdeleri görülmektedir. Buna göre, 14 yaş ve daha aşağısı olan grubun (N= 4), yüzdesi 9'dur; (15-16) yaş grubunun (N=319), yüzdesi 70,9; (17-18) yaş grubunun

(N=123), yüzdesi 27,3; 19 yaş ve yukarısı olan grubun (N=4) yüzdesi 9 olarak bulunmuştur.

TABLO 15

ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE DAĞILIMI

BRANŞ	KIZ VE ERKEK	%
Fen	89	19,8
Sosyal	81	18,0
Türkçe-Matematik	78	17,3
Lise 1	202	44,9
TOPLAM	450	100

TABLO 16

ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE TEKNİK ve FEN PUAN ORTALAMA VE STANDART SAPMASI

Grup	N	$\bar{X}$	S
Fen	89	19,58	10,18
Sosyal	81	7,07	5,38
Türkçe-Matematik	78	10,06	7,72
Toplam	248	12,50	9,72

Tablo 16’da görüldüğü gibi teknik ve fen puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan testin sonucunda fen bölümü öğrencilerinin (N=89), ortalaması $X= 19,58$, sosyal bölümü öğrencilerinin (N=81), ortalaması $X=7,07$ ve türkçe-matematik bölümü öğrencilerinin (N=78), ortalaması $X= 10,06$ olarak bulunmuştur. Fen bölümü öğrencilerinin standart sapması 10,18, sosyal bölümü öğrencilerinin standart sapması 5,38 ve türkçe-matematik öğrencilerinin standart sapması 7,72’dir.

TABLO 17

**ÖĞRENCİLERİN TEKNİK ve FEN PUAN ORTALAMALARININ
BRANŞA GÖRE FARKLILIK GÖSTERİP GÖSTERMEDİĞİNİ
BELİRLEYEBİLMEK İÇİN YAPILAN VARYANS ANALİZİ**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2	7314,14	3657,07	55,87	,0000*
Gruplarıçi	245	16035,85	65,45		
Toplam	247	23349,99			

Tablo 17’de görüldüğü gibi teknik ve fen puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda F değeri anlamlı çıkmıştır.

Tablo 18’de görüldüğü gibi branşı fen olan öğrencilerin $X= 19,58$, branşı sosyal olan öğrencilerin $X=7,07$ ve branşı türkçe matematik olan öğrencilerin ki ise $X= 10,06$ olarak bulunmuştur. Branşı fen olan öğrencilerin teknik ve fen puan ortalamaları branşı sosyal olan öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Ayrıca branşı fen olan öğrencilerle, branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin teknik ve fen

puanları arasında da anlamlı farklılık bulunmaktadır. Branşı fen olan öğrencilerin teknik ve fen puan ortalamaları branşı türkçe-matematik olan öğrencilerden yüksek bulunmuştur.

TABLO 18

**ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE TEKNİK ve FEN
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Grup	$\bar{X}$	Fen	Sosyal	Türkçe-Mat
Fen	19,58		*	*
Sosyal	7,07			
Türkçe-Matematik	10,06			
Toplam	12,50			

Tablo 19’da görüldüğü gibi sosyal bilimler puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan testin sonucunda fen bölümü öğrencilerinin (N=89), ortalaması $X= 9,20$, sosyal bölümü öğrencilerinin (N=81), ortalaması $X=9,62$ ve türkçe-matematik bölümü öğrencilerinin (N=78), ortalaması $X=9,28$ olarak bulunmuştur. Fen bölümü öğrencilerinin standart sapması 5,80, sosyal bölümü öğrencilerinin standart sapması 6,05 ve türkçe-matematik öğrencilerinin standart sapması 6,07’dir.

TABLO 19

**ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE SOSYAL BİLİMLER PUAN
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Fen	89	9,20	5,80
Sosyal	81	9,62	6,05
Türkçe-Matematik	78	9,01	6,07
Toplam	248	9,28	5,95

TABLO 20

**ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLİMLER PUAN
ORTALAMALARININ BRANŞA GÖRE FARKLILIK GÖSTERİP
GÖSTERMEDİĞİNİ BELİRLEYEBİLMEK İÇİN YAPILAN VARYANS
ANALİZİ**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2	16,00	8,00	,2242	.7993
Gruplarıçi	245	8744,23	35,69		
Toplam	247	8760,24			

Tablo 20’de görüldüğü gibi sosyal bilimler puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda F değeri anlamlı çıkmamıştır.

TABLO 21

ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE TIP ve SAĞLIK PUAN ORTALAMA VE STANDART SAPMASI

Grup	N	$\bar{X}$	S
Fen	89	19,48	12,45
Sosyal	81	8,32	5,58
Türkçe-Matematik	78	7,07	5,79
Toplam	248	11,93	10,39

Tablo 21’de görüldüğü gibi tıp ve sağlık puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan testin sonucunda fen bölümü öğrencilerinin (N=89), ortalaması $X=19,48$, sosyal bölümü öğrencilerinin (N=81), ortalaması $X=8,32$ ve türkçe-matematik bölümü öğrencilerinin (N=78), ortalaması $X=7,07$ olarak bulunmuştur. Fen bölümü öğrencilerinin standart sapması 12,45, sosyal bölümü öğrencilerinin standart sapması 5,58 ve türkçe-matematik öğrencilerinin standart sapması 5,79’dur.

Tablo 22’de görüldüğü gibi tıp ve sağlık puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda F değeri 52,13 olarak bulunmuş ve anlamlı çıkmıştır.

TABLO 22

**ÖĞRENCİLERİN TIP ve SAĞLIK PUAN ORTALAMALARININ
BRANŞA GÖRE FARKLILIK GÖSTERİP GÖSTERMEDİĞİNİ
BELİRLEYEBİLMEK İÇİN YAPILAN VARYANS ANALİZİ**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2	7969,55	3984,77	52,13	.0000*
Gruplarıçi	245	18725,41	76,43		
Toplam	247	26694,96			

TABLO 23

**ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE TIP ve SAĞLIK PUANLARI
T TESTİ TABLOSU**

Grup	$\bar{X}$	Fen	Sosyal	Türkçe-Mat
Fen	19,48		*	*
Sosyal	8,32			
Türkçe-Matematik	7,07			
Toplam	11,93			

Tablo 23'te görüldüğü gibi branşı fen olan öğrencilerin $X= 19,48$, branşı sosyal olan öğrencilerin $X=8,32$ ve branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin $X=7,07$ olarak bulunmuştur. Branşı fen olan öğrencilerin tıp ve sağlık puan ortalamaları branşı sosyal olan öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Ayrıca branşı fen olan öğrencilerle, branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin tıp ve sağlık puanları arasında da anlamlı farklılık bulunmaktadır. Branşı fen olan öğrencilerin tıp ve sağlık puan ortalamaları branşı türkçe-matematik olan öğrencilerden yüksek bulunmuştur.

TABLO 24

ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE İDARE ve EKONOMİ PUAN ORTALAMA VE STANDART SAPMASI

Grup	N	$\bar{X}$	S
Fen	89	4,31	3,33
Sosyal	81	6,91	4,40
Türkçe-Matematik	78	9,43	7,50
Toplam	248	6,77	5,67

Tablo 24'te görüldüğü gibi idare ve ekonomi puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan testin sonucunda fen bölümü öğrencilerinin ($N=89$), ortalaması $X= 4,31$, sosyal bölümü öğrencilerinin ($N=81$), ortalaması $X=6,91$ ve türkçe-matematik bölümü öğrencilerinin ($N=78$), ortalaması $X=9,43$ olarak bulunmuştur. Fen bölümü öğrencilerinin standart sapması 3,33, sosyal bölümü öğrencilerinin standart sapması 4,40 ve türkçe-matematik öğrencilerinin standart sapması 7,50'dir.

TABLO 25

**ÖĞRENCİLERİN İDARE ve EKONOMİ PUAN
ORTALAMALARININ BRANŞA GÖRE FARKLILIK GÖSTERİP
GÖSTERMEDİĞİNİ BELİRLEYEBİLMEK İÇİN YAPILAN VARYANS
ANALİZİ**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2	1092,58	546,29	19,49	,0000*
Gruplarıçi	245	6866,76	28,02		
Toplam	247	7959,35			

Tablo 25'te görüldüğü gibi idare ve ekonomi puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda F değeri 19,49 olarak bulunmuş ve anlamlı çıkmıştır.

TABLO 26

**ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE İDARE ve EKONOMİ
PUANLARI T TESTİ TABLOSU**

Grup	$\bar{X}$	Fen	Sosyal	Türkçe-Mat
Fen	4,31			
Sosyal	6,91	*		
Türkçe-Matematik	9,43	*	*	
Toplam	6,77			

Tablo 26'da görüldüğü gibi branşı fen olan öğrencilerin $X=4,31$, branşı sosyal olan öğrencilerin $X=6,91$ ve branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin $X=9,43$ olarak bulunmuştur. Branşı fen olan öğrencilerle branşı sosyal olan öğrencilerin idare ve ekonomi puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. İdare ve ekonomi puan ortalaması bu iki gruptan sosyal branşında olan öğrencilerin lehine bulunmuştur. Ayrıca branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin idare ve ekonomi puan ortalamaları ile branşı fen olan öğrencilerin idare ve ekonomi puanları arasında da anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farklılık türkçe-matematik öğrencilerinin lehinedir. Branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin idare ve ekonomi puan ortalamaları ile branşı sosyal olan öğrencilerin idare ve ekonomi puan ortalamaları arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılık türkçe-matematik öğrencilerinin lehinedir.

TABLO 27

ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE EDEBİYAT ve DİL PUAN ORTALAMA VE STANDART SAPMASI

Grup	N	$\bar{X}$	S
Fen	89	5,51	5,43
Sosyal	81	13,95	7,68
Türkçe-Matematik	78	12,29	7,87
Toplam	248	10,40	7,92

Tablo 27'de görüldüğü gibi edebiyat ve dil puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan testin sonucunda fen bölümü öğrencilerinin ($N=89$), ortalaması $X=5,51$, sosyal bölümü öğrencilerinin ($N=81$),

ortalaması $X=13,95$ ve türkçe-matematik bölümü öğrencilerinin ($N=78$), ortalaması $X=12,29$ olarak bulunmuştur. Fen bölümü öğrencilerinin standart sapması 5,43, sosyal bölümü öğrencilerinin standart sapması 7,68 ve türkçe-matematik öğrencilerinin standart sapması 7,87'dir.

TABLO 28

**ÖĞRENCİLERİN EDEBİYAT ve DİL PUAN ORTALAMALARININ
BRANŞA GÖRE FARKLILIK GÖSTERİP GÖSTERMEDİĞİNİ
BELİRLEYEBİLMEK İÇİN YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS
ANALİZİ**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2	3423,43	1711,71	34,64	,0000*
Gruplarıçi	245	12104,24	49,40		
Toplam	247	15527,67			

Tablo 28'de görüldüğü gibi edebiyat ve dil puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda F değeri 34,64 olarak bulunmuş ve anlamlı çıkmıştır.

Tablo 29'da görüldüğü gibi branşı fen olan öğrencilerin $X= 5,51$, branşı sosyal olan öğrencilerin $X=13,95$ ve branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin $X=12,29$ olarak bulunmuştur. Branşı fen olan öğrencilerle branşı sosyal olan öğrencilerin edebiyat ve dil puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Edebiyat ve dil puan ortalaması bu iki gruptan sosyal branşta olan öğrencilerin lehine bulunmuştur. Ayrıca branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin edebiyat ve dil puan ortalamaları ile branşı fen olan öğrencilerin

edebiyat ve dil puanları arasında da anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farklılık türkçe-matematik öğrencilerinin lehinedir. Branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin edebiyat ve dil puan ortalamaları ile branşı sosyal olan öğrencilerin edebiyat ve dil puan ortalamaları arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur. Farklılık türkçe-matematik öğrencilerinin lehinedir.

TABLO 29

**ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE EDEBİYAT ve DİL
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Grup	$\bar{X}$	Fen	Sosyal	Türkçe-Mat
Fen	5,51			
Sosyal	13,95	*		
Türkçe-Matematik	12,29	*		
Toplam	10,40			

Tablo 30'da görüldüğü gibi güzel sanatlar puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan testin sonucunda fen bölümü öğrencilerinin (N=89), ortalaması $X= 5,69$, sosyal bölümü öğrencilerinin (N=81), ortalaması $X=9,25$ ve türkçe-matematik bölümü öğrencilerinin (N=78), ortalaması $X=11,25$ olarak bulunmuştur. Fen bölümü öğrencilerinin standart sapması 5,58, sosyal bölümü öğrencilerinin standart sapması 5,73 ve türkçe-matematik öğrencilerinin standart sapması 6,62'dir.

TABLO 30

ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE GÜZEL SANATLAR PUAN ORTALAMA VE STANDART SAPMASI

Grup	N	$\bar{X}$	S
Fen	89	5,69	5,58
Sosyal	81	9,25	5,73
Türkçe-Matematik	78	11,25	6,62
Toplam	248	8,60	6,38

TABLO 31

ÖĞRENCİLERİN GÜZEL SANATLAR PUAN ORTALAMALARININ BRANŞA GÖRE FARKLILIK GÖSTERİP GÖSTERMEDİĞİNİ BELİRLEYEBİLMEK İÇİN YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2	1335,82	667,91	18,70	,0000*
Gruplarıçi	245	8747,23	35,70		
Toplam	247	10083,06			

Tablo 31'de görüldüğü gibi güzel sanatlar puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için yapılan varyans analizi sonucunda F değeri 18,70 olarak bulunmuş ve anlamlı çıkmıştır.

TABLO 32

**ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE GÜZEL SANATLAR
PUANLARI T TESTİ TABLOSU**

Grup	$\bar{X}$	Fen	Sosyal	Türkçe-Mat
Fen	5,69			
Sosyal	9,25	*		
Türkçe-Matematik	11,25	*		
Toplam	8,60			

Tablo 32'de görüldüğü gibi branşı fen olan öğrencilerin $X= 5,69$, branşı sosyal olan öğrencilerin $X=9,25$ ve branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin $X=11,25$ olarak bulunmuştur. Branşı fen olan öğrencilerle branşı sosyal olan öğrencilerin güzel sanatlar puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Güzel sanatlar puan ortalaması bu iki gruptan sosyal branşta olan öğrencilerin lehine bulunmuştur. Ayrıca branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin güzel sanatlar puan ortalamaları ile branşı fen olan öğrencilerin güzel sanatlar puanları arasında da anlamlı farklılık bulunmaktadır. Farklılık türkçe-matematik öğrencilerinin lehinedir.

TABLO 33

ÖĞRENCİLERİN ANNELERİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE DAĞILIMI

Annenin Öğrenim Durumu	Kız ve Erkek	%
Okuma Bilmiyor, Biliyor İlkokul	283	62,9
Ortaokul ve Lise	135	30,0
Üniversite	28	6,2
Lisansüstü Öğretim	4	,9
TOPLAM	450	100

1. d) Tablo 33'te görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre, okuma bilmiyor, biliyor, ilkokul (N=283), yüzdesi 62,9, ortaokul ve lise (N=135), yüzdesi 30, üniversite (N=28), yüzdesi 6,2 ve lisansüstü (N=4), yüzdesi ,9'dur.

TABLO 34

ANNELERİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE TEKNİK ve FEN PUANLARI t TESTİ TABLOSU

Boyut: Tek.Fen.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	P
Lise ve alt öğrenimliler	418	12,05	9,08	-,25	.801
Üniversite ve üst öğrenimliler	32	12,46	7,72		

Tablo 34'te görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=418) $X=12,05$ ve üniversite ve üst öğrenimliler (N=32) $X=12,46$ 'dır. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 9,08 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 7,72 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -,25 bulunmuştur.

TABLO 35

**ANNELERİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE SOSYAL BİLİMLER
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Sos.Bil.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	418	9,33	5,72	-2,32	.021*
Üniversite ve üst öğrenimliler	32	11,81	7,03		

Tablo 35'te görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=418) $X=9,33$ ve üniversite ve üst öğrenimliler (N=32) $X=11,81$ 'dir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 5,72 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 7,03 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -2,32 bulunmuştur.

Tablo 36'da görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=418) $X=12,36$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=32) $X=13,62$ 'dir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 10,44 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 12,14 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -,65 bulunmuştur.

TABLO 36

**ANNELERİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE TIP ve SAĞLIK
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Tıp.Sağ.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	418	12,36	10,44	-,65	.516
Üniversite ve üst öğrenimliler	32	13,62	12,14		

TABLO 37

**ANNELERİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE İDARE ve EKONOMİ
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: İd.Eko.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	418	6,51	5,10	-,48	.630
Üniversite ve üst öğrenimliler	32	6,96	4,82		

Tablo 37'de görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=418) $X=6,51$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=32) $X=6,96$ 'dır. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 5,10 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 4,82 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -,48 olarak bulunmuştur.

TABLO 38**ANNELERİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE EDEBİYAT ve DİL
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Ed.Dil.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	418	10,31	7,45	-,00	.999
Üniversite ve üst öğrenimliler	32	10,31	7,88		

Tablo 38'de görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=418) $X=10,31$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=32) $X=10,31$ 'dir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 7,45 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 7,88 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -,00 olarak bulunmuştur.

TABLO 39**ANNELERİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE GÜZEL SANATLAR
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Güz.San.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	418	9,25	7,06	-,41	.682
Üniversite ve üst öğrenimliler	32	9,78	5,87		

Tablo 39'da görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=418) $X=9,25$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=32) $X=9,78$ 'dir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 7,06 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 5,87 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -,41 bulunmuştur.

TABLO 40

ÖĞRENCİLERİN BABALARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE DAĞILIMI

Babanın Öğrenim Durumu	Kız ve Erkek	%
Okuma Bilmiyor, Biliyor İlkokul	157	34,9
Ortaokul ve Lise	220	48,9
Üniversite	68	15,1
Lisansüstü Öğretim	5	1,1
TOPLAM	450	100

1. e) Tablo 40'ta görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin babaların öğrenim durumuna göre, okuma bilmiyor, biliyor, ilkokul (N=157), yüzdesi 34,9, ortaokul ve lise (N=220), yüzdesi 48,9, üniversite (N=68), yüzdesi 15,1 ve lisansüstü (N=5), yüzdesi ,1,1'dir.

Tablo 41'de görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=377) $X=12,23$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=73) $X=11,28$ 'dir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 8,99 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 8,98 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri ,82 bulunmuştur.

TABLO 41

**BABALARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE TEKNİK ve FEN
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Tek.Fen.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	377	12,23	8,99	,82	.410
Üniversite ve üst öğrenimliler	73	11,28	8,98		

TABLO 42

**BABALARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE SOSYAL BİLİMLER
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Sos.Bil.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	377	9,27	5,72	-1,93	.054
Üniversite ve üst öğrenimliler	73	10,71	6,36		

Tablo 42’de görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=377) $X=9,27$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=73) $X=10,71$ ’dir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 5,72 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 6,36 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -1,93 bulunmuştur.

TABLO 43

**BABALARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE TIP ve SAĞLIK
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Tıp.Sağ.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	377	12,66	10,47	,97	.332
Üniversite ve üst öğrenimliler	73	11,35	10,99		

Tablo 43'te görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=377) $X=12,66$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=73) $X=11,35$ 'tir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 10,47 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 10,99 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri ,97 bulunmuştur.

TABLO 44

**BABALARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE İDARE ve EKONOMİ
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: İd.Eko.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	377	6,50	5,14	-,47	.637
Üniversite ve üst öğrenimliler	73	6,80	4,77		

Tablo 44'te görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=377) $X=6,50$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=73), $X=6,80$ 'dir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 5,14 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 4,77 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -,47 bulunmuştur.

Tablo 45'te görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=377) $X=10,22$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=73) $X=10,75$ 'tir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 7,62 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 6,73 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -,55 bulunmuştur.

TABLO 45

**BABALARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE EDEBİYAT ve DİL
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Ed.Dil.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	377	10,22	7,62	-,55	.582
Üniversite ve üst öğrenimliler	73	10,75	6,73		

Tablo 46'da görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlerin (N=377) $X=9,24$ ve üniversite ve üst öğrenimlilerin (N=73) $X=9,54$ 'tir. Lise ve alt öğrenimlerin standart sapması 7,00 ve üniversite ve üst öğrenimlilerin standart sapması 6,90 olarak saptanmıştır. .05 düzeyinde t değeri -,34 bulunmuştur.

TABLO 46

**BABALARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE GÜZEL SANATLAR
PUANLARI t TESTİ TABLOSU**

Boyut: Güz.San.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	377	9,24	7,00	-,34	.734
Üniversite ve üst öğrenimliler	73	9,54	6,90		

TABLO 47

ÖĞRENCİLERİN ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Annenin Mesleği	Kız ve Erkek	%
Ev hanımı	379	84,2
Kamu Kesiminde Görevli	46	10,2
Serbest Meslek Sahibi	14	3,1
Özel Sektörde Görevli	11	2,4
TOPLAM	450	100

Tablo 47'de görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin annelerinin mesleklerine göre ev hanımı (N=379), yüzdesi 84,2, kamu kesiminde görevli (N=46), yüzdesi 10,2, serbest meslek sahibi (N=14), yüzdesi 3,1 ve özel sektörde görevli (N=11) ve yüzdesi 2,4'tür.

Tablo 48'de görüldüğü gibi ev hanımı olan annelerin (N=379), ortalaması $X=11,96$ ve standart sapması 9,11, kamu kesiminde görevli olanların (N=46), ortalaması $X=12,82$ ve standart sapması 9,23, serbest meslek sahibi olanların (N=14), ortalaması $X=13,57$ ve standart sapması 7,04, özel sektörde görevli olanların (N=11), ortalaması $X=11$ ve standart sapması 5,77 olarak bulunmuştur.

TABLO 48

**ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE TEKNİK ve FEN PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Ev Hanımı	379	11,96	9,11
Kamu Kesiminde Görevli	46	12,82	9,23
Serbest Meslek Sahibi	14	13,57	7,04
Özel Sektörde Görevli	11	11,00	5,77
Toplam	450	12,08	8,98

Tablo 49'da görüldüğü gibi .05 düzeyinde F değeri ,3052 bulunmuştur.

TABLO 49

ANNELERİNİN MESLEKLERİNE GÖRE TEKNİK ve FEN PUAN ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	74,30	24,76	.3052	.8217
Gruplarıçi	446	36195,65	81,15		
Toplam	449	36269,95			

TABLO 50

ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE SOSYAL BİLİMLER PUANLARI ORTALAMA VE STANDART SAPMASI

Grup	N	$\bar{X}$	S
Ev Hanımı	379	9,21	5,55
Kamu Kesiminde Görevli	46	10,97	6,35
Serbest Meslek Sahibi	14	11,71	10,41
Özel Sektörde Görevli	11	10,54	5,29
Toplam	450	9,50	5,85

Tablo 50'de görüldüğü gibi ev hanımı olan annelerin (N=379), ortalaması X=9,21 ve standart sapması 5,55, kamu kesiminde görevli olanların (N=46), ortalaması X=10,97 ve standart sapması 6,35, serbest meslek sahibi olanların (N=14), ortalaması X=11,71 ve standart sapması 10,41, özel sektörde görevli olanların (N=11), ortalaması X=10,54 ve standart sapması 5,29 olarak bulunmuştur.

Tablo 51'de görüldüğü gibi $p < .05$ F değeri 2.07 olarak bulunmuştur.

TABLO 51

**ANNELERİNİN MESLEKLERİNE GÖRE SOSYAL BİLİMLER
PUAN ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	211,65	70,55	2.07	.1030
Gruplarıçi	446	15174,82	34,02		
Toplam	449	15386,48			

Tablo 52'de görüldüğü gibi ev hanımı olan annelerin (N=379), ortalaması X=12,42 ve standart sapması 10,43, kamu kesiminde görevli olanların (N=46), ortalaması X=14,65 ve standart sapması 12,63, serbest meslek sahibi olanların (N=14), ortalaması X=10,57 ve standart sapması 8,59, özel sektörde görevli olanların (N=11), ortalaması X=6,63 ve standart sapması 3,52 olarak bulunmuştur.

TABLO 52**ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE TIP ve SAĞLIK PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Ev Hanımı	379	12,42	10,43
Kamu Kesiminde Görevli	46	14,65	12,63
Serbest Meslek Sahibi	14	10,57	8,59
Özel Sektörde Görevli	11	6,63	3,52
Toplam	450	12,45	10,56

TABLO 53**ANNELERİNİN MESLEKLERİNE GÖRE TIP ve SAĞLIK PUAN
ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	644,44	214,81	1.93	.1228
Gruplarıçi	446	49451,16	110,87		
Toplam	449	50095,61			

Tablo 53'te görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri 1.93 bulunmuştur.

Tablo 54'te görüldüğü gibi ev hanımı olan annelerin (N=379), ortalaması $X=6,52$ ve standart sapması 5,09, kamu kesiminde görevli olanların (N=46), ortalaması $X=6,32$ ve standart sapması 5,32, serbest meslek sahibi olanların (N=14), ortalaması $X=7,07$ ve standart sapması 3,91, özel sektörde görevli olanların (N=11), ortalaması $X=7,72$ ve standart sapması 5,21 olarak bulunmuştur.

TABLO 54

**ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE İDARE ve EKONOMİ
PUANLARI ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Ev Hanımı	379	6,52	5,09
Kamu Kesiminde Görevli	46	6,32	5,32
Serbest Meslek Sahibi	14	7,07	3,91
Özel Sektörde Görevli	11	7,72	5,21
Toplam	450	6,55	5,07

Tablo 55'te görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .27 bulunmuştur.

TABLO 55

**ANNELERİNİN MESLEKLERİNE GÖRE İDARE ve EKONOMİ PUAN
ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	21,59	7,19	.27	.8415
Gruplarıçi	446	11561,73	25,92		
Toplam	449	11583,32			

TABLO 56

**ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE EDEBİYAT ve DİL PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Ev Hanımı	379	10,44	7,63
Kamu Kesiminde Görevli	46	9,52	7,33
Serbest Meslek Sahibi	14	7,92	4,69
Özel Sektörde Görevli	11	12,18	4,79
Toplam	450	10,31	7,48

Tablo 56'da görüldüğü gibi ev hanımı olan annelerin (N=379), ortalaması $X=10,44$ ve standart sapması 7,63, kamu kesiminde görevli olanların (N=46), ortalaması $X=9,52$ ve standart sapması 7,33, serbest meslek sahibi olanların (N=14), ortalaması $X=7,92$ ve standart sapması 4,69, özel sektörde görevli olanların (N=11), ortalaması $X=12,18$ ve standart sapması 4,79 olarak bulunmuştur.

Tablo 57'de görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .91 bulunmuştur.

TABLO 57

ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE EDEBİYAT ve DİL PUAN ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	152,98	50,99	.91	.4357
Gruplarıçi	446	24975,45	55,99		
Toplam	449	25128,44			

Tablo 58'de görüldüğü gibi ev hanımı olan annelerin (N=379), ortalaması $X=9,20$ ve standart sapması 7,08, kamu kesiminde görevli olanların (N=46), ortalaması $X=9,08$ ve standart sapması 6,87, serbest meslek sahibi olanların (N=14), ortalaması $X=10,57$ ve standart sapması 5,80, özel sektörde görevli olanların (N=11), ortalaması $X=11,45$ ve standart sapması 5,59 olarak bulunmuştur.

TABLO 58

**ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE GÜZEL SANATLAR PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Ev Hanımı	379	9,20	7,08
Kamu Kesiminde Görevli	46	9,08	6,87
Serbest Meslek Sahibi	14	10,57	5,80
Özel Sektörde Görevli	11	11,45	5,59
Toplam	450	9,29	6,98

TABLO 59

**ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE GÜZEL SANATLAR PUAN
ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	78,93	26,31	.53	.6567
Gruplarıçi	446	21828,34	48,94		
Toplam	449	21907,28			

Tablo 59'da görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .53 bulunmuştur.

TABLO 60
ÖĞRENCİLERİN BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Babanın Mesleği	KIZ VE ERKEK	%
Toprak Sahibi (Çiftçi)	22	4,9
Kamu Kesiminde Görevli	164	36,4
Serbest Meslek Sahibi	175	38,7
Özel Sektörde Görevli	90	20,0
TOPLAM	450	100

1. g) Tablo 60'ta görüldüğü gibi kız ve erkek öğrencilerin babalarının mesleklerine göre toprak sahibi (çiftçi) (N=22), yüzdesi 4,9, kamu kesiminde görevli (N= 164), yüzdesi 36,4, serbest meslek sahibi (N=175), yüzdesi 38,7 ve özel sektörde görevli (N=90) ve yüzdesi 22'dir.

TABLO 61
BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE TEKNİK ve FEN PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI

Grup	N	$\bar{X}$	S
Toprak Sahibi (çiftçi)	22	11,68	6,08
Kamu Kesiminde Görevli	164	12,62	9,74
Serbest Meslek Sahibi	174	11,58	8,50
Özel Sektörde Görevli	90	12,16	9,12
Toplam	450	12,08	8,98

Tablo 61'de görüldüğü gibi toprak sahibi olan babaların (N=22), ortalaması $X=11,98$ ve standart sapması 6,08, kamu kesiminde görevli olanların (N=164), ortalaması $X=12,62$ ve standart sapması 9,74, serbest meslek sahibi olanların (N=174), ortalaması $X=11,58$ ve standart sapması 8,50, özel sektörde görevli olanların (N=90), ortalaması $X=12,16$ ve standart sapması 9,12 olarak bulunmuştur.

TABLO 62

BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE TEKNİK ve FEN PUAN ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	95,75	31,91	.39	.7577
Gruplarıçi	446	36174,20	81,10		
Toplam	449	36269,95			

Tablo 62'de görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .39 bulunmuştur.

Tablo 63'te görüldüğü gibi toprak sahibi olan babaların (N=22), ortalaması $X=9,90$ ve standart sapması 4,62, kamu kesiminde görevli olanların (N=164), ortalaması $X=9,42$ ve standart sapması 6,15, serbest meslek sahibi olanların (N=174), ortalaması $X=9,69$ ve standart sapması 5,97, özel sektörde görevli olanların (N=90), ortalaması $X=9,18$ ve standart sapması 5,36 olarak bulunmuştur.

TABLO 63

**BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE SOSYAL BİLİMLER PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Toprak Sahibi (çiftçi)	22	9,90	4,62
Kamu Kesiminde Görevli	164	9,42	6,15
Serbest Meslek Sahibi	174	9,69	5,97
Özel Sektörde Görevli	90	9,18	5,36
Toplam	450	9,50	5,85

TABLO 64

**BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE SOSYAL BİLİMLER
PUANLARI ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	19,89	6,63	.19	.9015
Gruplarıçi	446	15366,58	34,45		
Toplam	449	15386,48			

Tablo 64'te görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .19 bulunmuştur.

TABLO 65

**BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE TIP ve SAĞLIK PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Toprak Sahibi (çiftçi)	22	10,54	6,26
Kamu Kesiminde Görevli	164	11,65	10,24
Serbest Meslek Sahibi	174	12,92	10,61
Özel Sektörde Görevli	90	13,47	11,78
Toplam	450	12,45	10,56

Tablo 65'te görüldüğü gibi toprak sahibi olan babaların (N=22), ortalaması $X=10,54$ ve standart sapması 6,26, kamu kesiminde görevli olanların (N=164), ortalaması $X=11,65$ ve standart sapması 10,24, serbest meslek sahibi olanların (N=174), ortalaması $X=12,92$ ve standart sapması 10,61, özel sektörde görevli olanların (N=90), ortalaması $X=13,47$ ve standart sapması 11,78 olarak bulunmuştur.

TABLO 66

BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE TIP ve SAĞLIK PUAN ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	318,48	106,16	.95	.4157
Gruplarıçi	446	49777,12	111,60		
Toplam	449	50095,61			

Tablo 66'da görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .95 bulunmuştur.

TABLO 67

BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE İDARE ve EKONOMİ PUANLARININ ORTALAMA VE STANDART SAPMASI

Grup	N	$\bar{X}$	S
Toprak Sahibi (çiftçi)	22	7,18	3,31
Kamu Kesiminde Görevli	164	6,35	4,62
Serbest Meslek Sahibi	174	6,83	5,49
Özel Sektörde Görevli	90	6,20	5,40
Toplam	450	6,55	5,07

Tablo 67'de görüldüğü gibi toprak sahibi olan babaların (N=22), ortalaması X=7,18 ve standart sapması 3,31, kamu kesiminde görevli olanların (N=164), ortalaması X=6,35 ve standart sapması 4,62, serbest meslek sahibi olanların (N=174), ortalaması X=6,83 ve standart sapması 5,49, özel sektörde görevli olanların (N=90), ortalaması X=6,20 ve standart sapması 5,40 olarak bulunmuştur.

TABLO 68

BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE İDARE ve EKONOMİ PUAN ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	40,66	13,55	.52	.6661
Gruplarıçi	446	11542,65	25,88		
Toplam	449	11583,32			

Tablo 68'de görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .52 bulunmuştur.

Tablo 69'da görüldüğü gibi toprak sahibi olan babaların (N=22), ortalaması X=9,86 ve standart sapması 8,23, kamu kesiminde görevli olanların (N=164), ortalaması X=10,93 ve standart sapması 7,59, serbest meslek sahibi olanların (N=174), ortalaması X=9,78 ve standart sapması 6,69, özel sektörde görevli olanların (N=90), ortalaması X=10,30 ve standart sapması 8,49 olarak bulunmuştur.

TABLO 69

**BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE EDEBİYAT ve DİL
PUANLARININ ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Toprak Sahibi (çiftçi)	22	9,86	8,23
Kamu Kesiminde Görevli	164	10,93	7,59
Serbest Meslek Sahibi	174	9,78	6,69
Özel Sektörde Görevli	90	10,30	8,49
Toplam	450	10,31	7,48

TABLO 70

**BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE EDEBİYAT ve DİL PUAN
ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	115,55	38,51	.68	.5604
Gruplarıçi	446	25012,88	56,08		
Toplam	449	25128,44			

Tablo 70'te görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .68 bulunmuştur.

TABLO 71

**BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE GÜZEL SANATLAR
PUANLARININ ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Toprak Sahibi (çiftçi)	22	8,90	8,99
Kamu Kesiminde Görevli	164	9,49	6,75
Serbest Meslek Sahibi	174	9,62	7,33
Özel Sektörde Görevli	90	8,38	6,13
Toplam	450	9,29	6,98

Tablo 71'de görüldüğü gibi toprak sahibi olan babaların (N=22), ortalaması $X=8,90$ ve standart sapması 8,99, kamu kesiminde görevli olanların (N=164), ortalaması $X=9,49$ ve standart sapması 6,75, serbest meslek sahibi olanların (N=174), ortalaması $X=9,62$ ve standart sapması 7,33, özel sektörde görevli olanların (N=90), ortalaması $X=8,38$ ve standart sapması 6,13 olarak bulunmuştur.

TABLO 72

BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE GÜZEL SANATLAR PUAN ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ TABLOSU

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	102,11	34,03	.69	.5547
Gruplarıçi	446	21805,16	48,89		
Toplam	449	36269,95			

Tablo 72'de görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .69 bulunmuştur.

TABLO 73

ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE DURUMLUK KAYGI PUANLARI t TESTİ TABLOSU

Boyut: Durkay.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Kız Öğrenciler	213	43,01	11,49	3,40	.001 *
Erkek Öğrenciler	237	39,72	8,97		

2. a) Tablo 73'te görüldüğü gibi durumluk kaygı puanları ile cinsiyete göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda erkek öğrencilerin (N=237), ortalaması $\bar{X} = 39,72$ ve kız öğrencilerin (N=213), ortalaması $\bar{X} = 43,01$ olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin standart sapması

8,97, kız öğrencilerin standart sapması 11,49'dur. Uygulanan t testi sonucunda $p < .05$ önem düzeyinde t değeri 3,40 olarak bulunmuştur.

TABLO 74
ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE SÜREKLİ KAYGI
PUANLARI t TESTİ TABLOSU

Boyut: Sürkay.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Kız Öğrenciler	213	46,72	8,25	6,53	.000 *
Erkek Öğrenciler	237	42,14	6,59		

Tablo 74'te görüldüğü gibi sürekli kaygı puanları ile cinsiyete göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda erkek öğrencilerin (N=237), ortalaması $X = 42,14$ ve kız öğrencilerin (N=213), ortalaması $X = 46,72$ olarak bulunmuştur. Erkek öğrencilerin standart sapması 6,59, kız öğrencilerin standart sapması 8,25'tir. Uygulanan t testi sonucunda $p < .05$ önem düzeyinde t değeri 6,53 olarak bulunmuştur.

TABLO 75
ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA GÖRE DURUMLUK KAYGI PUANLARI t
TESTİ TABLOSU

Boyut: Durkay.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise Birinci Sınıf	202	40,45	9,60	-1,54	.125
Lise İkinci Sınıf	248	41,95	10,91		

2. b) Tablo 75'te görüldüğü gibi durumluk kaygı puanları ile sınıflara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda birinci sınıf öğrencilerin (N=202), ortalaması $X=40,45$ ve ikinci sınıf öğrencilerin (N=248), ortalaması $X=41,95$ olarak bulunmuştur. Lise birinci sınıf öğrencilerin standart sapması 9,60, lise ikinci sınıf öğrencilerin standart sapması 10,91'dir. Uygulanan t testi sonucunda $p<.05$ önem düzeyinde t değeri -1,54 olarak bulunmuştur.

TABLO 76

ÖĞRENCİLERİN SINIFLARA GÖRE SÜREKLİ KAYGI PUANLARI t TESTİ TABLOSU

Boyut: Sürkay.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise Birinci Sınıf	202	44,59	7,60	.70	.486
Lise İkinci Sınıf	248	44,08	7,89		

Tablo 76'da görüldüğü gibi sürekli kaygı puanları ile sınıflara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan t testi sonucunda birinci sınıf öğrencilerin (N=202), ortalaması $X=44,59$ ve ikinci sınıf öğrencilerin (N=248), ortalaması $X=44,08$ olarak bulunmuştur. Lise birinci sınıf öğrencilerin standart sapması 7,60, lise ikinci sınıf öğrencilerin standart sapması 7,89'dur. Uygulanan t testi sonucunda $p<.05$ önem düzeyinde t değeri ,70 olarak bulunmuştur.

TABLO 77

**ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE DURUMLUK KAYGI PUAN
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Fen	89	42,91	10,47
Sosyal	81	42,25	10,35
Türkçe-Matematik	78	40,56	11,94
Toplam	248	41,95	10,91

2. c) Tablo 77'de görüldüğü gibi durumluk kaygı puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan testin sonucunda fen bölümü öğrencilerinin (N=89), ortalaması $X=42,91$, sosyal bölümü öğrencilerinin (N=81), ortalaması $X=42,25$ ve türkçe-matematik bölümü öğrencilerinin (N=78), ortalaması $X=40,56$ olarak bulunmuştur. Fen bölümü öğrencilerinin standart sapması 10,47, sosyal bölümü öğrencilerinin standart sapması 10,35 ve türkçe matematik bölümü öğrencilerinin standart sapması 11,94'tür.

Tablo 78'de görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri 1,0047 bulunmuştur.

TABLO 78

**ÖĞRENCİLERİN DURUMLUK KAYGI PUAN
ORTALAMALARININ BRANŞA GÖRE FARKLILIK GÖSTERİP
GÖSTERMEDİĞİNİ BELİRLEYEBİLMEK İÇİN YAPILAN TEK YÖNLÜ
VARYANS ANALİZİ**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2	239,58	119,79	1,0047	.3676
Gruplarıçi	245	29210,01	119,22		
Toplam	247	29449,59			

TABLO 79

**ÖĞRENCİLERİN BRANŞLARA GÖRE SÜREKLİ KAYGI PUAN
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Fen	89	42,79	8,41
Sosyal	81	44,55	7,47
Türkçe-Matematik	78	45,05	7,60
Toplam	248	44,08	7,89

Tablo 79'da görüldüğü gibi sürekli kaygı puanları ile branşlara göre bir farklılığın olup olmadığını test etmek için uygulanan testin sonucunda fen bölümü öğrencilerinin (N=89), ortalaması $X=42,79$, sosyal bölümü öğrencilerinin (N=81), ortalaması $X=44,55$ ve türkçe-matematik bölümü öğrencilerinin (N=78), ortalaması $X=45,05$ olarak bulunmuştur. Fen bölümü öğrencilerinin standart sapması 8,41, sosyal bölümü öğrencilerinin standart sapması 7,47 ve türkçe matematik bölümü öğrencilerinin standart sapması 7,60'tır.

TABLO 80

ÖĞRENCİLERİN SÜREKLİ PUAN ORTALAMALARININ BRANŞA GÖRE FARKLILIK GÖSTERİP GÖSTERMEDİĞİNİ BELİRLEYEBİLMEK İÇİN YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	2	238,23	119,11	1,92	1481
Gruplarıçi	245	15162,15	61,88		
Toplam	247	15400,38			

Tablo 80'de görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri 1,92 bulunmuştur.

TABLO 81
ÖĞRENCİLERİN ANNELERİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE
DURUMLUK KAYGI PUANLARI t TESTİ TABLOSU

Boyut: Durkay.

Grup	N	$\bar{X}$	S	T	p
Lise ve alt öğrenimliler	418	41,12	10,28	-1,13	.258
Üniversite ve üst öğrenimliler	32	43,28	11,28		

2. d) Tablo 81’de görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlilerin (N=418), ortalaması $X=41,12$ ve standart sapması 10,28’dir. Üniversite ve üst öğrenimlerin (N=32), ortalaması $X=43,28$ ve standart sapması 11,28’dir. .05 düzeyinde t değeri -1,13 bulunmuştur.

TABLO 82
ÖĞRENCİLERİN ANNELERİN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE
SÜREKLİ KAYGI PUANLARI t TESTİ TABLOSU

Boyut: Sürkay.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	418	44,49	7,81	1,82	.069
Üniversite ve üst öğrenimliler	32	41,90	6,72		

Tablo 82’de görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlilerin (N=418), ortalaması $X=44,49$ ve standart sapması 7,81’dir. Üniversite ve üst öğrenimlerin (N=32),

ortalaması $X=41,90$ ve standart sapması $6,72$ 'dir. $p < .05$ düzeyinde t değeri $1,82$ bulunmuştur.

TABLO 83

ÖĞRENCİLERİN BABALARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE DURUMLUK KAYGI PUANLARI İÇİN YAPILAN t TESTİ TABLOSU

Boyut: Durkay.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	377	40,98	10,13	-1,36	.173
Üniversite ve üst öğrenimliler	73	42,79	11,41		

2. e) Tablo 83'te görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlilerin ($N=377$), ortalaması $X=40,98$ ve standart sapması $10,13$ 'tür. Üniversite ve üst öğrenimlerin ($N=73$), ortalaması $X=42,79$ ve standart sapması $11,41$ 'dir. $p < .05$ düzeyinde t değeri $-1,36$ olarak bulunmuştur.

TABLO 84

ÖĞRENCİLERİN BABALARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE SÜREKLİ KAYGI PUANLARI İÇİN YAPILAN t TESTİ TABLOSU

Boyut: Sürkay.

Grup	N	$\bar{X}$	S	t	p
Lise ve alt öğrenimliler	377	44,18	7,48	-,76	.446
Üniversite ve üst öğrenimliler	73	44,94	9,08		

Tablo 84'te görüldüğü gibi lise ve alt öğrenimlilerin (N=377), ortalaması $X= 44,18$ ve standart sapması $7,48$ 'dir. Üniversite ve üst öğrenimlerin (N=73), ortalaması $X=44,94$ ve standart sapması $9,08$ 'dir. $p < .05$ düzeyinde t değeri $-,76$ olarak bulunmuştur.

TABLO 85

**ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE DURUMLUK KAYGI PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Ev Hanımı	379	41,23	10,35
Kamu Kesiminde Görevli	46	40,00	10,86
Serbest Meslek Sahibi	14	45,28	9,69
Özel Sektörde Görevli	11	43,27	9,10
Toplam	450	41,28	10,36

2. f) Tablo 85'te görüldüğü gibi ev hanımı olan annelerin (N=379), ortalaması $X=41,23$ ve standart sapması $10,35$, kamu kesiminde görevli olanların (N=46), ortalaması $X=40,00$ ve standart sapması $10,86$, serbest meslek sahibi olanların (N=14), ortalaması $X=45,28$ ve standart sapması $9,69$, özel sektörde görevli olanların (N=11), ortalaması $X=43,27$ ve standart sapması $9,10$ olarak bulunmuştur.

TABLO 86

**ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE DURUMLUK KAYGI PUAN
ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	344,55	114,85	1,06	.36
Gruplarıçi	446	47882,60	107,36		
Toplam	449	48227,15			

Tablo 86'da görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri 1,06 bulunmuştur.

TABLO 87

**ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE SÜREKLİ KAYGI PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Ev Hanımı	379	44,59	7,70
Kamu Kesiminde Görevli	46	42,36	8,47
Serbest Meslek Sahibi	14	43,21	6,61
Özel Sektörde Görevli	11	43,90	7,84
Toplam	450	44,31	7,76

Tablo 87'de görüldüğü gibi ev hanımı olan annelerin (N=379), ortalaması X=44,59 ve standart sapması 7,70, kamu kesiminde görevli olanların (N=46), ortalaması X=42,36 ve standart sapması 8,47, serbest meslek sahibi olanların (N=14), ortalaması X=43,21 ve standart sapması 6,61, özel sektörde görevli olanların (N=11), ortalaması X=43,90 ve standart sapması 7,84 olarak bulunmuştur.

TABLO 88

ANNELERİN MESLEKLERİNE GÖRE SÜREKLİ KAYGI PUAN ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	223,42	74,47	1,23	.2955
Gruplarıçi	446	26835,02	60,16		
Toplam	449	27058,44			

Tablo 88'de görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri 1,23 bulunmuştur.

2. g) Tablo 89'da görüldüğü gibi toprak sahibi (çiftçi) olan babaların (N=22), ortalaması X=44,04 ve standart sapması 6,80, kamu kesiminde görevli olanların (N=164), ortalaması X=41,92 ve standart sapması 10,68, serbest meslek sahibi olanların (N=174), ortalaması X=40,67 ve standart sapması 10,69, özel sektörde görevli olanların (N=90), ortalaması X=40,61 ve standart sapması 9,78 olarak bulunmuştur.

TABLO 89

**BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE DURUMLUK KAYGI PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Toprak Sahibi (çiftçi)	22	44,04	6,80
Kamu Kesiminde Görevli	164	41,92	10,68
Serbest Meslek Sahibi	174	40,67	10,69
Özel Sektörde Görevli	90	40,61	9,78
Toplam	450	41,28	10,36

TABLO 90

**BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE DURUMLUK KAYGI
PUAN ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ**

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	338,86	112,95	1,05	.3693
Gruplarıçi	446	47888,29	107,37		
Toplam	449	48227,15			

Tablo 90'da görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri 1,05 bulunmuştur.

TABLO 91

**BABALARIN MESLEKLERİN GÖRE SÜREKLİ KAYGI PUANLARI
ORTALAMA VE STANDART SAPMASI**

Grup	N	$\bar{X}$	S
Toprak Sahibi (çiftçi)	22	44,81	8,09
Kamu Kesiminde Görevli	164	43,97	7,68
Serbest Meslek Sahibi	174	44,58	8,14
Özel Sektörde Görevli	90	44,27	7,15
Toplam	450	44,31	7,76

Tablo 91'de görüldüğü gibi toprak sahibi (çiftçi) olan babaların (N=22), ortalaması $X=44,81$ ve standart sapması 8,09, kamu kesiminde görevli olanların (N=164), ortalaması $X=43,97$ ve standart sapması 7,68, serbest meslek sahibi olanların (N=174), ortalaması $X=44,58$ ve standart sapması 8,14, özel sektörde görevli olanların (N=90), ortalaması $X=44,27$ ve standart sapması 7,15 olarak bulunmuştur.

TABLO 92
BABALARIN MESLEKLERİNE GÖRE SÜREKLİ KAYGI PUAN
ORTALAMALARININ VARYANS ANALİZİ

Grup	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	3	36,84	12,28	.20	.8945
Gruplarıçi	446	27021,60	60,58		
Toplam	449	27058,44			

Tablo 92'de görüldüğü gibi $p < .05$ düzeyinde F değeri .20 bulunmuştur.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın bulguları aynı konuda ülkemizde ve yurtdışında yapılan araştırma bulguları ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Araştırma örneklemini oluşturan lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki yönelimlerini ve durumluk-sürekli kaygı düzeylerine, cinsiyet, yaş, branş, annenin ve babanın öğrenim durumu, anne ve babanın mesleğine ilişkin bulguların tartışma ve yorumu denencelerin sıralanmasına uygun olarak yapılmıştır.

1. a. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Mesleki Yönelimleri

Lise birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri ile yöneldikleri meslek alanları arasında önemli farklar bulunmuştur. Elde edilen bulgular mesleki yönelim envanterinde teknik ve fen ve idare ve ekonomi alanlarının erkek öğrencilerin lehine olduğunu göstermektedir. Bozkurt (1992)'un, genel, meslek ve teknik liselerde yaptığı araştırma sonucunda; erkek öğrencilerin teknik ve fen, idare ve ekonomi mesleki yönelimlerinin kızlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Uysal (1970), Kuzgun (1982) araştırmalarında erkek çocukların mekanik yetenekte kızlardan önemli derecede üstün olduklarını ortaya koymuşlardır.

Araştırmada edebiyat ve dil ile güzel sanatlar alanları ise kız öğrencilerin lehine önemli düzeyde fark göstermektedir. Bozkurt (1993)'un genel, meslek ve teknik liselerde yaptığı araştırma sonucunda; edebiyat ve dil, güzel sanatlar mesleki yönelim alanları ile sosyal bilimler ve tıp ve sağlık alanlarında da kız öğrencilerinin lehine önemli düzeyde farklılık ortaya konmaktadır.

Uysal (1969), Gökçe (1984), Çimen (1988), Bölükbaş (1989)'ın araştırmaları da bu yöndedir.(Bozkurt, 1993 ,130). Erkek öğrencilerin teknik ve fen alanına duydukları ilginin, bu alanda yeteneklerinin daha fazla olması, ayrıca bu alanda hem cinslerinin daha kolay iş bulabilme olasılığının yüksek olması ile açıklanabilir.

Bölükbaş (1989), cinsiyet ile öğrencinin seçtiği program arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Kız öğrencilerin diğer programlara oranla sosyal bilimlerle ilgili programları, erkek öğrencilerin ise idari bilimler, tıp ve sağlık ile fen bilimleri programlarını daha yüksek bir oranda tercih ettiklerini belirtmiştir.

Kız öğrencilerin edebiyat ve dil ile güzel sanatlar mesleki yönelim alanlarında erkeklerden daha yüksek çıkmaları ilgilerinin, yeteneklerinin bu alanlarda daha çok olduğu şeklinde açıklanabilir. Ayrıca; ailenin, toplumun beklentilerinin bu yönde olmasıyla da ilgili olabilir.

Kuzgun (1982), Ankara liselerinden birinde yaptığı deneysel araştırmada kızların sadece sosyal hizmet ilgisi yönünden erkeklerden üstün olduğunu, buna karşılık erkeklerin mekanik ve bilim ilgisi yönünden kızlardan üstün olduğunu bulmuştur. Bennett ve ark. (1963), Uysal (1970), araştırmalarında erkeklerin mekanik yetenekte kızlardan önemli derecede üstün olduğunu söylemişlerdir. Carter ve Strong (1931), erkeklerin matematik, mekanik, ikna ve açıklava ilgi alanlarında kızlardan daha üstün puanlar aldıklarını, kızların ise dil, edebiyat, sosyal hizmet ve büro işleri alanlarına daha çok ilgi duyduklarını vurgulamışlardır. Betz ve ark. (1981), genellikle erkekler nesnelere kızlarsa insanlarla çalışmayı gerektiren alanlara yöneldiklerini belirtmişlerdir. Böylece erkekler mühendislik, yöneticilik, tüccarlık gibi alanlara, kızlarsa öğretmenlik, banka, büro memurluğu, sosyal hizmet uzmanlığı, hemşirelik gibi meslekleri seçmektedirler. Kızlar genellikle kadın meslekleri olarak bilinen mesleklerde kendilerine başarı şansı görmektedirler. Öğrenciler toplum tarafından cinsiyetlerine uygun mesleklere yönelmek gereğini duymaktadırlar.

Lehman ve Witty (1934), 8,5 - 18,5 yaş arasında kız ve erkek öğrenci grubunun meslek tavırlarını incelemiştir. Kızların estetik, insan hizmetleri ve öğretim işlerini, erkekler ise bedensel faaliyet, yönetim, örgütlenmeyle ilgili işleri tercih ettiklerini ortaya koymuşlardır.

1. b. Öğrencilerin Sınıflara Göre Mesleki Yönelimleri

Araştırmada lise birinci sınıf ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin teknik ve fen, sosyal bilimler, tıp ve sağlık, idare ve ekonomi ile edebiyat ve dil alanları önemli düzeyde farklılık göstermezken; güzel sanatlar alanı lise birinci sınıf öğrencileri lehine önemli düzeyde fark göstermektedir.

1. c. Öğrencilerin Branşlara Göre Mesleki Yönelimleri

Araştırmada branşı fen olan öğrencilerle branşı sosyal ve türkçe-matematik olan öğrencilerin teknik ve fen puan ortalamaları arasında önemli düzeyde fark bulunmaktadır. Branşı fen olan öğrencilerin teknik ve fen puanları diğer iki branştaki öğrencilerden daha yüksektir. Branşı fen olan öğrencilerle branşı sosyal ve türkçe-matematik olan öğrencilerin tıp ve sağlık puanları birbirinden önemli düzeyde farklılık göstermektedir. Farklılık branşı fen olan öğrencilerin lehinedir. Fen branşındaki öğrencilerle, branşı sosyal olan öğrencilerin idare ve ekonomi puanları arasında önemli düzeyde farklılık görülmektedir. Farklılık sosyal branşta olan öğrencilerin lehinedir. Ayrıca branşı fen olan öğrencilerle branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin idare ve ekonomi puanları arasındaki farklılık da türkçe-matematik öğrencilerinin lehinedir. Branşı türkçe-matematik olan öğrencilerle branşı sosyal olan öğrencilerin arasındaki farklılık türkçe-matematik olan öğrencilerin lehine bulunmuştur. Branşı fen olan öğrencilerle branşı sosyal olan öğrencilerin edebiyat ve dil puan ortalamaları arasında önemli düzeyde farklılık bulunmuştur. Farklılık sosyal branştaki öğrencilerin lehinedir. Ayrıca branşı fen olan öğrencilerle branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin edebiyat ve

dil puan ortalamaları arasında önemli düzeyde farklılık bulunmuştur. Farklılık branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin lehinedir. Branşı fen olan öğrencilerle branşı sosyal olan öğrencilerin güzel sanatlar puan ortalamaları arasında önemli düzeyde farklılık bulunmuştur. Farklılık branşı sosyal olan öğrencilerin lehinedir. Ayrıca branşı fen olan öğrencilerle branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin güzel sanatlar puan ortalamaları arasında önemli düzeyde farklılık bulunmuştur. Farklılık branşı türkçe-matematik olan öğrencilerin lehinedir. Branşların sosyal bilimler puanları birbirine yakınlık göstermekte ve aralarında önemli düzeyde farka rastlanmamaktadır.

Uysal (1969) ve Koç (1973) öğrencilerin mezun oldukları lise türleri ile mesleki ilgileri arasında anlamlı bir fark bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Gökçe (1984) ve Bölükbaş (1989) anlamlı ilişkiler bulmuşlardır.

Bozkurt (1993), teknik ve fen yönelim alanında endüstri meslek, ziraat meslek ve genel lise öğrencilerinin; sosyal bilimler alanında imam-hatip, sağlık meslek, ziraat meslek ve kız meslek lisesi öğrencilerinin; tıp ve sağlıkta lise ve sağlık meslek lisesi öğrencilerinin; idare ve ekonomide ticaret, imam-hatip ve Anadolu lisesi öğrencilerinin; edebiyat ve dilde imam-hatip ticaret ve genel lise öğrencilerinin; güzel sanatlarda kız meslek ve genel lise öğrencilerinin mesleki yönelimlerinin diğer lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

1. d. Annenin Öğrenim Düzeyine Göre Mesleki Yönelimleri

Annenin öğrenim düzeyi ile teknik ve fen, tıp ve sağlık, idare ve ekonomi, edebiyat ve dil ve güzel sanatlar puan ortalamaları arasında önemli düzeyde bir farka rastlanmamaktadır. Ancak annesi lise ve alt öğrenim düzeyinde olan öğrencilerle, annesi üniversite ve üst öğrenim düzeyinde olan öğrencilerin sosyal bilimler puan ortalamaları arasında önemli düzeyde farka rastlanmıştır. Farklılık annesi üniversite ve üst öğrenim düzeyinde olan öğrencilerin lehinedir.

Kaya (1988), annenin öğrenim durumu ile öğrencilerin meslek tercihleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını vurgulamıştır. Bozkurt (1993), annelerin eğitim düzeyi ile bilimsel ilgi alanında anneleri üniversite eğitimi görmüş olanlar lehinde, ikna ilgi alanında ise anneleri okuma-yazma bilmeyenler lehinde anlamlı farklar elde etmiştir. Bozkurt (1995), annenin öğretim düzeyi ile öğrencilerin teknik ve fen, sosyal bilimler ve güzel sanatlar mesleki yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunurken; tıp ve sağlık, idare ve ekonomi alanlarında bir ilişki gözlenmemiştir. Anneleri lise ve dengi okul mezunu ile üniversite ve yüksekokul mezunu olan öğrencilerin teknik ve fen ile güzel sanatlar alanlarına ilgileri daha fazla iken, anneleri okur-yazar olmayanlar ile okur-yazar ve ilkokul mezunu olanların sosyal bilimler alanına olan ilgileri daha fazla bulunmuştur. Araştırma da sosyal bilimler mesleki yönelim puanları anne öğretim durumu ile anlamlı farklılık göstermiştir.

Otrar (1997), çıraklık eğitim merkezine devam eden öğrencilerin annelerin eğitim düzeyleri ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır (Otrar 1997).

1. e. Babanın Öğretim Düzeyine Göre Mesleki Yönelimleri

Babanın öğrenim düzeyi ile teknik ve fen, sosyal bilimler, tıp ve sağlık, idare ve ekonomi, edebiyat ve dil ve güzel sanatlar puan ortalamaları arasında önemli düzeyde bir farka rastlanmamaktadır.

Uysal (1969) babanın öğretim düzeyi ile öğrencilerin meslek seçimleri arasında anlamlı bir farka rastlamamıştır. Çimen (1988), lise son sınıf öğrencilerinin, babalarının öğretim düzeyi ile öğrencilerin bilimsel ilgi alanında, babaları fakülte düzeyinde eğitim görmüş öğrencilerin lehinde, müzik ilgi alanında ise babaları okuma-yazma bilmeyen öğrenciler lehinde anlamlı farklar bulmuştur.

Kaya (1988), öğrencilerin baba öğrenim durumu ile meslek tercihleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Güneş (1993), kız ve erkek öğrencilerin mesleki ilgileri arasında fark olmasına rağmen babanın eğitim durumu mesleki ilgiler bakımından önemli bir fark yaratmadığını vurgulamıştır. Bozkurt (1995)'un yaptığı çalışma da ise babanın öğretim düzeyi ile öğrencilerin teknik ve fen, sosyal bilimler ve güzel sanatlar mesleki yönelimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunurken; tıp ve sağlık, idare ve ekonomi alanlarında bir ilişki gözlenmemiştir. Babaları lise ve dengi okul mezunu ile üniversite ve yüksekokul mezunu olan öğrencilerin teknik ve fen ile güzel sanatlar alanlarına ilgileri daha fazla iken, babaları okur-yazar olmayanlar ile okur-yazar ve ilkokul mezunu olanların sosyal bilimler alanına olan ilgileri daha fazla bulunmuştur.

Otrar (1997), çıraklık eğitim merkezine devam eden öğrencilerin babaların eğitim düzeyleri ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır (Otrar 1997). Çocuğunu yetiştirmede ve meslek seçiminde babanın genel yaklaşımı, çocuğunun kendinden daha iyi yetişmesi olmaktadır. Aileler çocuklarının kendilerinden daha iyi bir mesleği tercih etmelerini istemekte ve bunun içinde çocuklarını bazen gereğinden fazla zorlamaktadırlar.

1. f. Annenin Mesleğine Göre Mesleki Yönelimleri

Annenin mesleği ile teknik ve fen, sosyal bilimler, tıp ve sağlık, idare ve ekonomi, edebiyat ve dil ve güzel sanatlar puan ortalamaları arasında önemli düzeyde bir farka rastlanmamaktadır.

Kaya (1988), anne mesleği ve öğrencilerin meslek tercihleri arasında bir ilişki bulamamıştır.

Bozkurt (1995), öğrencilerin anne meslekleri ile teknik ve fen, sosyal bilimler mesleki yönelimleri arasında anlamlı bir fark bulunurken; diğer mesleki yönelim alanları arasında bir fark bulunamamıştır. Anneleri memur olan öğrencilerin

teknik ve fen yönelim alanı en yüksek iken, anneleri ev hanımı olan öğrencilerin sosyal bilimler mesleki yönelimleri en yüksektir.

1. g. Babanın Mesleğine Göre Mesleki Yönelimleri

Babanın mesleği ile teknik ve fen, sosyal bilimler, tıp ve sağlık, idare ve ekonomi, edebiyat ve dil ile güzel sanatlar puan ortalamaları arasında önemli düzeyde bir farka rastlanmamaktadır.

Uysal (1969), baba meslekleri ile öğrencilerin meslek seçimleri arasında bir ilişki olmadığını belirtmiştir. Ülkemizde genellikle aileler, çocuklarını kendilerinden daha iyi yetiştirme tutumu içindedirler. Kaya (1988), öğrencilerin meslek seçimleri ile babaların meslekleri arasında bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir. Baba mesleklerinin öğrencilerin meslek tercihlerini etkilemediğini, öğrencilerin baba meslekleri ne olursa olsun; yüksek statü ve gelir getirecek mesleklere yöneldiklerini söylemek mümkündür.

Bozkurt (1995), öğrencilerin baba meslekleri ile teknik ve fen, tıp ve sağlık, idare ve ekonomi ile edebiyat ve dil mesleki yönelim alanları arasında anlamlı bir fark gözlenmezken; sosyal bilimler ile güzel sanatlar yönelim alanları ile baba meslekleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Babaları serbest meslek sahibi olan öğrencilerin, mesleki yönelimleri; babaları memur – subay, esnaf ve zanaatkar, çiftçi, işçi ve işsiz olanlardan daha düşüktür. Bu bulgulara karşılık, babaları memur – subay ile serbest meslek sahibi olan öğrencilerin güzel sanatlar mesleki yönelimleri yüksek bulunmuştur.

2. a. Cinsiyetlere Göre Durumluk – Sürekli Kaygı Puanları

Araştırmada kız öğrencilerin hem durumluk kaygı hem de sürekli kaygı puanları erkek öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Durumluk kaygı puanları

kız öğrencilerin 43,01 iken, erkek öğrencilerin durumluk kaygı puanları 39,72'dir. Sürekli kaygı puanları kız öğrencilerin 46,72, erkek öğrencilerin 42,14 olarak saptanmıştır. Yapılan birçok araştırmada bu sonucu destekler niteliktedir.

Şahin (1985), başarı düzeyi farklı üç grup lise öğrencisinin kaygı düzeylerini karşılaştırmış, araştırmada I. sınıfta 45,42, lise II. sınıfta 45,19 olarak durumluk kaygı tesbit etmiştir. Sürekli kaygı puan ortalamalarını ise lise I. sınıfta 44,19, lise II. sınıfta 44,80 olarak saptamıştır.

Kuzgun (1985-1986), MEF Rehberlik ve Araştırma Servisi'nin 5212 MEF öğrencisi üzerinde yaptığı bir araştırma sonucu kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha yüksek kaygılı oldukları vurgulanmıştır. Cengiz (1988), ÖSYM I. basamak sınavının kız ve erkek öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygılarını artırıcı yönde manidar etkide bulunduğunu, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla etkilendiğini, kaygılarının daha yüksek olduğunu vurgulamıştır.

Akbaş (1989), kuramsal kaynaklara göre cinsiyete verilen değer toplumdan topluma, hatta bir toplum içinde bile farklılık göstermektedir. Kırsal kesimde özellikle erkek çocuk yaşlılıkta ana-babaya bakma ve aile adını devam ettirme bakımından sosyal bir değere sahiptir. Cinsiyet-rol beklentileri ile bağlantılı olarak erkek çocuk tercihi, hizmet üretme sistemine dayanan geleneksel değer yargılarının bir sonucudur. Sargın (1990), cinsiyete göre kız öğrencilerin kaygı düzeyini erkek öğrencilerin kaygı düzeyinden yüksek bulmuştur.

Kızların erkeklerden daha kaygılı olmasının nedeni; toplumumuzda kız çocuğun erkek çocuğa göre daha fazla yüklenerek yetiştirilmesi ve birçok rolü üstlenmek zorunda kalan anne ile özdeşleşmiş olmasıdır. Aynı şekilde kızların bu durumu okul yaşantılarına da yansımaktadır. Bu durum daha planlı ve sistemli olmayı beraberinde getirmektedir. Ayrıca hala toplumumuzun bazı kesimlerinde kız çocukların eğitimlerine devam etmeleri aileleri tarafından engellenmeye çalışılmaktadır. Bu yüzden kız öğrencilerin eğitimlerine ara verilmesini

engellemek ve erkeklerden daha başarılı olmak için daha çok çalışarak öğretim hayatına devam etmek istedikleri söylenebilir (İlgar 1996).

2. b. Sınıflara Göre Durumluk – Sürekli Kaygı Puanları

Araştırmada lise birinci öğrencilerinin ve lise ikinci sınıf öğrencilerinin durumluk – sürekli kaygı puanlarının birbirinden önemli düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir.

2. c. Branşlara Göre Durumluk – Sürekli Kaygı Puanları

Araştırmada branşlara göre öğrencilerin durumluk – sürekli kaygı puanlarının birbirinden önemli düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir.

2. d. Annenin Öğrenim Durumuna Göre Durumluk – Sürekli Kaygı Puanları

Araştırmada annenin öğrenim durumuna göre durumluk – sürekli kaygı puanlarının birbirinden önemli düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir.

2. e. Babanın Öğrenim Durumuna Göre Durumluk – Sürekli Kaygı Puanları

Araştırmada babanın öğrenim durumuna göre durumluk – sürekli kaygı puanlarının birbirinden önemli düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir.

2. f. Annenin Mesleğine Göre Durumluk – Sürekli Kaygı Puanları

Araştırmada annenin mesleği ile durumluk – sürekli kaygı puanlarının birbirinden önemli düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir.

2. g. Babanın Mesleğine Göre Durumluk – Sürekli Kaygı Puanları

Araştırmada babanın mesleği ile durumluk – sürekli kaygı puanlarının birbirinden önemli düzeyde farklılık göstermediği belirlenmiştir.

BÖLÜM VI

Vargı

Bu bölümde, genel liselerdeki öğrencileri kapsayan araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel vargı ve önerilere yer verilmiştir.

1. Araştırmanın birinci bulgusunda; öğrencilerin Mesleki Yönelim puanlarının cinsiyetlere göre anlamlı farklılık gösterdiği ortaya konmuştur. Teknik ve fen ile idare ve ekonomi puanları erkek öğrencilerde daha yüksektir. Bu da onların ilgilerinin, yeteneklerinin daha çok bu yönde olduğunu göstermektedir. Kız öğrencilerin ise edebiyat ve dil ile güzel sanatlar puanlarının yüksek olması ilgileriyle, yetenekleriyle, toplumun beklentileriyle açıklanabilir (Özcan 1985).

2. Kız ve erkek öğrencilerin kaygı puanlarında ise kız öğrencilerin daha kaygılı olması beklentilerinin daha fazla olması, kızlara okumak için verilen şansın erkeklerden daha az olması, baskı ve kontrol altında tutulması nedeniyle daha geleneksel, dışa bağımlı olması, toplumda kendini ifade etme, kabul ettirme çabaları olarak da açıklanabilir (Kağıtçıbaşı 1988).

3. Lise birinci sınıf öğrencileri ile ikinci sınıf öğrencilerinin Mesleki Yönelim Envanterinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Araştırmanın üçüncü bulgusu, fark yok biçiminde yanıtlanmıştır.

4. Lise birinci sınıf öğrencileri ile ikinci sınıf öğrencilerinin durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

5. Mesleki Yönelim Envanterinin altı mesleki yönelim alanı içinde, branşlara göre anlamlı farklılık görülmektedir. Her branş kendi alanı içinde anlamlı farklılık göstermektedir. Durumluk ve sürekli kaygı puanları ile branş arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

6. Anne ve babanın öğrenim durumu ile Mesleki Yönelim Envanteri ve Durumluk-Sürekli Kaygı puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

7. Anne ve babanın meslekleri ile Mesleki Yönelim Envanteri ve Durumluk-Sürekli Kaygı puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Sonuçta, Kocaeli genel liselerindeki birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki yönelimleriyle branşlarının uyumlu olduğu, anne ve babalarının öğrenim durumları ve mesleklerinin öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri üzerinde etkili olmadığı, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha kaygılı oldukları bulunmuştur.

Öneriler

Genel liselerin toplumun kalkınmasında önemli bir işlevi vardır. Bu işlevi yerine getirebilmesi için öğrencilerini iyi yetiştirmesi, hayata donatarak hazırlaması gerekir. Ara insan gücü yetiştirmek liselerin önemli işlevlerinden biridir.

Araştırmamızda elde edilen sonuçlara göre önerilerimizi iki grupta toplamamız mümkündür.

A- Öğrencilerin Mesleki Yönelimlerine İlişkin Öneriler

- 1- Okullarda rehberlik servislerinde mesleki yönelim çalışmalarına hız verilmelidir, çeşitli okullarda tarama çalışmalarına hız verilmelidir.
- 2- Öğretmenler mesleki yönelim konusunda bilgilendirilmeli, onlardan da destek alınmalıdır;
- 3- Rehber öğretmenlerin düzenli olarak hizmet içi eğitimden geçirilerek yetiştirilmeleri sağlanmalıdır;

4. Okullarda temel olan programlar, öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde günün koşulları doğrultusunda yeniden düzenlenmelidir;

B- Öğrencilerin Durumluk - Sürekli Kaygı Düzeylerine İlişkin Öneriler

1. Öğrencilerin kaygı düzeylerini saptama çalışmaları yapılmalı, rehber öğretmen ve sınıf öğretmeni işbirliğiyle kaygı düzeyi yüksek öğrenciler saptanmalıdır;
2. Rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin görevlerini aşan olaylarda psikiyatri servislerinden yardım alınmalıdır;
3. Öğrencinin kaygısının yüksek olma nedenleri araştırılıp önlemler alınmalıdır;
4. Farklı liselerde de çalışmalar yapılmalı, bu araştırmaların sonuçları doğrultusunda gerekli önlemler alınmalıdır.

KAYNAKLAR

AKBAŞ, Ayla

- 1989 "Ergenlerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerini Etkileyen Bazı Faktörler"
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi
125-126.

AKBOY, Rengin

- 1991 "Eğitim Bilimleri Bölümü Öğrencilerinin Bölüm Seçiminde ve Mezuniyet Sonrasında Mesleki Beklentileri"
DEÜ. 1. Eğitim Kongresi Bildirileri.

AKKOYUN, Füsun.

- 1988 "Kendini Gerçekleştirme ve Kaygı"
A.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi.
21, 1-2: 81-90.

ARKONAÇ, Oğuz.

- 1986 Psikiyatrik Bozukluklar ve Tedavileri
İstanbul: Nobel Kitabevi
276.

ASLAN, A. Kadir ve ark.

- 1991 "Üniversiteye Girişte Öğrencilerin Meslek Seçimlerini Etkileyen Etkenler ve Beklentilerinin Gerçekleşme Düzeyi"
DEÜ. 1. Eğitim Kongresi Bildirileri
242.

BAKIRCIOĞLU, Rasim

- 1994 İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma
Ankara: Turhan Yayınları
254.

BALTAŞ, Acar

- 1989 Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı
İstanbul: Remzi Kitabevi
143-144.

BALTAŞ, Acar ve Zuhâl

- 1995 Stres ve Başa Çıkma Yolları
İstanbul: Remzi Kitabevi
23-118.

BALTAŞ, Acar

- 1995 Ana-Baba Okulu
İstanbul: Remzi Kitabevi
166-170.

BOZKURT, Erdoğan

- 1993 “Genel Liseler ve Mesleki Liseleri Öğrencilerinin Mesleki Yönelimlerini Etkileyen Faktörler”
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

BOZKURT, Erdoğan

- 1995 “Genel Liseler ve Mesleki Liseleri Öğrencilerinin Mesleki Yönelimlerini Etkileyen Faktörler”
Çağdaş Eğitim Dergisi
216: 25-27.

BÖLÜKBAŞ, Haluk

- 1989 “Yüksek Öğretimde Program Seçimini Etkileyen Faktörler”
Samsun: Ondokuz Üniversitesi
49-67.

CLOUD, Henry

- 1996 Sınırlar
İstanbul: Sistem Yayıncılık.

CÜCELOĞLU, Doğan

- 1996 İnsan ve Davranışı
İstanbul: Remzi Kitabevi
276-278.

DİTFURTH, H.von

- 1991 Korku ve Kaygı (Çev. Nasuh Barın)
İstanbul: Metis Yayınları
50-99; 125-126.

FREUD, Sigmund

- 1996 Psikanaliz ve Uygulama (Çev. Muammer Sencer)
İstanbul: Say Yayınları.

GEÇTAN, Engin

- 1988 Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar
İstanbul: Remzi Kitabevi
159-167.

GEÇTAN, Engin

- 1995 Psikanaliz ve Sonrası
İstanbul: Remzi Kitabevi
49-53; 79-81; 245.

GEÇTAN, Engin

- 1996 İnsan Olmak
İstanbul: Remzi Kitabevi
85-89.

GÜNEŞ, Tülay

- 1993 “Ana Baba Tutumları ile Diğer Bazı Değişkenlerin Lise Öğrencilerinin Mesleki İlgilerine Etkisi”
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

İLGAR, Şengül

- 1996 “Sınav Kaygısıyla Verimli Ders Çalışma Tutum ve Alışkanlığının Karşılaştırılması”
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
İstanbul: İstanbul Üniversitesi
160-164.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem

- 1988 İnsan ve İnsanlar
İstanbul: Evrim Basım Yayım Dağıtım.

KANTARCIOĞLU, Selçuk

- 1974 Rehberlik
Ankara: Can Matbaa.

KARASAR, Niyazi

- 1994 Araştırmalarda Rapor Hazırlama
Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.

KAYA, Zülğani

- 1988 “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Meslek Seçimindeki Sosyo-ekonomik Faktörler”
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
İstanbul: İstanbul Üniversitesi
30-51.

KAYMAK, Deniz

- 1995 Test Anxiety, School Achievement and Intelligence Relationships,
Abstract
Vol. 16, No: 2095.

KEPÇEOĞLU, Muharrem

- 1994 Mesleki Yönelim Envanteri El Kitabı
Ankara
7.

KEPÇEOĞLU, Muharrem

- 1994 Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Ankara: Özerler Matbaası
63- 72.

KÖKNEL, Özcan

- 1995 Kişilik
İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi
133- 135.

KÖKNEL, Özcan

- 1989 Genel Klinik Psikiyatri
İstanbul: Nobel Kitabevi
69.

KUZGUN, Yıldız

- 1982 Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımalarına Etkisi
Ankara: Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları
118.

KUZGUN, Yıldız

- 1986 Mesleki Rehberlik Gereksinmesi, Uygulamalar ve Sorunlar. Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunlar
Ankara: TED Yayını
147-165.

KUZGUN, Yıldız

- 1988 Rehberlik ve Psikolojik Danışma
Ankara: ÖSYM Yayınları 9
11-96.

KUZGUN, Yıldız

- 1988 Mesleki Rehberlik Ders Notları
Ankara
3-22.

KUZGUN, Yıldız

- 1996 Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı
Ankara: Milli Eğitim Basımevi

KÜÇÜKTURAN, Güler

- 1987 “Anadolu Liseleri Sınavlarına Hazırlanan Çocukların Kaygı Düzeylerine Ana-Baba Tutumlarının Etkisi”
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

ONUR, Bekir

- 1991 **Gelişim Psikolojisi**
Ankara: Verso Yayıncılık
92- 98.

OTRAR, Mustafa

- 1997 “Endüstri Meslek Liseleri ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması”
İstanbul: Marmara Üniversitesi
73.

ÖNER, Necla

- 1972 anteri El Kitabı
Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi
4 - 2 : 152.

ÖNER, Necla

- 1981 “Kaygı Yeni Davranışların Kazanılmasında Güdüleyici, Uyumu Kolaylaştırıcı Olabilir mi?”
Boğaziçi Üniversitesi Dergisi
8-9.

ÖNER, N. Le Compte

- 1985 Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı
İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları

ÖZCAN, A. Osman

- 1985 Ülkemiz İçin İsaletli Olabilecek Bir Mesleğe Yönelme Denemesi
İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları
6-199.

ÖZER, A. Kadir

- 1990 Sınav ve Sınanma Kaygısı
İstanbul: Varlık Yayınları
9-38.

ÖZKAN, Mahir

- 1984 “15-17 Yaş Ergenlerde Görülen Korku ve Kaygılar”
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara: Ankara Üniversitesi.

ÖY, Belma ve ark.

- 1995 “Çocuklar İçin Durumluk-Sürekli Kaygı Envanterinin İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerine Uygulanması”
Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi
2: 76-81.

PEASE, Allan

- 1997 Beden Dili (Çev. Yeşim Özben)
İstanbul: Rota Yayın Yapım Tanıtım
24-219.

PERLS, Frederick ve ark.

- 1996 Gestalt Terapisi (Çev. Nevzat Erkmen)
İstanbul: Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve Ltd. Şti.
219-221.

SARGIN, Nurten

- 1990 “Lise I ve Lise III. Sınıf Öğrencilerinin Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeylerinin Belirlenip Karşılaştırılması”
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi
4-18.

SEYİDOĞLU, Halil

- 1995 Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı
İstanbul: Güzem Yayınları
24-219.

ŞAHİN, Muzaffer

- 1985 “Başarı Düzeyi Farklı Üç Grup Lise Öğrencisinin Kaygı Düzeyi
Yönünden Karşılaştırılması”
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara: Ankara Üniversitesi.

TAN, Hasan

- 1996 Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Ankara: Alkım Yayınevi
123.

TUZCUOĞLU, Semai

- 1994 “Meslek Seçimi ve Önemi”
Marmara Üniversitesi Dergisi
6: 269-270

UYSAL, Şefik

- 1969 “Bireysel ve Toplumsal Faktörlere Göre Lise Öğrencilerinin Meslek
Seçimleri”
(Yayınlanmamış Doçentlik Tezi)
Ankara: Ankara Üniversitesi
138-139.

YAVUZER, Haluk

- 1991 Çocuk Psikolojisi

İstanbul: Remzi Kitabevi
75-103.

YÖRÜKOĞLU, Atalay

1985 Gençlik Çağı
Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
33-36.

YÖRÜKOĞLU, Atalay

1987 Çocuk Ruh Sağlığı
Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
220.

YURTBAY, Tülin

1986 "Başarısız Olan Lise Öğrencilerinin Anksiyete Düzeyleri İle
Annelerin Tutumları Arasındaki İlişki"
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
İstanbul: İstanbul Üniversitesi
17-50.

EK I**MESLEKİ YÖNELİM ENVANTERİ****Hazırlayan****Prof. Dr. Muharrem KEPÇEOĞLU****AÇIKLAMA:**

Bu bir ilgi envanteridir. Envanterin amacı, sizin çeşitli iş ve mesleklere olan ilgi ve isteklerinizi ortaya koymaktır. Buna göre, Envanter sonuçları iş ve mesleklere yönelmenizde ilgi ve isteklerinize uygun, doğru seçimler yapmanıza yardımcı olabilir.

Bu Envanter sizi değerlendirmeyi amaçlayan bir test olmadığı için, önceden belirlenmiş doğru ve yanlış cevaplar yoktur. Sizin ilgi ve isteklerinizi yansıtan her cevap geçerlidir. Envanter sonuçları sizin dışınızda, ayrıca bir başkası ile paylaşılmayacaktır. Onun için cevaplamayı hiçbir etki altında kalmadan yapınız.

Envanteri cevaplarken, gerekli eğitim ve hazırlık düzeyini kazandığınızı varsayarak kendi ilgi ve isteklerinizi esas alınız.

Envanterde her biri 6 durumdan oluşan 60 madde ve 360 seçenek vardır. Her maddede verilen seçeneklerden sizin öncelikle yapmak veya olmak istediklerinizi seçiniz. Her maddede istediğiniz kadar seçim yapabilirsiniz. Lütfen, cevapsız madde bırakmayınız. Seçimlerinizi cevap kağıdında ilgili yerlerdeki yuvarlaklıkları karalayarak belirtiniz. Cevabınızı değiştirmek istediğinizde silgi kullanınız.

1. A. Mimar olmak
B. Avukat olmak
C. Doktor olmak
D. Mühendis olmak
E. Tercüman olmak
F. Kaymakam olmak

2. A. Bir kütüphaneyi gezmek
B. Satış galerilerini gezmek
C. Eski taşlılar müzesini gezmek
D. Güzel sanatlar müzesini gezmek
E. Protez yapım atelyelerini gezmek
F. Bir kentin gecekondulu mahallelerini gezmek

3. A. Klasik müzik eserlerini incelemek
B. Bir makinenin maliyetini hesaplamak
C. Yapay kalp üzerinde incelemeler yapmak
D. Bir aracın kullanımışını başkalarına öğretmek
E. Oyuncak otomobillerin nasıl çalıştıklarını incelemek
F. Konuşma dilini etkileyen çevresel faktörleri incelemek

4. A. Toplumların aile yapısını incelemek
B. Radsonyan ve etkileri üzerinde çalışmak
C. Hayvanlar üzerinde ilaç denemeleri yapmak
D. Türk müziğindeki yeni eğilimleri incelemek
E. Dünya dillerindeki yeni gelişmeleri incelemek
F. Bütçe gelirleri üzerinde tahmin hesapları yapmak

5. A. Eczacı olmak
B. Fizikçi olmak
C. Maliyeci olmak
D. Coğrafyacı olmak

- E. Dil uzmanı olmak
F. Heykeltraş olmak
6. A. Bir iş yerinde üretilen malı incelemek
B. İş bölümü ve üretim yapısını incelemek
C. İş kazaları için alınmış önlemleri incelemek
D. İş yerine gelen gazete ve dergileri incelemek
E. İş yerinin sinema ve konser salonunu incelemek
F. İş yerinde çalışan insanların sorunlarını dinlemek
7. A. Bina maketleri hazırlamak
B. Bir gazeteye baş makale hazırlamak
C. Hastaların hayat hikayelerini incelemek
D. Bir malın laboratuvar incelemesini yapmak
E. Bir olay hakkında tarihi bilgiler toplamak
F. Yeni açılacak işletmeler için maliyet hesapları yapmak
8. A. İnsanlarla mülakat yapmak
B. Sigorta satıcılığı yapmak
C. Bir sinema stüdyosunu gezmek
D. Tıbbi araçlar müzesini gezmek
E. Bilgisayar makineleri sergisini gezmek
F. Edebi eserleri tartışan bir gruba katılmak
9. A. Ressam olmak
B. Fizyolog olmak
C. İktisatçı olmak
D. Kütüphaneci olmak
E. Matematikçi olmak
F. Edebiyat eleştirmeni olmak

10. A. Emlak alıp satmak
B. Bir okul piyesi yazmak
C. Hasta çocuklara bakmak
D. Bir dergide öyküler yazmak
E. Çocuklara öyküler anlatmak
F. Otomobil modelleri geliştirmek
11. A. Bir kasabadaki sağlık merkezini gezmek
B. Kasabanın halk eğitim merkezini incelemek
C. Belediyenin çalışmaları hakkında bilgi almak
D. Kasabadaki tiyatro ve konser salonlarını görmek
E. Kasaba kütüphanesindeki kitap çeşitlerini incelemek
F. Kasabada üretilen malların teknik özelliklerini incelemek
12. A. Hava gözlemleri yapmak
B. İnsanlara anket uygulamak
C. Bir resim sergisini gezmek
D. Bir kurumdaki hizmetleri denetlemek
E. Çeşitli konularda insanlarla röportaj yapmak
F. Salgın hastalıklarla mücadele gezilerine çıkmak
13. A. Doktor olmak
B. Sosyolog olmak
C. Kimyager olmak
D. Gazeteci olmak
E. Ekonomist olmak
F. Film yönetmeni olmak
14. A. Genetik araştırmalar yapmak
B. Tiyatrodaki gelişmeleri incelemek
C. Bir fizik laboratuvarında çalışmak
D. Toplumlarda göç konusunu incelemek

- E. Satış mektuplarının etkililiğini incelemek
F. Dünya dilleri üzerinde bilimsel incelemeler yapmak
15. A. Kütüphanede kitap karıştırmak
B. Matematik formülleri geliştirmek
C. İlaç laboratuvarında çalışmak
D. Bir sanat dergisine makale yazmak
E. Toplumun nüfus yapısını incelemek
F. Bir kooperatifin hesap defterini tutmak
16. A. Bir büyük çiftliğin ilkokulunda incelemeler yapmak
B. Çiftlik kütüphanesinde kitap çeşitlerini incelemek
C. Çiftlikteki binaların mimari özelliklerini incelemek
D. Çiftlikte yaygın olan hayvan hastalıklarını incelemek
E. Çiftliğin yönetim ve pazarlama hizmetlerini incelemek
F. Çiftliğin ürün kalite kontrol laboratuvarlarını gezmek
17. A. Roman yazarı olmak
B. Fabrika müdürü olmak
C. Veteriner hekim olmak
D. Seramik sanatçısı olmak
E. Ev ekonomisi uzmanı olmak
F. Bilgisayar programcısı olmak
18. A. Bir tiyatro kursuna katılmak
B. Bir matematik kursuna katılmak
C. Bir spikerlik kursuna katılmak
D. Yeni açılan bir ameliyathaneyi görmek
E. Maliyet hesapları üzerinde bir kursa katılmak
F. Sosyal problemleri tartışan bir gruba katılmak

19. A. Film senaryoları yazmak
B. Çağdaş ticaretle ilgili kitaplar okumak
C. Günlük gazetelerdeki başyazıları okumak
D. Ev eşyalarının onarımı hakkında broşürler yazmak
E. Hastalıkların nedenlerini anlatan kitaplar okumak
F. Toplumların gelenekleri ile ilgili kitaplar okumak
20. A. Televizyon filmleri hazırlamak
B. Bir deyimler sözlüğü hazırlamak
C. İlk-yardım çantaları hazırlamak
D. Yeni kumaş desenleri hazırlamak
E. Ticaret hayatı ile ilgili istatistikler hazırlamak
F. Gençlerin dini eğilimleri hakkında bir anket hazırlamak
21. A. Yazar olmak
B. Doktor olmak
C. Müfettiş olmak
D. Arkeolog olmak
E. Mühendis olmak
F. Sinema sanatçısı olmak
22. A. Bir toplantıda, turizmin tartışıldığı bir gruba katılmak
B. Yeni tedavi yöntemlerinin tartışıldığı bir gruba katılmak
C. Teknik ve fen konularının tartışıldığı bir gruba katılmak
D. Topumlarda göç konusunun tartışıldığı bir gruba katılmak
E. Edebiyat ve dil konularının tartışıldığı bir gruba katılmak
F. Sinema ve tiyatro konularının tartışıldığı bir gruba katılmak
23. A. Radyo yapmak
B. Oto alım satımı yapmak
C. Program sunuculuğunu yapmak
D. Arkeolojik kazılar yapmak

- E. Tanınmış birinin büstünü yapmak
- F. Kaza geçirenlerin ilk-yardımlarını yapmak

24. A. Bir resim kursuna katılmak
- B. Bir muhasebe kursuna gitmek
  - C. Bir yabancı dil kursuna gitmek
  - D. Bir fizik laboratuvarını gezmek
  - E. Hastanelerde hastaları dinlemek
  - F. Tarihi bir savaş alanını gezmek

25. A. Mühendis olmak
- B. Din adamı olmak
  - C. Diş hekimi olmak
  - D. Köşe yazarı olmak
  - E. Tiyatro sanatçısı olmak
  - F. Turizm işletmecisi olmak

26. A. Bir piyesin sahne dekorlarını çizmek
- B. Özel sorunları olan insanlara yardım etmek
  - C. Halkla ilişkiler konusundaki gelişmeleri incelemek
  - D. Bitkilerin gelişimini etkileyen etmenleri incelemek
  - E. Yapay bir solunum makinesi geliştirilmesinde çalışmak
  - F. Ticari propaganda yöntemleri hakkında incelemeler yapmak

27. A. Haberleşme ve yayınlara ilgili yeni kitaplar okumak
- B. Turizm işletmeciliği ile ilgili yeni kitaplar okumak
  - C. Bilgisayar teknolojisi ile ilgili yeni kitaplar okumak
  - D. Tıp eğitimindeki gelişmeler hakkında yeni kitaplar okumak
  - E. Aile yapısındaki gelişmelerle ilgili yeni kitaplar okumak
  - F. Sanat alanındaki gelişmeler hakkında yeni kitaplar okumak

28. A. Kitap ciltlemek
B. Ticari el ilanları hazırlamak
C. Hava meydanları planları yapmak
D. Ülkelerin siyasi haritalarını incelemek
E. Sakat doğumların nedenlerini incelemek
F. Yayın hayatındaki gelişmeleri incelemek
29. A. Otel yöneticisi olmak
B. Müzik öğretmeni olmak
C. Sağlık teknisyeni olmak
D. Edebiyat öğretmeni olmak
E. Matematik öğretmeni olmak
F. Meslek dersleri öğretmeni olmak
30. A. Seramik çalışmak
B. Hastalara bakmak
C. Uçak modelleri yapmak
D. Bir kooperatifi yönetmek
E. Kızılay'ın tarihini yazmak
F. Radyo programları hazırlamak
31. A. Şiir yazmak
B. Müzik dinlemek
C. Çocuklara masal anlatmak
D. Tıp araştırmalarını okumak
E. Reklamcılıkla ilgili kitaplar okumak
F. Bozulan bir elektrik ütüsünü onarmak
32. A. Bir kırdaki manzara resmi yapmak
B. Kelebeklerin hareketlerini gözlemek
C. Kırsal yaşamla ilgili öyküler okumak
D. Hayvan otlatan çobanın sorunlarını dinlemek

- E. Hayvanların et ve yün değerlerini hesaplamak
F. Hayvanların beslenme davranışlarını incelemek
33. A. Sanat eleştirmeni olmak
B. Hastane yöneticisi olmak
C. Kamu yönetimi uzmanı olmak
D. Fen bilimleri öğretmeni olmak
E. Sosyal bilimler öğretmeni olmak
F. Radyo televizyon programcısı olmak
34. A. Şehir planları yapmak
B. Nükleer araştırmalar yapmak
C. Beyin üzerinde incelemeler yapmak
D. Edebi konularda kompozisyon yazmak
E. Bir gazeteye ekonomi haberleri yazmak
F. Dava konuları üzerinde incelemeler yapmak
35. A. Kitap kapakları hazırlamak
B. Ünlü yazarların hayat hikayelerini okumak
C. Protez diş yapımı hakkında kitaplar okumak
D. Bir ülkenin ilk yerlilerine ait yazılar okumak
E. Ünlü devlet adamlarının hayat hikayelerini okumak
F. Modern tarım yöntemleri ile ilgili kitaplar okumak
36. A. Orkestra dinlemek
B. Hastalarla görüşmek
C. Çeşitli öyküler okumak
D. İş arayanlarla görüşmek
E. Laboratuvarlarda deneyler yapmak
F. Bir işletmenin vergi defterini tutmak

37. A. Doktor olmak
B. Mühendis olmak
C. İşletmeci olmak
D. Antropolog olmak
E. Ses sanatçısı olmak
F. Halkla ilişkiler uzmanı olmak
38. A. Bir üniversitede kütüphaneyi gezmek
B. Üniversite bilgi işlem merkezini görmek
C. Rektörlük ve idare binalarını dolaşmak
D. Tiyatro ve konser salonlarını incelemek
E. Üniversite öğrenci sağlık merkezini görmek
F. Yabancı dil öğrenme laboratuvarlarını görmek
39. A. İnşaat projeleri yapmak
B. Tebrik kartlarına resim yapmak
C. İnsanların kişisel sorunlarını dinlemek
D. Yabancıdilden Türkçe'ye çeviriler yapmak
E. Hücrelerin ölmesini engelleyen etmenleri incelemek
F. Hayat pahalılığı ile ilgili istatistikler hazırlamak
40. A. Tiyatro eserleri yazmak
B. Sosyal yardım işlerinde çalışmak
C. Ünlü yazarları tanıtıcı yazılar yazmak
D. Uçak motorları üzerinde incelemeler yapmak
E. Akıl hastalıklarının nedenlerini araştırmak
F. Sanayide başarılı insanların hayat hikayelerini okumak
41. A. Besteci olmak
B. Pazarlamacı olmak
C. İstatikçi olmak
D. Tıbbi biyolog olmak

- E. Program sunucusu olmak
F. Psikolojik danışman olmak
42. A. Demiryolu inşa etmek
B. Bir tiyatro eserini yönetmek
C. Dayanıklı tüketim malları satmak
D. Günlük haberlerle ilgili makaleler yazmak
E. Sosyal yardım için başvuran insanları dinlemek
F. Kromozomlar üzerinde genetik araştırmalar yapmak
43. A. Bir yarışma için uzay konusunu incelemek
B. Turizm ve turizmin yararları konusunu incelemek
C. Yabancı dil öğrenmenin gereğini ve konusunu incelemek
D. İnsan gelişimi ve demokratik yaşam konusunu incelemek
E. İnsan sağlığına zarar veren çevresel faktörleri incelemek
F. Sinema ve tiyatro sanatını karşılaştırmalı olarak incelemek
44. A. Bozuk bir makine ile uğraşmak
B. Evlerin iç dekorasyonlarını yapmak
C. Yayın hayatı ile ilgili kitaplar okumak
D. Nezle ile ilgili yeni bir ilaç üzerinde çalışmak
E. Boş zamanı değerlendirme ile ilgili makaleler yazmak
F. Kağıt cinsine göre bir kitabın maliyetini hesaplamak
45. A. Hakim olmak
B. Doktor olmak
C. Biyolog olmak
D. Fotoğrafçı olmak
E. Reklam uzmanı olmak
F. Radyo televizyon spikeri olmak

46. A. Bir orkestrada çalışmak
B. Edebiyat eleştirileri yazmak
C. Satış teknikleri ile ilgili kitaplar okumak
D. Öğrencilere verimli çalışma yollarını göstermek
E. Nükleer enerjinin canlılar üzerindeki etkilerini incelemek
F. Uyuşturucuların organizmadaki olumsuz etkilerini incelemek
47. A. Bir güldürü yazmak
B. Kimya araştırmaları yapmak
C. Televizyon programları hazırlamak
D. İlk-yardım ile ilgili makaleler yazmak
E. Kamu harcamalarının istatistiğini tutmak
F. Görmeyen bir öğrenciye ders notları okumak
48. A. Bir ödev için, bir sağlık kitabı okumak
B. Güzel sanatlar alanında bir kitap okumak
C. Edebiyat ve dil alanında bir kitap okumak
D. Teknoloji ve fen alanında bir kitap okumak
E. Üretim ve pazarlama konusunda bir kitap okumak
F. Felsefe ve dini inançlar konusunda bir kitap okumak
49. A. Hemşire olmak
B. Öykü yazarı olmak
C. Hesap uzmanı olmak
D. Bale sanatçısı olmak
E. İnşaat teknikeri olmak
F. Sosyal hizmet uzmanı olmak
50. A. Köprü inşa etmek
B. Suluboya resim yapmak
C. Bir işletmeye sermaye bulmak
D. İhtiyarlamayı etkileyen etmenleri araştırmak

- E. Kurumlar arasındaki anlaşmazlıkları gidermek
- F. Yabancıdil öğretimi ile ilgili yeni yöntemler geliştirmek

51. A. Mizah çalışmaları yapmak
- B. Biyokimya araştırmaları yapmak
  - C. Bir uzay laboratuvarında çalışmak
  - D. Meslek seçmede gençlere yardım etmek
  - E. Renkli fotoğraf laboratuvarında çalışmak
  - F. Bilgisayar programlama tekniklerini öğrenmek

52. A. Muhasebe işlerinde çalışmak
- B. İlaç yapım işlerinde çalışmak
  - C. Gazete yazı işlerinde çalışmak
  - D. Meteoroloji işlerinde çalışmak
  - E. Sosyal yardım işlerinde çalışmak
  - F. İç dekorasyon işlerinde çalışmak

53. A. Mühendis olmak
- B. Sekreter olmak
  - C. Beslenme uzmanı olmak
  - D. Resim-iş öğretmeni olmak
  - E. Din dersi öğretmeni olmak
  - F. Yabancıdil öğretmeni olmak

54. A. Kalkınma ve sanat konusunu tartışmak
- B. Kalkınma ve eğitim konusunu tartışmak
  - C. Kalkınma ve sağlık konusunu tartışmak
  - D. Kalkınma ve edebiyat konusunu tartışmak
  - E. Kalkınma ve ihracat konusunu tartışmak
  - F. Kalkınma ve teknoloji konusunu tartışmak

55. A. Ailede sağlık konusunda bir kitap okumak
B. Ailede eğitim konusunda bir kitap okumak
C. Aile ekonomisi konusunda bir kitap okumak
D. Ailede m¼zik anlayışı konusunda bir kitap okumak
E. Ailede edebiyat anlayışı konusunda bir kitap okumak
F. Ailede teknoloji kullanımı konusunda bir kitap okumak
56. A. Teknik ve fen alanında biri ile tanışmak
B. Tıp ve sağlık alanında biri ile tanışmak
C. G¼zel sanatlar alanında biri ile tanışmak
D. Edebiyat ve dil alanında biri ile tanışmak
E. Sosyal bilimler alanında biri ile tanışmak
F. İdare ve ekonomi alanında biri ile tanışmak
57. A. Doktor olmak
B. Psikolog olmak
C. M¼hendis olmak
D. Dekorat¼r olmak
E. Gazete muhabiri olmak
F. Uluslararası ilişkiler uzmanı olmak
58. A. Roman yazmak
B. Bibliolar yapmak
C. İnsanlara sosyal yardım sağlamak
D. Kanser üzerinde incelemeler yapmak
E. Karayolu inşa projeleri hazırlamak
F. İş mektubu yazmayı oğreten kitaplar okumak
59. A. Bir yarışmada, insanın değeri konusunu ele almak
B. İnsan sağlığı ve evre kirliliği konusunu ele almak
C. Gelecekte n¼kleer enerji kullanma konusunu ele almak
D. D¼nya ekonomisindeki yeni gelişmeler konusunu ele almak

- E. Dünya edebiyatında çağdaş yaklaşımlar konusunu ele almak
F. Sanatın dünyayı bütünleştirmedeki rolü konusunu ele almak
60. A. İleride güzel sanatlara yönelmek
B. Sosyal bilimler alanına yönelmek
C. Edebiyat ve dil alanına yönelmek
D. İdare ve ekonomi alanına yönelmek
E. Tıp ve sağlık bilimleri alanına yönelmek
F. Teknik ve fen bilimleri alanına yönelmek

EK II

KENDİNİ DEĞERLENDİRME FORMU

C. D. Spielberger, R. I. Gorsuch ve R. Lushene tarafından İngilizce olarak geliştirilmiş ve Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümünde Necla Öner ve Ayhan LECOMPTE tarafından Türkçeye adapte edilmiştir.

STAI FORM TX - 1

İSİM:

CİNSİYET:

YAŞ:

TARİH:

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da o anda nasıl hissettiğinizi ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin anında nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

Hiç   Biraz   Çok   Tamamen

1. Şu anda sakinim.
2. Kendimi emniyette hissediyorum.
3. Şu anda sinirlerim gergin.
4. Pişmanlık duygusu içindeyim.
5. Şu anda huzur içindeyim.
6. Şu anda hiç keyfim yok.
7. Başıma geleceklerden endişe ediyorum.
8. Kendimi dinlenmiş hissediyorum.
9. Şu anda kaygılıyım.
10. Kendimi rahat hissediyorum.
11. Kendime güvenim var.
12. Şu anda asabım bozuk.
13. Çok sinirliyim.
14. Sinirlerimin çok gergin olduğunu hissediyorum.
15. Kendimi rahatlamış hissediyorum.

7. Genellikle sakin, kendime hakim ve soğukkanlıyım.
8. Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissedirim
9. Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim.
10. Genellikle mutluyum.
11. Her şeyi ciddiye alır ve etkilenirim.
12. Genellikle kendime güvenim yoktur.
13. Genellikle kendimi emniyette hissedirim.
14. Sıkıntılı ve güç durumlarla karşılaşmaktan kaçınırım.
15. Genellikle kendimi hüzünlü hissedirim.
16. Genellikle hayatımdan memnunum.
17. Olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder.
18. Hayal kırıklıklarını öylesine ciddiye alırım ki hiç unutmam.
19. Akli başında ve kararlı bir insanım.
20. Son zamanlarda kafama takılan konular beni tedirgin eder.

EK III
KİŞİSEL BİLGİ FORMU

AÇIKLAMA: Size uygun olan seçeneğin, yanındaki parantez içine, çarpı "x" işaretini koyunuz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

I- Cinsiyetiniz?

1. ( ) Kız
2. ( ) Erkek

II- Yaşınız?

1. ( ) 14 ve aşağısı
2. ( ) 15 - 16
3. ( ) 17 - 18
4. ( ) 19 ve yukarısı

III- Branşınız?

1. ( ) Fen
2. ( ) Sosyal
3. ( ) Türkçe - Matematik
4. ( ) Lise 1

IV- Annenizin öğrenim durumu?

1. ( ) Okuma Yazma Bilmiyor - Biliyor - İlkokul
2. ( ) Ortaokul ve Lise
3. ( ) Üniversite
4. ( ) Lisansüstü Öğretim

V. Babanızın öğrenim durumu?

1. ( ) Okuma Yazma Bilmiyor - Biliyor - İlkokul
2. ( ) Ortaokul ve Lise
3. ( ) Üniversite
4. ( ) Lisansüstü Öğretim

VI. Annenizin mesleği?

1. ( ) Ev Hanımı
2. ( ) Kamu Kesiminde Görevli
3. ( ) Serbest Meslek Sahibi
4. ( ) Özel Sektörde Görevli

VII. Babanızın mesleği?

1. ( ) Toprak Sahibi (Çiftçi)
2. ( ) Kamu Kesiminde Görevli
3. ( ) Serbest Meslek Sahibi
4. ( ) Özel Sektörde Görevli

EK IV

EVRENİ OLUŞTURAN OKULLARIN VE ÖĞRENCİLERİN SAYISI

OKULLAR	LİSE I		LİSE II		LİSE III	
	K	E	K	E	K	E
ATILIM	94	103	35	43	Öğrencisi yok	
DERİNCE	142	320	77	59	217	355
GAZİ	413	544	336	236	501	495
İNKILAP	58	128	49	57	11	26
İ. NAMIK KEMAL	49	209	52	84	63	282
MİMAR SİNAN	175	254	92	85	142	206
ONDOKUZ MAYIS	330	272	137	121	148	165
TOPLAM	1261	1830	778	685	1082	1529
GENEL TOPLAM	7165					

EK V

**ARAŞTIRMA ÖRNEKLEMİNE GİREN GENEL LİSELERİN VE
ÖĞRENCİLERİN SAYISI**

OKULLAR	LİSE I	LİSE II
	K	E
ATILIM	129	146
DERİNCE	219	379
GAZİ	749	780
İNKILAP	107	185
İ. NAMIK KEMAL	101	293
MİMAR SİNAN	267	339
ONDOKUZ MAYIS	467	393
TOPLAM	2039	2515
GENEL TOPLAM	4554	